

ความร่วมมือกับต่างประเทศ

THE BULLETIN ON INTERNATIONAL COOPERATION OF THE MINISTRY OF EDUCATION

กระทรวงศึกษาธิการ

CAFE'S

พื้นที่แห่งวัฒนธรรม
ที่หลากหลาย

HAPPENING

PERSPECTIVE

UNESCO COURIER

WORLD HERITAGE INSIGHT

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

www.bic.moe.go.th

SCAN ME

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
ถนนราชดำเนินนอก ดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร. 0 2628 5646 ต่อ 122-124 โทรสาร. 0 2281 0953
www.bic.moe.go.th

วารสาร

ความร่วมมือ กับต่างประเทศ

จากบรรณาธิการ

กาแฟเป็นเครื่องดื่มที่คนทั่วโลกคุ้นเคยเป็นอย่างดี แต่จะมีใครทราบว่ากาแฟในแก้วที่เราโปรดปรานบนโต๊ะนั้นมีที่มาจากเครื่องดื่มที่มีกระบวนการเตรียมการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวในตะวันออกกลาง หากย้อนประวัติศาสตร์ไปจะพบว่าถิ่นกำเนิดดั้งเดิมของกาแฟมาจากเอธิโอเปีย ในช่วงปลายศตวรรษที่ 14 ชาวเยเมนได้คิดค้นกรรมวิธีการดื่มกาแฟซึ่งต่อมาได้แพร่หลายไปในโลกของอาหรับและเริ่มกระจายเข้าสู่ยุโรปในช่วงศตวรรษที่ 16 ชาวตะวันออกกลางมักนิยมไปรวมตัวเพื่อดื่มกาแฟกันที่ Café การไปใช้บริการ Café¹ ของชาวตะวันออกกลางเป็นมากกว่าการบริโภคกาแฟ Café ยุคแรกเริ่มนั้นใช้เพื่อพบปะสังสรรค์ เป็นศูนย์กลางทางชีวิตของชุมชน เป็นสถานที่ที่คนในชุมชนจะนัดพบกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความบันเทิง ฟังดนตรี ชมการแสดง หรือเล่นเกมกระดาน แน่นอนว่าเมื่อผู้คนจำนวนมากรวมตัวกันจึงเกิดการสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร บทบาทของ Café ในแง่ของสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้เติบโตและมีอิทธิพลมาก Café มีบทบาทในชีวิตของคนเรามาตลอดประวัติศาสตร์ ในปัจจุบัน Café ได้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้และตอบสนองต่อพฤติกรรมการใช้ชีวิตของคนทุกกลุ่มในสังคม เป็นที่นิยมทั้งคนในท้องถิ่นและคนต่างถิ่น และเป็นพื้นที่ที่² นอกจากบ้านและที่ทำงาน คนในชุมชนสามารถเข้ามาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สร้างปฏิสัมพันธ์กับสังคมวงกว้างในแง่มุมที่หลากหลายหรือแม้กระทั่งเป็นพื้นที่ทำงาน

องค์การยูเนสโกได้ขึ้นทะเบียนวัฒนธรรมการเตรียมและดื่มกาแฟของชาวอาหรับและประเทศตุรกีทั้ง 2 รายการเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ประเทศอิตาลีเองก็อยู่ในขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียนกาแฟเอสเปรสโซเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เช่นกัน มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ถือเป็นสมบัติล้ำค่าของมวลมนุษยชาติ ในปี 2566 นี้เป็นปีครบรอบ 20 ปีของอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เนื้อหาของวารสารความร่วมมือกับต่างประเทศ ฉบับนี้ กองบรรณาธิการจึงขอนำเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจที่คัดสรรมาแปลจากวารสารยูเนสโก คูริเย ฉบับประจำเดือนเมษายน-มิถุนายน 2566 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับกาแฟและ Café และบทความพิเศษอีกส่วนหนึ่งจากวารสารยูเนสโก คูริเย ฉบับพิเศษ ประจำเดือนเมษายน 2566 ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองการครบรอบ 25 ปีโครงการเส้นทางสายไหมของยูเนสโกที่จะพาท่านผู้อ่านไปพบกับประวัติศาสตร์และมรดกที่ได้รับการสืบทอดโดยคนที่อาศัยอยู่ในดินแดนที่เต็มไปด้วยความหลากหลายมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก นอกจากนี้ ภายในฉบับท่านยังสามารถติดตามอ่านความร่วมมือด้านการศึกษากับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการที่น่าสนใจ บทความประจำฉบับเกี่ยวกับมรดกโลกเรื่อง “คิลิมันจาโร — มรดกโลกทางธรรมชาติในแทนซาเนีย” รวมถึงคอลัมน์พิเศษประจำฉบับ “สันติภาพเพื่อสันติสุขแห่งมวลมนุษยชาติ” อีกด้วย

ทั้งนี้ ท่านยังสามารถติดตามอ่านวารสารความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการทั้งฉบับปัจจุบันและย้อนหลังได้ที่เว็บไซต์สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ www.bic.moe.go.th แล้วพบกันใหม่ฉบับหน้า

¹ คำว่า “Café” มาจากภาษาฝรั่งเศส แปลความหมายได้สองแบบคือ กาแฟ (Coffee) และร้านกาแฟ (Coffee House)

² Ray Oldenburg นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ให้แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ที่ 3 (Third Place) ไว้ว่า ผู้คนและสังคมต้องการสถานที่ในการรวมตัวกัน นอกจากบ้านและที่ทำงาน เช่น โบสถ์ ห้องสมุด ร้านกาแฟ ร้านอาหาร บาร์ หรือพื้นที่ส่วนกลาง อาจจะมีกิจกรรมแบบเจาะจงหรือไม่เจาะจงก็ได้ ขึ้นอยู่กับผู้ใช้งานต้องการปรับเปลี่ยนพื้นที่ไปทิศทางใด

วารสารความร่วมมือกับต่างประเทศ

ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนเมษายน-มิถุนายน 2566

Happening

- 1 งานเฉลิมฉลอง 100 ปี วันประสูติ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ณ สาธารณรัฐฝรั่งเศส
โดย ปรีดา จรัสชนะเพท
จิตรลดา จันทรแฮม
- 6 การประชุมคณะกรรมการบริหารองค์การยูเนสโก ครั้งที่ 216
โดย รัชนิท พงศ์อุดม
จิตรลดา จันทรแฮม
- 11 บันทึกการเดินทางของยูทูทูสันติภาพในเยอรมนีและสวิตเซอร์แลนด์
โดย จูดี พอกสันเทียะ
พิมพ์วิรัชญ์ เมืองนิล

Perspective

- 22 มรดกที่มีชีวิตกับการศึกษา
โดย ชฎารัตน์ สิงหนเดชกุล
- 27-47 สันติภาพเพื่อสันติสุขแห่งมวลมนุษยชาติ
- 27 "เส้นทางสู่ยูทูทูสันติภาพ - A Path to Peace Ambassador"
ตอนที่ 1 บทบาทหน้าที่ คุณธรรม จริยธรรม และกริยามารยาท และการปรับตัว
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยนารถ พักทองพรรณ
- 42 The Journey of Peace "เส้นทางสู่สันติภาพ"
โดย พระนิรัตน์ รมมมุตโตโม

วารสารความร่วมมือกับต่างประเทศ

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมกราคม-มีนาคม 2566

Unesco Courier

- 48 ร้านกาแฟเก่าแก่ของบัวโนสไอเรส มรดกวัฒนธรรมในความคุ้มครอง
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 52 กาแฟตุรกี มิใช่เป็นเพียงเครื่องดื่มแต่คือวัฒนธรรม
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 54 เอริโอเปีย บ้านของกาแฟ
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 57 สิ่งเล็กๆที่ใหญ่โต ๑ ประสบความสำเร็จอย่างท่วมท้นในเกาหลีใต้
แปลโดย พิศวาส ปทุมุตตรังษี
- 59 “ร้านกาแฟคือตัวกระตุ้นเราให้เข้าสังคม”
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 62 ดิเอโก ฟรานซิส เกเร่ : “ผมพยายามทำงานให้สอดคล้องประเพณีและวัฒนธรรมชาติ”
แปลโดย พิศวาส ปทุมุตตรังษี
- 65 ปรับเปลี่ยนการศึกษา : เรื่องสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียนต้องมาก่อน
แปลโดย พิศวาส ปทุมุตตรังษี
- 69 เรื่องเล่ายุคการค้าผ้าไหม
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 73 “มโนทัศน์เรื่องเส้นทางสายไหมมีความหมายสำคัญยิ่งกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต”
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 76 “เส้นทางสายไหมเป็นแนวทางที่สมบูรณ์พูนผลมากที่สุดในการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์
การผสมผสาน วัฒนธรรมข้ามพรมแดนให้กลายเป็นบูรณธรรม”
แปลโดย พิศวาส ปทุมุตตรังษี

World Heritage Insight

- 79 คิลิมันจาโร—มรดกโลกทางธรรมชาติในแทนซาเนีย
โดย สาวิตรี สุวรรณสถิตย์

งานเฉลิมฉลอง 100 ปี

วันประสูติ
สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
ณ สาธารณรัฐฝรั่งเศส

โดย ปรีตา จรัสชนะเพท¹
จิตรลดา จันทรแฮม²

งานแสดงดนตรีและงานนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ เพื่อเฉลิมฉลองวาระครบรอบ 100 ปี วันประสูติ (6 พฤษภาคม 2566) สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ (100th anniversary of the birth of Her Royal Highness Princess Galyani Vadhana Krom Luang Naradhiwas Rajanagarindra) จัดขึ้นเมื่อเดือนพฤษภาคม 2566 ณ สาธารณรัฐฝรั่งเศส เพื่อน้อมรำลึกถึงพระกรุณาธิคุณและเฉลิมฉลองในวโรกาสที่องค์การยูเนสโกได้มีมติรับรองการร่วมเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญและเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของโลกในปี พ.ศ. 2565 - 2566 โดยมีรายละเอียดกิจกรรม ดังนี้

¹ นักวิเทศสัมพันธ์ ข้าราชการ
² ผู้อำนวยการกลุ่มความร่วมมือกับองค์การยูเนสโก

1. งานแสดงดนตรีเกิดพระเกียรติ

เฉลิมฉลองวาระครบรอบ 100 ปี วันประสูติ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ณ เมืองลียง สาธารณรัฐฝรั่งเศส

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการแสดงดนตรีเทิดพระเกียรติ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ณ หอการค้าและอุตสาหกรรมแห่งเมืองลียง (Palais de la Bourse de Lyon) เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2566 โดยมีคณะผู้บริหารระดับสูงฝ่ายไทยและคณะผู้บริหารเมืองลียง อาทิ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (นายดอน ปรมัตถ์วินัย) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (นายเอนก เหล่าธรรมทัศน์) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม (นายอิทธิพล คุณปลื้ม) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช) รองนายกเทศมนตรีเมืองลียง (Ms. Sonia ZDOROVITZOFF) และผู้แทนจากแคว้นโรน แอลป์ ร่วมเฝ้าทูลละอองพระบาทรับเสด็จฯ

งานแสดงดนตรีดังกล่าวจัดขึ้นโดยความร่วมมือของสถาบันดนตรีกัลยาณิวัฒนา สถาบันการดนตรีของแคว้นโรน แอลป์ (Cefedem Auvergne Rhône-Alpes) และสถาบันดนตรีและนาฏศิลป์แห่งชาติเมืองลียง (Conservatoire National Supérieur Musique et Danse de Lyon) พร้อมด้วยการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนทั้งในประเทศไทยและสาธารณรัฐฝรั่งเศส เพื่อเป็นการน้อมรำลึกในพระกรุณาธิคุณ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ที่ทรงเป็นผู้อุปถัมภ์ด้านดนตรีและวัฒนธรรมในประเทศไทย และทรงมีพระกรณียกิจหลากหลายเป็นที่ประจักษ์ในระดับสากล ซึ่งการบรรเลงดนตรีของอาจารย์และนักศึกษาของทั้ง 3 สถาบัน ประกอบด้วย

1) บทเรียบเรียงเสียงประสานจากบทเพลง Entrée des Siamois และ 2ème Air des Siamois (เพลง Air des Siamois No. 2) ประพันธ์โดย Michel-Richard Delalande นักประพันธ์เพลงชาวฝรั่งเศสที่มีส่วนร่วมสำคัญในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมดนตรีระหว่างประเทศสยามและฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 17

2) บทเรียบเรียงเสียงประสานจากบทเพลงไทย ได้แก่ (1) บทเพลงสุดใจ ซึ่งได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในหนังสือประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม (Histoire naturelle et politique du royaume de siam) ของ Nicolas Gervaise เมื่อปี พ.ศ. 2231 และ (2) บทเพลงสายสมร ซึ่งได้รับการบันทึกไว้ในจดหมายเหตุของ Simon de La Loubère ราชทูตแห่งราชสำนักพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ซึ่งเดินทางมายังราชอาณาจักรสยามในปี พ.ศ. 2230 - 2231

3) บทเพลง Le Carnaval des animaux ของนักประพันธ์เพลงชาวฝรั่งเศส Camille Saint-Saëns บทเพลงนี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างหลากหลายและสร้างสรรค์ของธรรมชาติที่เป็นแรงบันดาลใจให้มนุษย์ได้จินตนาการและสร้างสรรค์ดนตรีและศิลปะ ซึ่งในการแสดงครั้งนี้ได้ขึ้นต้นบทเพลงด้วยการแสดงระบำ "มฤคหะเริง" ออกแบบทำรำโดย รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทน์สุวรรณ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) ที่จินตนาการถึงการเคลื่อนไหวของกวางทองจากป่าในเรื่องรามเกียรติ์ หลังจากนั้นเข้าสู่งานแสดงนาฏศิลป์เรื่องราวของหิมพานต์เพื่อสื่อให้เห็นถึงความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ด้วยการบรรเลงเครื่องดนตรีหลากหลายประเภท ประกอบการถ่ายทอดบทเพลง Le Carnaval des animaux

2. งานนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ

เฉลิมฉลองวาระครบรอบ 100 ปี วันประสูติ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ณ สำนักงานใหญ่ องค์การยูเนสโก กรุงปารีส

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ณ สำนักงานใหญ่ องค์การยูเนสโก กรุงปารีส เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2566 โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นางสาวตรีนุช เทียนทอง) และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช) พร้อมด้วยคณะผู้บริหารระดับสูงฝ่ายไทย รวมทั้ง Ms. Audrey Azoulay ผู้อำนวยการใหญ่ องค์การยูเนสโก Ms. Tamara Rastovac Siamashvili ประธานกรรมการบริหารองค์การยูเนสโก ตลอดจนผู้บริหารระดับสูงขององค์การยูเนสโก เฝ้าทูลละอองพระบาทรับเสด็จ ทั้งนี้ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงทอดพระเนตรการแสดงโนราซึ่งได้รับการขึ้นบัญชีรายการตัวแทนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติ (Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity) จากองค์การยูเนสโก ในปี พ.ศ. 2564 ก่อนเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรงานนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ

งานนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ หัวข้อ "Reminiscence" ประกอบด้วย นิทรรศการ 6 ส่วน ใช้ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาสื่อสารหลัก พร้อมด้วยคำแปลภาษาอังกฤษและภาษาไทยที่เข้าถึงได้ด้วยการใช้อุปกรณ์โทรศัพท์มือถือสแกน QR Code ดังนี้

นิทรรศการโซน A

แสดงพระประวัติและพระบุคลิภาพ

นิทรรศการโซน B

แสดงพระกรณียกิจด้านการสร้างและพัฒนาเยาวชนอัจฉริยะของประเทศไทย ด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ใช้เทคนิคเครื่องฉายสไลด์เพื่อเล่าเรื่องราวกิจกรรมของมูลนิธิส่งเสริมโอลิมปิกวิชาการและพัฒนามาตรฐานวิทยาศาสตร์ศึกษาในพระอุปถัมภ์ฯ

นิทรรศการโซน C

แสดงพระกรณียกิจด้านการสาธารณสุข ใช้เทคนิควีดิทัศน์เล่าเรื่องราวพระกรณียกิจในฐานะทรงเป็นประธานมูลนิธิต่าง ๆ ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข อันเป็นประโยชน์ในการลดความเหลื่อมล้ำของกลุ่มเปราะบางในสังคมและสร้างความเสมอภาค ความเท่าเทียมและเป็นธรรมในการเข้ารับบริการทางสุขภาพ

นิทรรศการโซน D

แสดงพระเกียรติยศที่ทรงรับจากองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ใช้เทคนิค Augmented Reality สแกนเหรียญทองวิกเตอร์ อูโก ทำให้เกิดภาพเคลื่อนไหว

นิทรรศการโซน E

แสดงพระกรณียกิจด้านการส่งเสริมการศึกษาและความเสมอภาคทางการศึกษา ใช้เทคนิคแว่นตาสามมิติ Virtual Reality ซึ่งนำผู้ชมนิทรรศการไปเยี่ยมชมห้องทำงานที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นิทรรศการโซน F

แสดงพระนิพนธ์และพระกรณียกิจด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและดนตรีคลาสสิก ใช้มือสัมผัสจุดที่กำหนดเพื่อให้เกิดเสียงเพลงดนตรีคลาสสิกประกอบ

ทั้งนี้ งานนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ สำนักงานใหญ่ องค์การยูเนสโก กรุงปารีส เปิดให้บุคคลผู้สนใจเยี่ยมชมงาน เพื่อรำลึกถึงพระกรุณาธิคุณและร่วมเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาส ที่องค์การยูเนสโกได้มีมติร่วมเฉลิมฉลองวาระครบรอบ 100 ปี วันประสูติ ในปี พ.ศ. 2566 ถึงวันที่ 17 พฤษภาคม 2566

อนึ่ง การจัดกิจกรรมเฉลิมฉลองวาระครบรอบ 100 ปี วันประสูติ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จัดขึ้นทั้งกิจกรรมภายในประเทศและต่างประเทศ โดยมีแผนการจัดกิจกรรมเฉลิมฉลองภายในประเทศตลอดปี พ.ศ. 2566

การประชุมคณะกรรมการบริหาร องค์การยูเนสโก ครั้งที่ 216

โดย รัชนิท พงศ์อุดม¹
จิตรลดา จันทรแฮม²

องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) จัดการประชุมคณะกรรมการบริหาร องค์การยูเนสโก ครั้งที่ 216 (216th Session of the Executive Board) ระหว่างวันที่ 10 – 24 พฤษภาคม 2566 ณ องค์การยูเนสโก สำนักงานใหญ่ กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยมีผู้แทนประเทศสมาชิกคณะกรรมการบริหารฯ จำนวน 58 ประเทศ รวมถึงประเทศไทยเข้าร่วมการประชุม เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ทั้งงบประมาณ โครงการ บุคลากร และการดำเนินงานภายใต้กรอบยูเนสโก

ประเทศไทยนำโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นางสาวตรีนุช เทียนทอง) ในฐานะประธานกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทย พร้อมด้วยผู้บริหารระดับสูง ได้แก่ นายอรรถพล สังขวาสี ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะรองประธานกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ นายพิเชฐ โพธิ์ภักดี รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ นางสาวดุริยา อมตวิวัฒน์ ที่ปรึกษาพิเศษด้านความร่วมมือต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการและคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ และเจ้าหน้าที่จากสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะสำนักเลขาธิการฯ เข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ดังกล่าว

¹ นักวิเทศสัมพันธ์ ข้าราชการพิเศษ

² ผู้อำนวยการกลุ่มความร่วมมือกับองค์การยูเนสโก

การประชุมแบ่งเป็นช่วง ประกอบด้วยการประชุมของคณะกรรมการด้านต่าง ๆ ที่เป็นหลัก ได้แก่ คณะกรรมการด้านอนุสัญญาและข้อเสนอแนะ (Committee on Conventions and Recommendations – CR) ระหว่างวันที่ 10 – 12 พฤษภาคม 2566 คณะกรรมาธิการด้านโครงการและความร่วมมือต่างประเทศ (Programme and External Relations Commission – PX) ระหว่างวันที่ 17 – 19 พฤษภาคม 2566 คณะกรรมาธิการด้านงบประมาณและบริหาร (Financial and Administrative Commission – FA) ระหว่างวันที่ 17 – 19 พฤษภาคม 2566 และการประชุมร่วมระหว่างคณะกรรมาธิการ PX และ FA ระหว่างวันที่ 19 และ 22 – 23 พฤษภาคม 2566

พิธีเปิดการประชุม

จัดขึ้นในช่วงการประชุมเต็มคณะ (Plenary) ของวันที่ 15 พฤษภาคม 2566 เวลา 10.00 น. ตามเวลาท้องถิ่นกรุงปารีส โดยผู้อำนวยการใหญ่องค์การยูเนสโก (Ms. Audrey Azoulay) กล่าวรายงานข้อคิดจากการประชุมคณะกรรมการบริหารองค์การยูเนสโกและการประชุมสมัยสามัญของยูเนสโกที่ผ่านมา ซึ่งเน้นการดำเนินงานของยูเนสโกตามวิสัยทัศน์และพันธกิจในการสร้างสันติภาพและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การดำเนินงานทั้ง 5 สาขาของยูเนสโกด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ และสื่อสารมวลชน จากนั้นเป็นการกล่าวถ้อยแถลงของประเทศสมาชิกคณะกรรมการบริหารฯ และผู้สังเกตการณ์ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของไทยได้กล่าวถึงวิสัยทัศน์การดำเนินงานด้านการศึกษาซึ่งยังคงอยู่ในช่วงฟื้นฟูจากผลกระทบการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) ไม่ว่าจะเป็นโครงการพาน้องกลับมาเรียนซึ่งเป็นโครงการริเริ่มเพื่อนำเด็กตกหล่นกลับเข้าสู่โรงเรียน โดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งของกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานท้องถิ่นในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนความต้องการของนักเรียนที่ยังคงไม่สามารถกลับมาเรียน ให้สามารถกลับมาเรียนต่อได้ตามวิถีการที่เหมาะสม โครงการอาชีวะอยู่ประจำ เรียนฟรี มีอาชีพ เป็นอีกโครงการที่ช่วยเหลือนักเรียนด้อยโอกาสและตกหล่นจากระบบการศึกษา โดยให้โอกาสในการพัฒนาศักยภาพทั้งการเรียนและการฝึกอาชีพเพื่อสร้างโอกาสในการจ้างงาน รวมถึงทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ทั้งนี้ ประเทศไทยตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการสร้างความยั่งยืนทางการศึกษาดังจุดเน้นและบทบาทของยูเนสโกในการประชุม Transforming Education Summit เมื่อปี 2565 ส่วนหนึ่งคือการลงทุนด้านการศึกษาที่เพิ่มขึ้น ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้เพิ่มอัตราเงินรายหัวเด็กนักเรียนทุกคน นอกจากนี้ การศึกษาได้เข้าสู่ยุคภายหลังการแพร่ระบาด ซึ่งควรพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับความท้าทายในอนาคต เช่น การพลิกโฉมด้านดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงกัน ดังนั้น การศึกษาจึงไม่เพียงมุ่งหวังแค่การพัฒนาทักษะสำหรับการทำงาน แต่เพื่อตอบสนองการสร้างอนาคตที่ดีขึ้น

ประเด็นที่น่าสนใจ ของการประชุม

การพิจารณาร่างแผนงานและงบประมาณระยะ 2 ปี (Draft Programme and Budget (42 C/5))

โดยที่ประชุมพิจารณาแผนงานตามเป้าหมายผลสัมฤทธิ์และการจัดสรรงบประมาณในอีก 2 ปี ข้างหน้า (ค.ศ. 2024 - 2025) เพื่อเตรียมเสนอที่ประชุมสมัยสามัญของยูเนสโก ครั้งที่ 42 ให้การรับรองต่อไป (ช่วงปลายปี 2566) โดยงบประมาณจะจัดสรรตามโปรแกรมต่าง ๆ คือ

Major Programme I – Education

Major Programme II – Natural Science

Intergovernmental Oceanographic Commission

Major Programme III – Social and Human Science

Major Programme IV – Culture

Major Programme V – Communication and Information

UNESCO Institute for Statistics (UIS)

รวมถึง Programme-Related Services Participation Programme and Fellowship งบประมาณโดยรวมจำนวน 1,678.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ด้านการศึกษา มีการติดตาม ความก้าวหน้าในหลายประเด็น

เช่น ความร่วมมือระหว่างภูมิภาคและระดับโลก การติดตามและการส่งเสริมเป้าหมาย SDG 4 – Education 2030 (Global/Regional Coordination, Monitoring and Support of SDG4 –Education 2030) เพื่อติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ 4 การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศสมาชิก เป็นวาระต่อเนื่องเพื่อติดตามและส่งเสริมบทบาทของยูเนสโกในการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 สนับสนุนการดำเนินการตามข้อเสนอแนะ SDG 4-Education 2030 High Level Steering Committee และการประชุมผู้นำการพลิกโฉมการศึกษา ซึ่งเสนอตัวชี้วัดได้แก่ (1) greening education (2) digital transformation และ (3) youth and student engagement นอกจากนี้ ยังขอให้ประเทศสมาชิกมีส่วนร่วมการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย SDG 4 ในระดับภูมิภาคและโลก รวมถึงการขับเคลื่อนงบประมาณสำหรับการดำเนินงานดังกล่าว การติดตามปฏิญญาทาชเคนต์และปฏิบัติการเพื่อพลิกโฉมการศึกษาปฐมวัย (Follow-up of the Tashkent Declaration and Commitments to Action for Transforming Early Childhood Care and Education) ซึ่งสืบเนื่องจากการประชุม World Conference on Early Childhood Care and Education (WCECCE) เมื่อวันที่ 14 - 16 พฤศจิกายน 2565 ณ เมืองทาชเคนต์ สาธารณรัฐอุซเบกิสถาน และได้มีการรับรอง Tashkent Declaration มีเจตนารมณ์ในการพลิกโฉมการดูแลและการศึกษาปฐมวัย (ECCE) ในอีก 10 ปี เช่น สนับสนุนให้มีการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพในภาคบังคับ อย่างน้อย 1 ปี สำหรับทุกคน การพัฒนาบุคลากร ECCE เพิ่มการจัดสรรเงินสำหรับ ECCE ในระดับที่เพียงพอต่อการบรรลุเป้าหมาย SDG4 โดยการจัดสรรงบประมาณอย่างน้อยร้อยละ 10 ของงบประมาณการศึกษาให้กับการศึกษาปฐมวัย ประเทศสมาชิกสามารถดำเนินการตาม Tashkent Declaration โดยการสนับสนุนนโยบาย แผนงาน และกลยุทธ์ที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้ช่วยส่งเสริมด้านเป้าหมาย ระยะเวลาและทรัพยากรการเงินที่จำเป็นต่อการดำเนินงานตามเจตนารมณ์ในบริบทของประเทศและท้องถิ่น เป็นต้น

การประชุมครั้งนี้มีวาระทั้งที่ต่อเนื่องและวาระใหม่สำหรับประเทศสมาชิกได้พิจารณาและติดตามความก้าวหน้า โดยในส่วนของประเทศไทยนั้น มีวาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนหรือได้รับการรับรองเป็นเครือข่ายที่สำคัญของวาระ คือ

การรับรองอุทยานธรณีโลกแห่งใหม่ (UNESCO Global Geoparks)

รวมถึงอุทยานธรณีโคราช (Khorat Geopark) โดยรายชื่อทั้ง 18 แห่ง ได้ผ่านการพิจารณาแล้วจาก UNESCO Geopark Council ซึ่งจัดการประชุมขึ้นที่ UNESCO Global Satun Geopark จังหวัดสตูล ประเทศไทย เมื่อช่วงเดือนกันยายน 2565 อุทยานธรณีโคราชถือเป็นอุทยานธรณีโลกแห่งที่ 2 ของไทยต่อจากอุทยานธรณีโลกสตูล มีพื้นที่ครอบคลุม 5 อำเภอในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ สีคิ้ว สูงเนิน ขามทะเลสอ เมืองนครราชสีมา และเฉลิมพระเกียรติ มีแหล่งธรณีวิทยาและภูมิประเทศที่สำคัญในระดับนานาชาติ เช่น มีความหลากหลายทางชีวภาพของฟอสซิลสัตว์เลื้อยลูกด้วยนมยุคนีโอจีนถึงควอเทอร์นารีมากที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บางชนิดเป็นพันธุ์ใหม่ของโลก ในส่วนของภูมิประเทศนั้น มีความโดดเด่นในเรื่องเขาควาย (Cuesta topography) แบบคู่ขนาน เป็นต้น

การขึ้นทะเบียนมรดกความทรงจำแห่งโลก (Nominations of new items of documentary heritage to be inscribed on the Memory of the World International Register)

มีรายชื่อขึ้นทะเบียนทั้งหมด 64 รายการ ในรอบปี ค.ศ. 2022 – 2023 ซึ่งรวมถึงคัมภีร์ใบลานเรื่องอุรังคราตุ (National Collection of Palm-Leaf Manuscripts of Phra That Phanom Chronicle) Nominations of new items of documentary heritage to be inscribed on the Memory of the World International Register คัมภีร์ใบลาน เรื่อง ตำนานอุรังคราตุ เก็บรักษาไว้ที่หอสมุดแห่งชาติ จำนวน 10 ผูก จัดเป็นเอกสารโบราณสำคัญเป็นของแท้ดั้งเดิมที่มีเพียงคัมภีร์เดียว เนื้อหาจัดเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาฉบับพื้นถิ่นภาคอีสานที่ใช้สำนวนภาษาเป็นเอกลักษณ์ของภูมิภาค เป็นหนังสือใบลานจารด้วยอักษรธรรมอีสานภาษาไทย และภาษาบาลี ที่มีทำนองการแต่งเป็นภาษาโบราณแบบเฉพาะของท้องถิ่น มีความไพเราะ แทรกคติธรรม ความเชื่อบนธรรมเนียมประเพณี

Memory of
the World

การเฉลิมฉลองเนื่องในวาระครบรอบ 70 ปี การก่อตั้ง ASPnet (70th Anniversary of the UNESCO Associated Schools Network: development prospects)

UNESCO
Associated
Schools

ASPnet ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1953 เริ่มแรกดำเนินโครงการนำร่องชื่อว่า Scheme of Co-ordinated Experimental Activities in Education for Living in a World Community มีโรงเรียนจำนวน 33 แห่ง จาก 16 ประเทศสมาชิกเข้าร่วมโครงการ ต่อมาได้มีการพัฒนาเปลี่ยนชื่อโครงการ และขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้น จนเป็น ASPnet มีสมาชิกกว่า 12,000 แห่งใน 182 ประเทศทั่วโลก ในวาระครบรอบ 70 ปี ของ ASPnet ในปี 2566 นี้ ยูเนสโกจะปรับยุทธศาสตร์ใหม่ รูปแบบการสมัครสมาชิก การแบ่งปันข่าวสารที่เป็นระบบมากขึ้น รวมถึงเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ASPnet coordinator เพื่อสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย เน้นย้ำบทบาทของเครือข่ายตามพันธกิจของยูเนสโก และเป้าหมาย SDG4 การปรับปรุง online platform และนำเสนอรายงานผลการดำเนินงาน ASPnet ในการประชุมคณะกรรมการบริหารองค์การยูเนสโก ครั้งที่ 219 ต่อไป

ในส่วนของประเทศไทยนั้น ปัจจุบันมีสถานศึกษาที่เป็นเครือข่าย ASPnet จำนวน 128 แห่ง ประกอบด้วยโรงเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา มีความร่วมมือและดำเนินกิจกรรมมาอย่างยาวนานทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ โดยสำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติจัดการประชุมเพื่อพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายทุกปี มุ่งเน้นการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดด้านสันติภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านการเรียนรู้เครือข่ายแนวคิด และสาขางานทั้ง 5 ของยูเนสโก อีกทั้งยังผลักดันให้เครือข่ายเหล่านี้เป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาเยาวชนที่ดีในอนาคต ระยะสั้นจะดำเนินการเพื่อปรับปรุงพัฒนาแพลตฟอร์มและกิจกรรมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเฉลิมฉลองครบรอบ 70 ปี ดังกล่าวต่อไป

การปฏิรูปการดำเนินงานระดับเครือข่าย วาระเรื่องความยั่งยืนของสำนักงานเครือข่าย (Sustainability of the field network)

ซึ่งเป็นเรื่องต่อเนื่องจากที่ประชุมคณะกรรมการบริหารองค์การยูเนสโก ครั้งที่ 215 เมื่อเดือนตุลาคม 2565 ได้มีมติเห็นชอบการปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ของสำนักงานยูเนสโกระดับภูมิภาคให้มีสถานะเป็น Multisectoral Regional Office ยึดตามรูปแบบ two-tier system เพื่อให้สำนักงานยูเนสโกระดับภูมิภาครับผิดชอบดูแลการดำเนินงานทั้งในระดับภูมิภาคและประเทศ โดยการประชุมครั้งที่ 216 เป็นการหารือเรื่องงบประมาณสำหรับดำเนินการระยะต่อไป ซึ่งจะรวมอยู่ในแผนงานและงบประมาณ ระยะที่ 2 ระหว่างปี ค.ศ. 2024 – 2025 และเสนอให้มีการรายงานต่อที่ประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ครั้งที่ 217 เกี่ยวกับจำนวนงบประมาณที่ใช้ในการปฏิรูปสำนักงานภูมิภาคแต่ละแห่ง รายละเอียดค่าใช้จ่ายที่จำเป็น กิจกรรมและการดำเนินโครงการ นอกจากนี้ จะต้องหารือกับประเทศสมาชิกอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของประเทศไทยนั้น เป็นที่ตั้งของสำนักงานยูเนสโก กรุงเทพฯ หรือ Multisectoral Regional Office in Bangkok (UNESCO Bangkok) ซึ่งจะดูแลการดำเนินงานภายใต้กรอบงานทั้ง 5 สาขาของยูเนสโกใน 6 ประเทศ ได้แก่ ไทย กัมพูชา ลาว เมียนมา สิงคโปร์ และเวียดนาม แต่ยังคงสถานะการเป็นสำนักงานที่เชี่ยวชาญในสาขาการศึกษาและเป็นสาขาในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ที่ประสานงานในระบบสหประชาชาติเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

บันทึกการเดินทาง ๒๐๒๐

ยุทธศาสตร์สันติภาพ

ในเยอรมนีและสวิตเซอร์แลนด์

โดย จูติ พอกสันเทียะ¹
พิมพ์วิรัชญ์ เมืองนิล²

“การเดินทางที่เป็นปฐมบทแห่งการฟูมฟักให้สันติภาพ ได้แบ่งบานจากหัวใจดวงน้อย ๆ ของเหล่าตัวแทนเยาวชนไทย ที่เป็นยุทธศาสตร์สันติภาพทั้ง 4 คน ผ่านการเรียนรู้สันติภาพ ทั้ง 3 ระดับ อันประกอบด้วย สันติภาพที่เกิดจากการระงับ ความเห็นที่ขัดแย้ง สันติภาพอันเกิดจากความสงบสันติ จากภายใน และสันติภาพอันเกิดจากความเข้าใจความเป็นจริง ของสสวสสิ่ง”

เมื่อปี 2565 กระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมกับมูลนิธิ ปรากฏสมุปบาทและภาคีเครือข่ายสันติภาพ จัดกิจกรรมภายใต้โครงการยุทธศาสตร์สันติภาพ เพื่อสนับสนุนการสร้างประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลาง สันติภาพโลก ซึ่งถือกำเนิดขึ้นจากคำริของ**พระครู ใญ่ภาวนา อโภาโส** ประธานมูลนิธิปรากฏสมุปบาท และประธานสงฆ์วัดเพื่อพระนิพพาน ในฐานะ ประธานโครงการช่วยกันสร้างประเทศไทย ให้เป็นศูนย์กลางสันติภาพโลก ที่ต้องการริเริ่ม ผลักดันให้ประเทศไทยมีระดับสันติภาพอยู่ใน อันดับต้น ๆ ของประเทศที่มีสันติภาพโลก โดยมีเป้าหมายในการปลูกฝังให้เยาวชนทำหน้าที่ เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ส่งต่อสันติภาพไปในโลก

¹ นักวิเทศสัมพันธ์ ปฏิบัติการ

² ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศต่างประเทศ

กิจกรรมของโครงการฯ ในปี 2565

ประกอบด้วย การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับนักเรียนและการแข่งขัน 3 กิจกรรม คือ

- 1 การแข่งขันการนำเสนอแนวคิดเป็นภาษาอังกฤษ (Presentation)
- 2 การแข่งขันการนำเสนอผลงานภาพยนตร์สั้น (Short Film) และ
- 3 การแข่งขันการนำเสนอผลงานภาพวาด (Drawing)

เพื่อคัดเลือกเยาวชนเป็นยุวทูตสันติภาพของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้ชนะเลิศจะได้รับรางวัลไปศึกษาดูงานและร่วมกิจกรรมด้านสันติภาพ ณ ประเทศเยอรมนี และสวิตเซอร์แลนด์ในปี 2566

คณะยุวทูตของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งประกอบด้วย ยุวทูตสันติภาพ จำนวน 4 คน ได้แก่

1

ผู้ชนะเลิศการแข่งขัน
Presentation

นางสาวภังคกัญญ์ ฤกษ์พัฒนาพิพัฒน์
โรงเรียนสารสาสน์เอกตรา

2

ผู้ชนะเลิศการแข่งขัน
Short Film

นายวรัญญ์ ชัยวิเศษ
วิทยาลัยพัฒนวิชาการธนบุรี

3

ผู้ชนะเลิศการแข่งขัน
Drawing

เด็กหญิงปัญญญา สดใส
โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย

4

ผู้ชนะเลิศ
Popular Vote

นายอุกฤษฏ์ เดวกาดาร์
โรงเรียนสารสาสน์เอกตรา

โดยมีนายรัชพล สุวรรณโชติ คณะทำงานยุทธศาสตร์และนโยบายรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช) ด้านสื่อสารสาธารณะ เป็นหัวหน้าคณะ พร้อมด้วย ผู้แทนสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนมูลนิธิปฏิบัติจสมุปปาตและผู้ประสานงานในต่างประเทศ และผู้แทนสมาคมศูนย์ข่าวเยาวชนไทย ได้เดินทางไปเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสันติภาพ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิชาการ วิถีชีวิต และศิลปวัฒนธรรม ณ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสมาพันธรัฐสวิส เมื่อวันที่ 23 เมษายน-8 พฤษภาคม 2566 ที่ผ่านมา

วัดเพื่อพระนิพพาน

สถานที่แรกที่คณะยุวทูตฯ เดินทางไปเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมด้านสันติภาพ คือ วัดเพื่อพระนิพพานอันถือเป็นจุดกำเนิดของโครงการฯ วัดเพื่อพระนิพพานตั้งอยู่ภายในปราสาทดิลลิชอันเป็นปราสาทเก่าแก่ในเมือง Borken รัฐ Hesse ประเทศเยอรมนี ปราสาทที่สวยงามแห่งนี้มีประวัติอันยาวนานกว่า 800 ปี ตัวปราสาทและพื้นที่โดยรอบได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นอนุสรณ์สถานทางวัฒนธรรมของเยอรมนี ภายในปราสาทมีพื้นที่ใช้สอยกว่า 35 ห้อง มีพื้นที่ติดกับป่าและทะเลสาบที่มีบรรยากาศเงียบสงบ จึงสามารถรองรับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดและโครงการฯ ได้เป็นอย่างดี

พระครูใบฎีกาอำนาจ โอภาโส ได้เปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ารับการเรียนรู้ด้านวิชาการและหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความพร้อมทั้งกายและจิตใจในการปฏิบัติหน้าที่ยุวทูตสันติภาพเพื่อสันติสุขแห่งมวลมนุษยชาติ ยุวทูตฯ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับสันติภาพ 3 ระดับ อันประกอบด้วย สันติภาพที่เกิดจากการระงับความเห็นที่ขัดแย้ง สันติภาพอันเกิดจากความสงบสันติจากภายใน และสันติภาพอันเกิดจากความเข้าใจความเป็นจริงของสรรพสิ่ง “เป็นสันติภาพที่ไม่เคยจากไป... แต่มีอยู่ในหัวใจของทุกสรรพชีวิตเสมอ”

นอกจากนี้ยังได้สอนหลักธรรมให้คณะยุวทูตฯ ได้รู้จักกับการใช้ชีวิตในทุก ๆ วันอย่างมีคุณค่าโดยไม่ปล่อยให้เวลาทุกวินาทีที่ผ่านไปในชีวิตต้องสูญเปล่า ในแต่ละวันต้องมีความตระหนักถึงการทำประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมเพื่อให้สามารถเกิดการพัฒนาด้านความรู้สึกรู้ตัวตื่นรู้อยู่เสมอในทุกช่วงเวลา ความฉลาดในการเรียนรู้ (EQ) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำหน้าที่ยุวทูตสันติภาพได้อย่างเต็มความสามารถ โดยเริ่มจากการเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจสถานการณ์ แล้วจึงแสวงหาความรู้เพื่อระงับความขัดแย้งในสังคม การมีปฏิภาณไหวพริบในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ไม่มีการสอนในตำราเรียน นับเป็นทักษะสำคัญของยุวทูตสันติภาพ โดยหลักธรรมสำหรับการตัดสินใจในการทำหรือไม่ทำอะไรสิ่งหนึ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งก็คือ การกระทำนั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ประโยชน์แก่ผู้อื่น ประโยชน์แก่ส่วนรวม ประโยชน์แก่เวลา ในปัจจุบัน ประโยชน์แก่เวลาในอนาคต และประโยชน์สูงสุดซึ่งสามารถต่อยอดในชีวิตต่อไปได้หรือไม่ ซึ่งหากสามารถจัดการใจของตนเอง ใช้ศักยภาพที่มีตัดสินใจได้อย่างเป็นประโยชน์สูงสุด บริหารจัดการความสุขและความทุกข์ภายในจิตใจ ก็สามารถค้นพบสันติภาพภายใน สร้างโอกาสต่อตนเองและส่วนรวมต่อไปได้

อีกทั้งยังให้ความรู้เรื่องหลักการสื่อสารเพื่อการยอมรับการเห็นต่าง ซึ่งนับเป็นหลักการสำคัญสำหรับยุวทูตสันติภาพในการส่งสารและองค์ความรู้ของตนไปยังผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดแห่งสันติภาพ ได้แก่ การชื่นชมอีกฝ่าย การหาความเหมือนหรือจุดที่คล้ายคลึงกันให้เจอ การรู้จักสถานภาพและบทบาทหน้าที่ของตนเองและอีกฝ่าย และสุดท้ายคือทางออกไม่ได้มีเพียงแค่ ใช่ หรือ ไม่ใช่ แต่ต้องพยายามค้นหาคำตอบที่อาจเป็นไปได้อื่น ๆ ด้วย

หลังจากได้เรียนรู้หลักธรรมที่จะช่วยเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ยุวทูตสันติภาพที่วัดเพื่อพระนิพพานแล้ว คณะยุวทูตฯ ก็ได้เดินทางไปยังกรุงเบอร์ลินเป็นเมืองหลวงของประเทศเยอรมนี และได้มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ พระเจ้าวิลเฮ็ล์มที่หก แห่งเยอรมนี

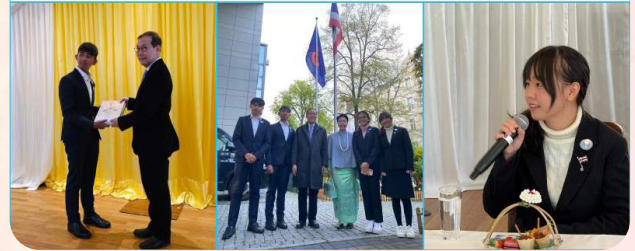
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบอร์ลิน

นายณัฐวัฒน์ กฤษณามระ เอกอัครราชทูต ณ กรุงเบอร์ลิน ได้บรรยายให้ความรู้แก่คณะยุวทูตฯ เกี่ยวกับประเทศเยอรมนี ทั้งด้านประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการก้าวผ่านความผิดพลาดในอดีตไปสู่การพัฒนาเป็นประเทศแห่งความสงบสุข คณะยุวทูตฯ ได้ซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเอกอัครราชทูต โดยเอกอัครราชทูตได้ตอบข้อซักถามของคณะยุวทูตฯ ในประเด็นต่าง ๆ อาทิ การสื่อสารแนวความคิดเรื่องสันติภาพไปสู่คนรุ่นใหม่ การเตรียมพร้อมรับมือเมื่อต้องอยู่ในสังคมที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการต่อยอดเพื่อขยายผลการดำเนินโครงการฯ รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพและการจัดการความขัดแย้งแก่เหล่ายุวทูตฯ ผ่านมุมมองของนักการทูตไทย

ที่กรุงเบอร์ลิน คณะยุวทูตฯ ได้มีโอกาสไปเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ด้าน สงครามและสันติภาพ อีกหลายแห่ง

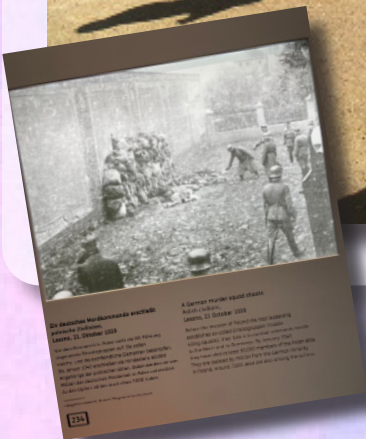

ยุวทูตสันติภาพ Youth Ambassador

House of the Wannsee Conference

House of the Wannsee Conference เป็นคฤหาสน์ที่ตั้งอยู่ริมทะเลสาบ Wannsee อันเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่มีชื่อเสียงของกรุงเบอร์ลิน คฤหาสน์แห่งนี้ได้ถูกใช้สถานที่จัดการประชุม Wannsee ซึ่งเป็นการประชุมที่นายทหารระดับสูงและนักการเมืองที่เป็นมันสมองสำคัญในพรรค Nazi ร่วมกันวางแผนสังหารหมู่ชาวยิวในดินแดนที่เยอรมนียึดครองอยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นพิพิธภัณฑ์ ภายในได้มีการจัดแสดงประวัติศาสตร์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประชุมครั้งประวัติศาสตร์นี้

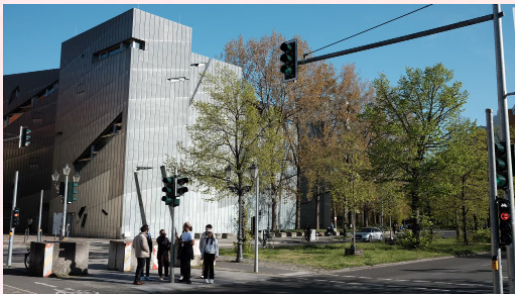
Thai Park

House oThai Park เป็นตลาดนัดอาหารไทยขนาดใหญ่ที่สุดในยุโรป Thai Park ถือกำเนิดจากการที่คนไทยที่อาศัยอยู่ในกรุงเบอร์ลินได้นัดพบและนำอาหารไทยมาแลกเปลี่ยนกัน รับประทานที่สวนสาธารณะ Preußenpark ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากย่านที่มีคนไทยพักอาศัยอยู่มากในขณะนั้น ชาวเบอร์ลินที่มาพักผ่อนที่สวนสาธารณะเมื่อเห็นอาหารไทยก็ต้องการลองชิม จึงได้ขอซื้อต่อเพื่อไปรับประทานและเมื่อได้รับประทานก็ถูกใจในรสชาติและราคาที่ไม่แพง จึงเกิดการบอกเล่าต่อกันมา ปัจจุบัน Thai Park มีร้านค้ามากกว่า 80 ร้านขายอาหารไทยประเภทต่าง ๆ และมีรสชาติที่ดีไม่ต่างจากที่เมืองไทย คณะยูทูทฯ ได้ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการแนะนำตัวและวัตถุประสงค์ของการมาแลกเปลี่ยนในครั้งนี้ รวมทั้งได้มอบเข็มกลัดที่ระลึกซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพให้แก่ทั้งบรรดาผู้ค้าชาวไทยและนักท่องเที่ยวที่มาพักผ่อนที่สวนสาธารณะทั้งชาวเยอรมันและชาวต่างชาติ การได้เข้าร่วมกิจกรรมที่สวนสาธารณะ Thai Park นี้ ทำให้คณะยูทูทฯ รู้สึกภูมิใจในความเป็นไทยและมีความประทับใจในความมีน้ำใจต้อนรับขับสู้ของคนไทยที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศ

Jewish Museum Berlin เป็นพิพิธภัณฑ์ที่ได้จัดแสดงประวัติศาสตร์ความเป็นมา รวมถึงวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชนชาวยิวผ่านการบอกเล่าของชาวยิวโดยตรง ภายในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้มีการจัดองค์ประกอบการใช้พื้นที่ในการเล่าถึงอารมณ์ที่หดหู่ของชาวยิวผ่านแสง เสียง รูปทรง ช่องเปิดของอาคาร

Jewish Museum Berlin

Brandenburg Gate

ประตู Brandenburg Gate เป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์ และสัญลักษณ์ที่สำคัญของกรุงเบอร์ลิน ประตูนี้เคยเป็นสัญลักษณ์ของประเทศที่ถูกแบ่งแยกเป็นเยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออก แต่ในปัจจุบันได้กลายเป็นสัญลักษณ์แห่งสันติภาพและเอกภาพของประเทศเยอรมนี

เป็นอาคารสถาปัตยกรรมเก่าแก่และสวยงามเป็นอย่างมาก เป็นมหาวิหารนิกายโปรเตสแตนต์ที่ใหญ่และหรูหราที่สุดในกรุงเบอร์ลิน ประดับตกแต่งด้วยภาพโมเสกที่มีสีสันประกอบขึ้นจากแผ่นกระเบื้องมากกว่าหลายแสนชิ้น ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำสเปร (Spree) สามารถเดินขึ้นบันได 270 ขั้นขึ้นไปชมยอดโดมและทิวทัศน์เหนือกรุงเบอร์ลินได้รอบทิศทาง คณะเยาวชนฯ ได้ชมความเจริญรุ่งเรืองของศาสนาคริสต์ในยุค 500 กว่าปีก่อน รู้สึกชื่นชอบและตื่นตาตื่นใจกับความยิ่งใหญ่อลังการและความหรูหราของสถาปัตยกรรมในสมัยนั้น และรู้สึกได้ถึงความรักให้แก่งานและกันของชาวคริสต์

Berlin Cathedral

Berlin Wall Memorial & East Side Gallery

อนุสรณ์ Berlin Wall Memorial เป็นพิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง ตั้งอยู่ริมถนน Bernauer Straße ใจกลางกรุงเบอร์ลิน มีความยาว 1.4 กิโลเมตร จัดแสดงซากที่เหลืออยู่ของกำแพงเบอร์ลินหลังการถูกทำลายในปี 2532 ในส่วนของ East Side Gallery ที่ตั้งอยู่บนถนน Mühlenstraße ถือเป็นส่วนที่มีสีสันของกำแพง โดยได้มีศิลปินที่มีชื่อเสียงจากทั่วโลก ได้รังสรรค์ผลงานจิตรกรรมที่สะท้อนถึงอิสระเสรีภาพและบรรยากาศทางการเมืองในสมัยปี 2532-2533 ไว้บนกำแพงกว่า 105 ภาพ หลายภาพมีชื่อเสียงมากและกลายเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนกรุงเบอร์ลิน ต้องมาถ่ายภาพคู่กับภาพวาดบนกำแพงนี้ให้ได้

กำแพงเบอร์ลินถือเป็นสัญลักษณ์ของความขัดแย้งระหว่างระบอบทุนนิยมของยุโรปตะวันตกกับระบอบคอมมิวนิสต์ของยุโรปตะวันออกหรือสงครามเย็น กำแพงเบอร์ลินแบ่งแยกกรุงเบอร์ลิน โดยโอบล้อมกรุงเบอร์ลินฝั่งตะวันตกไว้ ชาวเบอร์ลินฝั่งตะวันออกภายใต้การปกครองของโซเวียตที่ต้องการเสรีภาพไม่สามารถข้ามไปได้เพราะผู้หลบหนีจะถูกยิงทิ้งในทันที กระบวนการต่อต้านโดยประชาชนทั้งสองฝั่งได้เริ่มก่อตัวขึ้นอย่างช้า ๆ จนในที่สุดในวันที่ 9 พฤศจิกายน ค.ศ. 1989 กำแพงเบอร์ลินก็ถูกพังทลายลง ประชาชนจากเบอร์ลินฝั่งตะวันออกสามารถเข้าไปยังพรมแดนเยอรมนีตะวันตกได้สำเร็จหลังจากถูกปิดกั้นการเข้าออกอยู่ถึง 28 ปี ประชาชนฝั่งเบอร์ลินตะวันตกก็ได้รับตัวกันออกมาต้อนรับและแสดงความยินดีกับสิทธิเสรีภาพในครั้งนี้

การเข้าเยี่ยมชมสถานที่ทางด้านสันติภาพที่มีประวัติศาสตร์อันน่ามหัศจรรย์เหล่านี้ เป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นเตือนให้เยาวชนทุกคนจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสันติภาพให้เกิดและแผ่ขยายไปในโลก

Checkpoint Charlie เป็นหนึ่งในจุดตรวจผ่านแดนระหว่างกรุงเบอร์ลินตะวันตก และตะวันออกที่ยังหลงเหลือจากการถูกทำลายยกเลิกไปเมื่อครั้งที่มีการทำลายกำแพงเบอร์ลินและรวมกรุงเบอร์ลินได้สำเร็จ ปัจจุบันเมื่อมีการรวมประเทศเป็นเยอรมันเดียวตั้งแต่ปี 2534 แล้ว Checkpoint Charlie จึงกลายเป็นจุด Landmark หนึ่งของกรุงเบอร์ลินที่นักท่องเที่ยวต้องไปเยี่ยมชม Checkpoint Charlie ที่ปัจจุบันมีเพียงรถถังโซเวียตและอเมริกันที่จอดแนบกันอยู่เป็นหนึ่งสัญลักษณ์ที่เหลืออยู่ของสงครามเย็น เป็นตัวแทนของประวัติศาสตร์การแบ่งแยกระหว่างเยอรมันตะวันออกกับเยอรมันตะวันตก

Checkpoint Charlie

เป้าหมายต่อไปของคณะยุวทูตฯ คือประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ดินแดนที่มีระดับสันติภาพอยู่อันดับต้น ๆ ของโลก ซึ่งการเดินทางนี้จะต้องใช้เวลากว่า 16 ชั่วโมง โดยรถยนต์จากกรุงเบอร์ลินถึงเมือง Interlaken อันเป็นที่พักของเหล่ายุวทูต โดยระหว่างทางก่อนจะข้ามพรมแดนไปสู่สวิตเซอร์แลนด์ คณะยุวทูตฯ ได้แวะที่เมืองที่มีความน่าสนใจ 2 แห่งในเยอรมนี

Rothenburg ob der Tauber

เมืองเก่าแก่ขนาดเล็ก ๆ สีสันสดใสที่รอดพ้นจากการทำลายล้างในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เมือง Rothenburg นี้มีความสำคัญในการเป็นสัญลักษณ์ของเมืองในอุดมคติของชาวเยอรมันพรรค Nazi ได้เน้นย้ำความเป็นอุดมคตินี้ด้วยการตั้งเมือง Rothenburg เป็น “the most German of German towns” หรือก็คือเมืองที่มีเอกลักษณ์บ่งบอกถึงความเป็นเยอรมันมากที่สุดในบรรดาเมืองต่าง ๆ ในประเทศเยอรมนี เมือง Rothenburg มีความสวยงามมาก กระทั่งนายทหารระดับสูงของสหรัฐฯ ซึ่งเป็นผู้บัญชาการรบที่ต้องบุกทำลายเมืองของเยอรมนีในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ยังทราบดี ทหารสหรัฐฯ ที่มาบุกเมืองนี้ได้รับคำสั่งจากรัฐมนตรีกระทรวงการสงครามของสหรัฐฯ ให้ไปเจรจากับผู้บัญชาการทหารฝ่ายเยอรมันที่รักษาเมือง Rothenburg ว่า ทางฝ่ายสหรัฐฯ จะละเว้นจากการใช้ปืนใหญ่โจมตีเมือง Rothenburg หากทหารฝ่ายเยอรมนียอมให้ฝ่ายสหรัฐฯ เข้ายึดพื้นที่เมืองนี้ ไม่เช่นนั้นเมืองนี้จะถูกล้อมจนราบเป็นหน้ากลอง ซึ่งผู้บัญชาการทหารฝ่ายเยอรมันของเมือง Rothenburg ก็เข้าใจในข้อเสนอดังกล่าวและต้องการรักษาเมืองที่สวยงามและเต็มไปด้วยคุณค่าทางประวัติศาสตร์นี้ไว้ จึงมอบเมืองนี้ให้แก่ฝ่ายสหรัฐฯ โดยยอมขัดคำสั่ง Hitler ที่สั่งให้ทุกเมืองในเยอรมนีต่อต้านกองกำลังฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างถึงที่สุด เมือง Rothenburg จึงได้รอดจากการถูกทำลายในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

ในเมืองเล็ก ๆ แห่งนี้ยังเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์คริสต์มาสแบบเยอรมัน หรือ Deutsches Weihnachtsmuseum ซึ่งเป็นสถานที่ที่ได้บรรจงตกแต่งไว้อย่างสวยงาม น่ารัก และใส่ใจในทุกรายละเอียดสมกับเป็นเทศกาลแห่งการให้โดยแท้จริง การแบ่งปันคือจุดเริ่มต้นที่ช่วยสร้างมิตรไมตรีให้แก่ผู้คนได้ในทุกยุคทุกสมัย แม้จะเป็นจุดเริ่มต้นเล็ก ๆ แต่นั่นก็คือสิ่งสวยงามที่จะนำไปสู่สันติภาพอันยิ่งใหญ่ในอนาคต นั่นคือความรักและอบอุ่นที่เมืองเล็ก ๆ แห่งนี้ได้รับเก็บรักษาไว้เพื่อมอบให้แก่คนรุ่นต่อไป

Nördlingen เป็นเมืองชนบทที่มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 20,000 คน ตั้งอยู่ในรัฐ Bavaria เมืองนี้สร้างขึ้นบนหลุมอุกกาบาตขนาดใหญ่ถึง 25 กิโลเมตรที่พุ่งชนโลกเมื่อประมาณ 15 ล้านปีก่อน และเพิงจะมีมนุษย์เข้ามาสร้างที่พักอาศัยกันเมื่อประมาณปี 1343 ก่อนที่จะขยายกลายมาเป็นชุมชนใหญ่ในปัจจุบัน การที่เมืองถูกสร้างขึ้นบนหลุมอุกกาบาตจึงมีการวางผังเมืองที่โดดเด่นด้วยการวางผังอาคารตามแนวเส้นรัศมีวงกลม โดยมีโบสถ์ Saint George เป็นจุดศูนย์กลางของเมือง ส่วนของกำแพงเมืองเก่านี้ถูกสร้างขึ้นเป็นครั้งแรกในปี 1758 เมือง Nördlingen แห่งนี้เคยเป็นสมรภูมิในสงคราม 30 ปีซึ่งเป็นสงครามที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางศาสนา ในศตวรรษที่ 17 และถือเป็นความขัดแย้งที่มีการทำลายล้างมากที่สุดในประวัติศาสตร์ยุโรป

และในที่สุด คณะยุวทูตฯ ก็ได้เดินทางมาถึงสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อมาถึงสวิตเซอร์แลนด์ คณะยุวทูตฯ ก็ได้เริ่มภารกิจในประเทศเล็ก ๆ ที่เต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งเสรีภาพและการยอมรับความแตกต่างแห่งนี้

House of Religions

ศูนย์ศาสนา House of Religions - Dialogue of Culture กรุงเบิร์น สถานที่ดังกล่าวเป็นสถานที่สำหรับประกอบศาสนกิจของ 5 ศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาฮินดู และศาสนาอะละวี (สาขาหนึ่งของศาสนาอิสลาม) โดย House of Religions ได้เริ่มต้นจากกลุ่มผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ ในชุมชนที่มาพูดคุยและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน จากนั้นจึงเริ่มขยายตัวขึ้นจนสามารถจัดหาสถานที่ที่ตั้งเป็นศูนย์กลางของชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลกลางของสวิตเซอร์แลนด์ คณะยุวทูตฯ ได้รับฟังการบรรยายและพูดคุยกับผู้นำชมศูนย์ศาสนาในเรื่องกรอบความคิดเกี่ยวกับการวางใจในการอยู่ท่ามกลางความแตกต่างของศาสนาเหล่านั้น ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของผู้คนในสวิตเซอร์แลนด์ได้เป็นอย่างดี

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบิร์น

นายจิตติพัฒน์ ทองประเสริฐ เอกอัครราชทูต ณ กรุงเบิร์น ได้บรรยายสรุปรวมถึงได้ตอบข้อซักถามของคณะยุวทูตฯ เกี่ยวกับประเทศสวิตเซอร์แลนด์ซึ่งเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษาและศาสนา ทำให้สวิตเซอร์แลนด์อยู่ท่ามกลางความแตกต่างในหลายด้าน แต่ก็ยังสามารถพัฒนาเป็นประเทศที่มีความเจริญและสุขสงบอันดับต้น ๆ ของโลกได้ เพราะประชาชนมีความเชื่อว่าความสงบสุขซึ่งเป็นปัจจัย

สำคัญในการพัฒนาประเทศนั้นต้องเริ่มจากการพัฒนาบุคคลจากที่บ้านก่อน ที่บ้านเยาวชนจะได้รับการสอนให้เห็นความสำคัญของการศึกษาและการให้เกียรติซึ่งกันและกัน สังคมสวิตเซอร์แลนด์ปลูกฝังให้ประชากรของตนเคารพกฎหมาย มีวินัยในตนเองและรักษารัฐชาติ เมื่อประชากรมีความสงบสุข กินดีอยู่ดี มีความสมานฉันท์ สังคมจึงอยู่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ นอกจากนี้ยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมแก่คณะยุวทูตฯ ในการนำหลักคำสอนในศาสนาพุทธ ได้แก่ หลักพรหมวิหาร 4 และหลักกาลามสูตร มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดสันติภาพและความสงบสุขแก่ตนเองและสังคม

นคร Lausanne เป็นเมืองที่พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงศึกษาและเจริญพระชนม์ตั้งแต่ครั้งทรงพระเยาว์ คณะยุวทูตฯ ได้เดินทางไปเยี่ยมชมอาคาร มหาวิทยาลัยโลซานเดิม (Palais de Rumine) ที่พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงเคยเข้ารับการศึกษ และศาลาไทย ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรในโอกาสงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปีและเป็นที่ระลึกในโอกาสครบรอบ 75 ปีแห่งการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างราชอาณาจักรไทยและสมาพันธรัฐสวิสในปี 2549

Lausanne

สำนักงานใหญ่ องค์การสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา

คณะยุวทูตฯ มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชา ณ สำนักงานใหญ่ องค์การสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา ซึ่งคณะผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา ได้ร่วมกับคณะผู้แทนถาวรศรีลังกาจัดงานดังกล่าวขึ้น โดยมีพระภิกษุสงฆ์ จากประเทศต่าง ๆ ผู้แทนจากประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติที่มีประชากรนับถือ ศาสนาพุทธ และผู้แทนประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอื่น ๆ เข้าร่วมงาน เพื่อแสดงความยินดีในวาระโอกาสการเฉลิมฉลองวันสำคัญทางศาสนาพุทธด้วย ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว คณะยุวทูตฯ ได้มีโอกาสเห็นพระภิกษุสงฆ์จากหลาย เชื้อชาติและผู้คนจากต่างศาสนามารวมตัวกัน แต่ละประเทศได้ส่งผู้แทนมากล่าว ขอความสั้น ๆ เกี่ยวกับการระลึกถึงพระพุทธศาสนาในแง่มุมของความสุขและสันติสุข ที่สามารถสัมผัสได้จากภายใน “วันวิสาขบูชา” จึงไม่ได้เป็นเพียงแคว้นสำคัญของศาสนา ไตศาสนาหนึ่งเท่านั้น แต่ถือเป็นวันแห่งการระลึกถึงความสงบและสันติสุขที่ผู้คน ได้ค้นพบจากหลักธรรมอย่างแท้จริง

นายรองวุฒิ วีรบุตร อัครราชทูต รองผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา ได้บรรยายเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติ โครงสร้างระบบการทำงานขององค์การสหประชาชาติ บทบาทและภารกิจของคณะผู้แทนถาวรไทยฯ รวมถึงได้เปิดโอกาสให้คณะยุวทูตฯ ได้สอบถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันของประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ในสนใจและบทบาทที่คณะผู้แทนถาวรไทยฯ ในการร่วมดำเนินการเพื่อให้เกิดสันติภาพและความสงบสุขภายใต้กรอบการทำงานขององค์การสหประชาชาติ

คณะผู้แทนถาวรไทย
ประจำสหประชาชาติ
ณ นครเจนีวา

วิมุติธรรมสถาน

วิมุติธรรมสถานมีที่ตั้งอยู่ในเมือง Oberried am Brienzersee อยู่ไม่ไกลจากเมือง Interlaken ซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนเป็นจำนวนมาก จึงเป็นสถานที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการที่คณะยุวทูตฯ จะได้ออกไปเรียนรู้ที่จะอยู่ท่ามกลางผู้คนในสังคมที่เต็มไปด้วยความหลากหลาย และเชื่อมต่อกับผู้คนด้วยตนเองในฐานะยุวทูต โดยคณะยุวทูตฯ ได้ออกเดินทางจากวิมุติธรรมสถานไปยังเมือง Interlaken ทางรถไฟ โดยต้องค้นหาเส้นทางเดินช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อไปบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับแนวคิดด้านสันติภาพและแลกเปลี่ยนรับฟังความคิดเห็นของผู้คนที่หลากหลายในตัวเมือง เพื่อให้ประสบการณ์การเดินทางด้วยตนเองนี้เป็นความทรงจำแห่ง “การให้และการรับ”

คณะยุวทูตฯ ได้เดินทางไปยังวัดศรีนครินทรวราราม เมือง Gretzenbach โดยวัดดังกล่าวมีคนไทยที่อาศัยอยู่ในสวิตเซอร์แลนด์เดินทางมาประกอบศาสนกิจอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะในวันอาทิตย์วัดได้กลายเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมภายในครอบครัวของคนไทยในสวิตเซอร์แลนด์ มีการนำอาหารมาถวายแด่พระสงฆ์ จากนั้นครอบครัวคนไทยก็จะรับประทานอาหารร่วมกัน ในช่วงบ่ายจะมีการนำเยาวชนไทยมาขึ้นเครื่องบินจำลองชาติ สวดมนต์ หลังจากนั้นพื้นที่ภายในวัดจะถูกใช้เป็นห้องเรียนซึ่งมีการสอนศิลปวัฒนธรรมไทยให้แก่เยาวชนไทยในสวิตเซอร์แลนด์ อาทิ เช่น ภาษาไทย ดนตรีไทย การนวดไทย เป็นต้น คณะยุวทูตฯ ได้ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนโดยการแนะนำตัวหน้าเสาธง จากนั้นได้บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับผลงานด้านสันติภาพของตนเอง และได้เชิญชวนเหล่าเยาวชนไทยในสวิตเซอร์แลนด์ร่วมกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสันติภาพทั้งภายในและภายนอกมากยิ่งขึ้น

วัดศรีนครินทรวราราม

unสรุป

ประสบการณ์การเดินทางเพื่อตามรอยและเรียนรู้เกี่ยวกับสันติภาพในครั้งนี้อาจเป็นเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ สำหรับเยาวชนที่ถูกลือเลือกเป็นยุวทูตสันติภาพกลุ่มนี้ แต่กระนั้นช่วงเวลาสั้น ๆ นี้ก็อาจจะเป็นช่วงเวลาพิเศษพิเศษที่จะประทับอยู่ในหัวใจของยุวทูตสันติภาพทุกคน คณะยุวทูตฯ ได้เรียนรู้และเข้าใจในมุมมองใหม่ ๆ เกี่ยวกับเรื่องสันติภาพ ได้รับประสบการณ์จากการเดินทาง มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเยาวชนและคนไทยในต่างประเทศ ได้เรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างทางความคิดและวัฒนธรรม มีจิตสำนึกต่อผู้ร่วมโลก ซึ่งจะส่งผลให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมส่วนรวมมากยิ่งขึ้น คณะทำงานและผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า

**เมล็ดพันธุ์แห่งสันติจะได้รับการปลูกฝังให้กับเยาวชนรุ่นต่อไป
และจะแตกหน่อออกงามในหัวใจของคนรุ่นใหม่อย่างมั่นคง**

มรดกที่มีชีวิต กับการศึกษา

โดย ชฎารัตน์ สิงห์เดชกุล¹

ปี 2566 เป็นวาระครบรอบ 20 ปีของอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ – 20 ปีตั้งแต่อนุสัญญาฯ ได้รับการรับรอง โดยการประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโก ครั้งที่ 32 เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2546 อนุสัญญาฯ เป็นผลมาจากความอดสาหะอย่างยาวนานตั้งแต่มีการก่อตั้งองค์การยูเนสโกเมื่อมีการร่างรายงานหลายฉบับและจัดการประชุมหลายครั้งเพื่อศึกษาและสร้างความตระหนักในความหลากหลายของเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของโลก ในบรรดากลไกเชิงบรรทัดฐานด้านวัฒนธรรมของยูเนสโกนั้น อนุสัญญาปี 2546 เป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม

อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

เป้าหมายและคำจำกัดความ

อนุสัญญาปี 2546 ซึ่งเป็นกลไกระดับพหุภาคีที่มีผลผูกพันกลไกแรกในการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้ต่อยอดและเสริมพลังให้กับความตกลง ข้อเสนอแนะ และข้อมติระดับนานาชาติเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติที่มีอยู่เดิม อนุสัญญาฯ ทำหน้าที่เป็นกรอบในการจัดทำนโยบายที่สะท้อนถึงแนวคิดของนานาชาติในปัจจุบันที่จะรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

อนุสัญญาฯ มีเป้าหมายสำคัญ 4 ประการดังนี้:

- **สงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้;**
- **ทำให้มั่นใจได้ว่า**ชุมชน กลุ่มคน และปัจเจกบุคคลที่เกี่ยวข้องจะให้การยอมรับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้;
- **ส่งเสริมความตระหนัก**ในความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ และทำให้มั่นใจได้ว่าจะมีการเห็นคุณค่าร่วมกันของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ;
- **จัดให้มีการร่วมมือและความช่วยเหลือ**ในระดับนานาชาติ

¹ อดีตผู้ตรวจราชการ กระทรวงศึกษาธิการ

เพื่อวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาฯ มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หมายถึง การปฏิบัติ การเป็นตัวแทน การแสดงออก ความรู้และทักษะต่าง ๆ – รวมถึงเครื่องมือ โบราณวัตถุ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง – ซึ่งชุมชน กลุ่มคน และปัจเจกบุคคลยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของพวกเขา สิ่งนี้อาจแสดงให้เห็นในขอบเขต (หรือลักษณะของมรดกทางวัฒนธรรม) อย่างเช่น:

- การแสดงออกที่เป็นมรดกและขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงภาษาซึ่งเป็นสื่อของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้;
- ศิลปะการแสดง;
- การปฏิบัติ พิธีกรรม และกิจกรรมเฉลิมฉลองในสังคม;
- ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล;
- หัตถศิลป์โบราณ

“เยาวชนมีความใฝ่ฝันที่จะเชื่อมต่อกับมรดกของพวกเขา
อีกครั้งหนึ่ง พวกเขาไม่รู้วิธีที่จะทำเช่นนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
และโรงเรียนคือกลไกที่ดีที่จะทำให้สิ่งนี้เกิดขึ้นได้”

John De Coninck,
จากมูลนิธิข้ามวัฒนธรรม ประเทศอุกันดา

มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ หรือ “มรดกที่มีชีวิต” สืบทอดมาจากบรรพบุรุษของเราและส่งต่อสู่ลูกหลานของเรา มรดกดังกล่าวรวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดด้วยการบอกเล่า ศิลปะการแสดง การปฏิบัติในสังคม พิธีกรรมและกิจกรรมเฉลิมฉลอง ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ตลอดจนความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับหัตถศิลป์ สิ่งนี้ได้ถูกสร้างขึ้นใหม่อย่างต่อเนื่องในขณะที่มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง และมีวิวัฒนาการที่ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมของเรา

มรดกที่มีชีวิตมีความสำคัญเพราะทำให้ชุมชนและปัจเจกบุคคลเกิดความสำนึกในเอกลักษณ์และความต่อเนื่อง มรดกที่มีชีวิตสามารถส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นของสังคม การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของมนุษย์ ทั้งยังช่วยให้ชุมชนสร้างสังคมที่มีความสามารถในการฟื้นตัว สงบสุข และครอบคลุมอีกด้วย

ในฐานะองค์กรของสหประชาชาติที่มีความเชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม ยูเนสโกได้รับหน้าที่ในการสงวนรักษามรดกที่มีชีวิตและทำให้มั่นใจได้ว่ามรดกดังกล่าวจะได้รับการถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป ในปี 2546 การประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโกได้ให้การรับรองอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ ดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อให้มั่นใจได้ว่าชุมชนจะสามารถสงวนรักษามรดกที่มีชีวิตของพวกเขาได้

การสงวนรักษามรดกที่มีชีวิตในการศึกษา

การศึกษาสามารถมีบทบาทที่สำคัญมากในการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ โดยเฉพาะผ่านทางครู นี่คือเหตุผลที่อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เน้นการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ผ่านการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของมาตรการสงวนรักษาที่มีการเสนอ

อนุสัญญาฯ เรียกร้องให้รัฐภาคีประกันการรับรอง การยอมรับ และการเพิ่มคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ผ่านหลักสูตร การศึกษา การดำเนินการเหล่านี้รวมถึง:

- หลักสูตรในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในระบบ อย่างเช่น ในโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา และหลังมัธยมศึกษา
- โอกาสในการเรียนนอกระบบ อย่างเช่น หลักสูตรระยะสั้น การเรียนในชุมชน และกิจกรรมพัฒนาขีดความสามารถต่าง ๆ

ตั้งแต่ปี 2560 หน่วยงานด้านมรดกที่มีชีวิตที่ยูเนสโกได้ทำงานร่วมกับ แผนการศึกษาของยูเนสโก สำนักงานสาขาและสถาบันการศึกษา ในการดำเนินโครงการ กิจกรรม และโครงการริเริ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับ “การสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในการศึกษา ในระบบและการศึกษานอกระบบ”

มรดกที่มีชีวิตได้ปรับปรุงความสอดคล้องของการศึกษา

การเชื่อมต่อกับโรงเรียนและชุมชนอีกครั้ง

การบูรณาการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้กับการศึกษาสามารถเชื่อมต่อโรงเรียนกับชุมชนที่ล้อมรอบโรงเรียนได้อีกครั้ง การกระทำดังกล่าวสามารถส่งเสริมให้เกิดการยอมรับและการเห็นคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมถึงเสริมสร้างความรู้สึกรักในการเป็นเจ้าของและความเป็นปึกแผ่นของสังคม

การถ่ายทอดระหว่างรุ่นเป็นหัวใจของการสงวนรักษา

กระบวนการถ่ายทอดระหว่างรุ่นที่สร้างสรรค์เป็นหัวใจของการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่มีพลวัตและมีการสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งทำให้การสร้างมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เกิดขึ้นได้ใหม่อย่างต่อเนื่อง

รูปแบบและวิธีการถ่ายทอดซึ่งเป็นที่ยอมรับของชุมชนสามารถทำให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้ในหลักสูตรการศึกษา ในกรณีนี้ สถาบันการศึกษาสามารถส่งเสริมให้เกิดการยอมรับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ และจัดให้มีพื้นที่ใหม่ ๆ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะมีการถ่ายทอดมรดกดังกล่าวสู่คนรุ่นต่อ ๆ ไป

การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้นั้นโดยตัวของมันเองถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษาตามอัธยาศัยที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเมื่อเป็นเช่นนั้น การถ่ายทอดดังกล่าวจึงสามารถจัดให้มีทั้งเนื้อหาและวิธีการจัดการเรียน

Photo © Achille Le Pera/UNESCO

“เมื่อคุณผลิตสื่อการศึกษาร่วมกับชุมชน เด็ก ๆ จะเห็นตัว
พวกเขาเองและปฏิกิริยาของพวกเขายู่ในสื่อเหล่านั้น
นั่นคือแหล่งของความสนุกสนาน การกระทำเช่นนี้เปิดโอกาส
ให้มรดกสามารถอยู่รอดได้ในอนาคต”

Nigel Encalada,
ผู้อำนวยการสถาบันเบลซ
เพื่อการวิจัยสังคมและวัฒนธรรม
สถาบันวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์แห่งชาติ

การบูรณาการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

กับการศึกษาเป็นตัวแทนแนวทางของสังคมที่เปิดกว้างมากขึ้นในการสว
รึกษาซึ่งมีประโยชน์ในเชิงบวกอย่างมาก การกระทำดังกล่าวสามารถ
จัดให้มีเนื้อหาและวิธีการจัดการสอนสำหรับหลักสูตรการศึกษา
เพื่อปรับปรุงความสอดคล้องของการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียน
มรดกที่มีชีวิตเป็นทรัพยากรที่มีค่าอย่างเหลือเชื่อสำหรับประเทศต่าง ๆ
ในการบรรลุเป้าหมายที่ 4 ของการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากมรดกที่มีชีวิตนั้น
รวมไปถึงการเห็นคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและวิธีการ
ที่วัฒนธรรมสามารถมีส่วนช่วยทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวทางในการบูรณาการมรดกที่มีชีวิต

โครงการริเริ่มในการนำมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เข้าสู่ห้องเรียน
และพื้นที่การศึกษานอกระบบสามารถดำเนินการได้โดยแนวทาง
ที่แตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับบริบท ความต้องการ และระดับการศึกษา
ของท้องถิ่น ในกรณีที่เป็นไปได้ มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้
สามารถผนวกรวมอยู่ในหลักสูตรได้

**นักเรียนสามารถเรียนเกี่ยวกับมรดกทาง
วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้**เมื่อมีการบูรณาการเรื่องดังกล่าว
กับวิชาต่าง ๆ อาทิเช่น ในประเทศอินโดนีเซีย นักเรียนได้เรียนเกี่ยวกับ
ผ้าบาติกซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของสิ่งทอที่ทำด้วยมือผ่านวิชา อย่างเช่น เคมี
(เน้นที่ย้อมสีธรรมชาติที่ใช้ในการทำผ้าบาติก) วิชาประวัติศาสตร์
(ความเป็นมาและวัฒนธรรม) และวิชาศิลปะ

**เมื่อเรียนเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้อง
ไม่ได้** นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะยอมรับและคิดไตร่ตรองถึงมรดกที่มีชีวิต
ของพวกเขาเองรวมทั้งมรดกที่มีชีวิตของผู้อื่น ตัวอย่างเช่น ในประเทศ
เม็กซิโก คู่มือสำหรับครูผู้สอนวิชาการศึกษาเกี่ยวกับชนพื้นเมืองได้ผนวก
รวมบทเรียนเกี่ยวกับเอกลักษณ์ส่วนบุคคลและเอกลักษณ์ของชุมชน
เอาไว้ด้วย

ในขณะที่แนวทางทั้งหมดมีความเป็นไปได้ที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของ
การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้โดยทั่วไป ในบางกรณี
จุดเน้นอาจมุ่งไปที่การถ่ายทอดทักษะหรือความรู้เฉพาะทาง อย่างเช่น
กิจกรรมนอกหลักสูตรซึ่งมีการสอนเกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้โบราณ

การฝึกอบรมครู

แนวทางในการบูรณาการมรดกที่มีชีวิตกับการศึกษาควรคำนึงถึง
การฝึกอบรมและการสนับสนุนสำหรับครูและนักศึกษานอกระบบด้วย
การกระทำดังกล่าวสามารถช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อให้เกิด
การบูรณาการมรดกที่มีชีวิต และช่วยให้สมาชิกและผู้มีความรู้ในชุมชน
ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ครูมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จ
ของโครงการริเริ่มทั้งหมด

ความเชื่อมโยงกับประเด็นด้านการศึกษา

การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก

การบูรณาการมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้สามารถส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายและความเข้าใจเรื่องความเชื่อมโยงกันระหว่างชุมชน ประเทศ และประชากร ซึ่งเป็นค่านิยมหลักที่เป็นส่วนสำคัญที่สุดของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก

การศึกษาและฝึกอบรมด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา

ด้วยการเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาและฝึกอบรมด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา เยาวชนและผู้ใหญ่สามารถใช้ประโยชน์จากมรดกในชุมชนของพวกเขาในการพัฒนาทักษะเพื่อการจ้างงาน ในขณะเดียวกันก็ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติและการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

ขอบคุณภาพจาก: <https://www.thai-german-cooperation.info/>

การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนใช้ความรู้ท้องถิ่น รวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เป็นทรัพยากรในการบูรณาการประเด็นด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนต่าง ๆ กับการสอนและการเรียน

การศึกษาภาษาแม่และหลายภาษา

อนุสัญญาให้การรับรองภาษาในฐานะที่เป็นสื่อของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ โดยผ่านทางภาษา ความรู้และทักษะในการปฏิบัติมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ได้ถูกส่งผ่านจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นต่อไป ด้วยเหตุนี้ การศึกษาภาษาแม่และหลายภาษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

ขอบคุณภาพจาก: UNICEF Thailand/2016/Preechapanich

บรรณานุกรม:

- UNESCO. Living Heritage and Education, UNESCO, 2019.
- UNESCO. Implementing the Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage, UNESCO.

"เส้นทางสู่ทูตสันติภาพ A Path to Peace Ambassador"

ตอนที่ 1 บทบาทหน้าที่ คุณธรรม จริยธรรม และกริยามารยาท และการปรับตัว

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปิยนารถ พักทองพรรณ¹
สุนทรี กุลนันทน์²

บทความนี้นำเสนอการอบรมให้เยาวชนผู้ชนะเลิศการประกวดภายใต้โครงการยุวทูตสันติภาพ เพื่อสนับสนุนการสร้างประเทศไทยเป็นศูนย์กลางสันติภาพโลก ประจำปี พ.ศ. 2565 จำนวน 4 คน³ ซึ่งจัดโดยสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับเครือข่ายภาคีสันติภาพ อันได้แก่ มูลนิธิปฏิสังขสมุขปาก มูลนิธิเสถียรธรรมสถาน และสมาคมศูนย์ข่าวเยาวชนไทย เป็นก้าวสุดท้ายก่อนที่จะเยาวชนเหล่านี้จะพร้อมเดินทางทำหน้าที่เป็นยุวทูตสันติภาพ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านสันติภาพกับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในประเทศเยอรมนี และประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ในการอบรมนี้เยาวชนได้รับการแนะนำและแนะแนวเพื่อให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ และคุณสมบัติของการเป็นทูตสันติภาพ ฝึกวิธีคิดอย่างเป็นระบบ ฝึกการสื่อสารอย่างสันติ ปลดลอคข้อจำกัดด้วยความเข้าใจตนเองและธรรมชาติของชีวิตด้วยความตระหนักรู้อย่างมีสติสัมปชัญญะ ตลอดจนเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชนแห่งสันติ ร่วมกับเยาวชนจิตอาสาภาวนารับใช้นานาชาติ (International Spiritual Volunteer : ISV) 12 คน ณ เสถียรธรรมสถาน คณะผู้เขียนในฐานะผู้ร่วมจัดและวิทยากรในการอบรม ประจักษ์ในคุณค่าของการอบรมการเตรียมตัวการเป็นทูตสันติภาพดังกล่าวที่จัดขึ้นช่วงเวลา 4 วันครึ่ง ครู อาจารย์ นักวิชาการ และผู้อ่านจะสามารถ นำไปใช้ หรือประยุกต์เพื่ออบรมเยาวชนของตน โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 2 ตอน : - ตอนแรกเป็นการเตรียมตัวเยาวชนเพื่อเข้าพบหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ คุณธรรม จริยธรรมของการเป็นทูตสันติภาพ ตลอดจน กริยามารยาท การเข้าใจ

ตนเองและผู้อื่น การปรับตัวและการอยู่ร่วมกันด้วยวิถีแห่งสันติโดยการเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชนแห่งสันติภาพ ตอนที่สอง คือการพัฒนากระบวนการคิด การสื่อสาร และการปรับตัวด้วยวิถีแห่งสันติ

¹ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิการศึกษา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

² จิตอาสาฝ่ายวิชาการและโครงการของเสถียรธรรมสถาน

³ นางสาวกัญญ์ ฤกษ์พัฒนาพิพัฒน์ อายุ 16 ปี จากโรงเรียนสารสาสน์เอกตรา - ชนะเลิศสาขาการนำเสนอแนวคิดเป็นภาษาอังกฤษ (English Presentation) นาย วรวิญญู ชัยวิเศษ อายุ 18 ปี จากวิทยาลัยพัฒนการธนบุรี - ชนะเลิศสาขาภาพยนตร์สั้น (Short Film) เด็กหญิงบุญญา สดใส อายุ 13 ปี จากโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย เชียงใหม่ - ชนะเลิศสาขาวาดภาพ (Drawing) และ นายอุกฤษฏ์ เดวกาดาร์ อายุ 16 ปี จากโรงเรียนสารสาสน์เอกตรา - ชนะเลิศรางวัลขวัญใจประชาชน (ด้วยคะแนนโหวตจาก Website, Facebook , Instagram, TikTok) ผลงานการนำเสนอแนวคิดเป็นภาษาอังกฤษ (English Presentation)

1. การเตรียมตัวเป็นยุวทูตสันติภาพเพื่อเข้าพบหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ

การได้เป็น **ยุวทูตสันติภาพ** คือการที่เยาวชนเหล่านี้ได้เป็นผู้แทนคนไทยทั้งประเทศโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนเพื่อสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องสันติภาพ เป็นตำแหน่งที่มีเกียรติ เป็นที่ยอมรับของสังคม เยาวชนทั้ง 4 ได้รับการเลือกสรรมาแล้ว มีศักยภาพ มีความรู้ในศาสตร์ของตนระดับหนึ่ง จึงต้องรับการอบรมรอบด้านเพื่อให้สามารถครองตนให้สมกับเกียรติที่ได้รับ สามารถเป็นต้นแบบของเยาวชนไทย แลกเปลี่ยนความรู้ ชักถาม แสดงความคิดเห็น ถ่ายทอดความคิด ความรู้ในด้านที่เกี่ยวกับสันติภาพตลอดจนแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า

คุณพงศธร จุฑาสmidt ผู้อำนวยการกองรับรองกรมพิธีการทูต กระทรวงการต่างประเทศ วิทยาการรับเชิญท่านหนึ่งของการอบรม ได้กล่าวถึง “**บทบาทหน้าที่ คุณธรรม จริยธรรม และมารยาท**” ของยุวทูตสันติภาพ โดยเน้นว่า สันติภาพ คือ ความสงบ การยอมรับความคิดเห็นต่าง ไม่มีความขัดแย้ง ไว้วางใจซึ่งกันและกัน

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การตัดสินใจที่ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ไม่มีสงคราม มีความสามัคคีความปรองดองและมุ่งมั่นในวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ ยุวทูต “ที่ดี” ต้อง**มีความรู้ มีภาวะผู้นำที่ดี** มุ่งมั่นในการทำงาน สื่อสารและมอบหมายงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้ฟังที่ดี **มีระบบและระเบียบ** มีส่วนร่วมกับทีม เป็นเจ้าของงานและความรับผิดชอบ และตรงไปตรงมา เป็นผู้ตามที่ดีด้วยการให้ค่าของทุกคนในทีม **มีบุคลิกดี มีมารยาท มีความกล้าหาญ** กล้าคิดกล้าทำในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า **มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม (Virtue)** คือ คุณงามความดีที่เป็นธรรมชาติ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม **มีคุณธรรม** คุณธรรมตามศาสนาพุทธคือมรรค 8 **มีจริยธรรม** ซึ่งเป็นมาตรฐานความประพฤติ ที่กำกับพฤติกรรมที่เป็นสากล คือทำความดี ละเว้นความชั่ว คุณพงศธร ย้ำว่า ยุวทูตต้องมีคุณธรรมขั้นพื้นฐาน 8 ประการ คือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ ส่วนจริยธรรมที่สำคัญ คือความซื่อตรง (Integrity) ความสุจริต (Honesty) ความมีศีลธรรม (Morality) ความยุติธรรม (Fairness) การรักษาความสัตย์สัญญา (Promise Keeping) การไม่ขัดแย้งผลประโยชน์ (Conflict of Interest) การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับ (Compliance with Laws and Regulation) และการรักษาชื่อเสียงและศักดิ์ศรี (Reputation and Dignity)

มารยาท หมายถึงกิริยาอาการที่ถือว่าสุภาพเรียบร้อย การถือหรือไม่ถือขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียมประเพณีในแต่ละวัฒนธรรมที่อาจไม่เหมือนกัน แต่มารยาทหลายประการก็มีพื้นฐานเดียวกัน มารยาทที่สังคมทั่วโลกยอมรับเป็นหลักปฏิบัติร่วมกันถือเป็นมารยาทสากล มารยาทสำคัญ ๆ ที่ยุวทูตควรตระหนัก ได้แก่

มารยาทในการกล่าวคำทักทายที่ถูกต้องด้วยในชีกโลกตะวันตกผู้คนทักทายกันด้วยคำทักทายที่ผันเปลี่ยนไปตามช่วงเวลาของวัน เช่น “Good Morning.” ใช้ช่วงเช้าก่อน 12:00 น. “Good Afternoon.” ใช้ช่วงบ่ายหลัง 12:00 น. “Good Evening.” ใช้ช่วงค่ำ หลัง 18:00 น. “Goodnight.” ใช้ในการกล่าวลาเวลากลางคืนเท่านั้น คำทักทายที่อาจกล่าวเพิ่มเติมเพื่อแสดงอหิยาตย์ไมตรีได้ คือ “How do you do?” ซึ่งถือเป็นการทักทายแบบพิธีการโดยไม่ต้องการคำตอบ ส่วน ‘How are you?’ เป็นการทักทายของผู้ที่รู้จักกันแล้ว และมักตามด้วย “I’m fine. Thank you and you?”

มารยาทไทย คือกิริยาจาต่าง ๆ เช่นการยืน การเดิน การนั่ง การรับส่งของ การทำความเคารพ การแสดงกิริยาอาการการขณะรับประทานอาหาร และการให้การรับบริการ การทักทาย การสนทนา การใช้คำพูดการฟัง รวมทั้งการประพฤติปฏิบัติในพิธีการต่าง ๆ ที่สุภาพเรียบร้อยที่บุคคลพึงปฏิบัติในสังคม โดยมีระเบียบแบบแผนอันเหมาะสมตามกาลเทศะและถือเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของคนไทย การกล่าวทักทายด้วยการยกมือไหว้สวัสดีเป็นมารยาทในการทักทายที่สำคัญของคนไทยเพื่อแสดงความเคารพ หรือสักการะด้วยการพนมมือซึ่งถือเป็นการให้เกิดเกียรติและแสดงถึงความมีสัมมาคารวะ แก่กันและกัน แสดงถึงการขอบคุณ การขอโทษ ถือเป็นเอกลักษณ์แบบไทย เป็น Soft Power ที่โด่งดังไปทั่วโลกแม้แต่ชาวต่างชาติบางคนยังนำไปใช้ เพราะเป็นการทักทายที่เต็มไปด้วยเสน่ห์และความงดงาม การไหว้ 3 ระดับ ที่ได้รับการสอนจากโรงเรียน เยาวชนควรทบทวนคือ ไหว้พระรัตนตรัย ไหว้ผู้มีพระคุณ และไหว้บุคคลทั่วไปหรือเสมอกันและการรับไหว้โดยผู้ใดอาวุโสกว่า เพื่อแสดงออกว่าให้ความสนใจผู้ไหว้โดยกระพุ่มมือไว้บริเวณหน้าอก ปลายนิ้วมือชี้ที่ตั้งจมูก หัวแม่มืออยู่บริเวณคางสายตามองไปด้วยความหวังดี อุปมาว่ามือที่พนมอยู่กลางอกนั้นคือการตอบรับจากใจ

มารยาทในการแนะนำตัวบุคคล คุณพจนนแนะนำว่า เมื่อแนะนำตนเอง ให้แนะนำชื่อก่อน แล้วจึงบอกชื่อเต็ม “I am Warunyu. Warunyu Chaiwiset. “กระผม วรณยู ครับ วรณยู ชัยวิเศษ จากวิทยาลัยพณิชยการ ธนบุรี” แนะนำบุรุษ ให้สตรีรู้จัก “คุณภักค์กันย์ครับ ขออนุญาตแนะนำให้รู้จักคุณออกฤศม์” แนะนำผู้มีอาวุโสหน่อยให้ผู้มีอาวุโสมากรู้จัก “ท่านทูตครับ ขออนุญาตแนะนำเด็กหญิงปัญญาศราครับ” เมื่อแนะนำชื่อตนเองแล้วในการสนทนากับ ท่านเอกอัครราชทูตทูต ณ สถานเอกอัครราชทูตไทยในกรุง เบอร์ลิน และกรุงเบิร์น เยาวชนผู้เป็นยุวทูตสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองสั้น ๆ เพิ่มเติมได้ และให้ทำตัวสบาย ๆ

มารยาทในการสัมผัสมือ สตรีเป็นผู้ยื่นมือให้บุรุษสัมผัสและเป็นผู้ปล่อยมือก่อน ผู้ใหญ่เป็นผู้ยื่นมือให้ผู้ผู้น้อยสัมผัสและเป็นผู้ปล่อยมือก่อน การสัมผัสมือไม่ควรหลวมเกินไป (finger-tip/dead fish handshake) แต่ก็ไม่ควรกระชับแน่นเกินไป (bone - crashing handshake) และไม่สวมถุงมือในการสัมผัสมือหากผู้ใหญ่มีความคุ้นหรือชอบพอยุ่เป็นพิเศษอาจใช้มือซ้ายวางทับบนขวาหรือใช้มือซ้ายแตะบ่าขวาของผู้ผู้น้อยในขณะที่สัมผัสมือได้ หากผู้น้อยรู้จักผู้ใหญ่เป็นการส่วนตัวมีความเคารพสามารถใช้มือซ้ายซ้อนมือผู้ใหญ่ในขณะที่สัมผัสมือได้

มารยาทในการสนทนา หลักสากลคือการมีท่าทีที่เป็นมิตร เป็นธรรมชาติและผ่อนคลาย เริ่มต้นสนทนาด้วยเรื่องทั่วไปแล้วจึงกล่าวเรื่องที่สนใจ บางครั้งอาจใช้การสนทนาเรื่องง่าย ๆ (small talk) โดยการทักทาย ชื่นชมเครื่องแต่งตัว สภาพอากาศ สภาพแวดล้อมทั่วไป หัวข้อสนทนามี 2 ประเภท คือเรื่องทั่วไป (friendly topics) เช่นการจรรยา อาหาร ดนตรี หนังสือ กีฬา หนังสือ แฟชั่น การงาน การท่องเที่ยว งานอดิเรก เรื่องหนัก หัวข้อหนัก (hardcore topics) เช่นธุรกิจ การเมือง ศาสนา การเงิน เรื่องที่ควรหลีกเลี่ยง ได้แก่ความขัดแย้งทางการเมือง ศาสนา ความบกพร่องหรือข้อผิดพลาดของแต่ละฝ่ายเรื่องที่ที่มีความอ่อนไหวทางอารมณ์ ข้อมูลส่วนตัว เช่น อายุ รูปร่าง และเรื่องราวของบุคคลที่สามในลักษณะตำหนิติเตียน ในการสนทนา การแสดงความอ่อนโยนน้อมถ่อมตน เคารพและให้เกียรติผู้อื่นสามารถแสดงออกได้ด้วยคำพูดสุภาพน้ำเสียงอ่อนหวาน นุ่มนวลไม่ดัง ไม่ตะคอก คำลงท้าย ค่ะ ครับ ทุกครั้งเมื่อจบบทสนทนา หรือด้วยการกระทำคือการแสดงความเคารพนอบน้อมต่อผู้ใหญ่ การวางตัว เช่น เดินผ่านผู้ใหญ่รู้จักค้อมตัว ไม่ยื่นคำหัวผู้ใหญ่การขอบคุณ และขอโทษโดยฝึกให้ติดปาก เหล่านี้เป็นคุณสมบัติที่พึงมี เยาวชนต้องจัดเตรียมซักซ้อม หัวข้อ และเนื้อหาที่จะสนทนา และซักถามให้เหมาะสมกับสถานที่ และเวลาที่ได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมชมการ การตรงต่อเวลาถือเป็นมารยาทที่สำคัญยิ่ง

มารยาทในการแต่งกาย การแต่งกายแบบสากลขึ้นอยู่กับกาลเทศะ แบบ Casual, Smart Casual สบาย ๆ สตรีเป็นกางเกงหรือกระโปรงสุภาพสบาย ๆ มีสไตส์ จะใช้ในงานไม่เป็นทางการ ส่วน Business Attire, Lounge Suit เป็นสุทสี่่อน เช่น เทาอ่อน น้ำเงินอ่อน Short Dress, Evening Dress ของสตรี ใช้ในงานเลี้ยงใช้พิธีการ ช่วงกลางวัน และ Dark Suit คือสุทสีากลสีเข้ม ดำ กรมท่า เทาเข้มจะใช้ในงานกลางคืน งานประชุมเป็นทางการ งานต้อนรับ Black Tie, White Tie Short/Long Evening Dress Uniform และแบบไทย ได้แก่ชุดไทยพระราชทาน (National Dress) ใช้ในงานกลางคืนพิธีการ

มารยาทในการรับประทานอาหาร (Dining Etiquette) คุณพึงศรให้ความรู้จากประสบการณ์ในวงการทูตพร้อมสาธิตให้เยาวชนได้สามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสม โดยเกริ่นว่ามารยาทในการรับประทานอาหารนั้นแม้ว่าเป็นพิธีการแต่เป็นเรื่องไม่ยากและนำไปประยุกต์ใช้ได้หลายโอกาส ให้เยาวชนทำตัวสุภาพสบาย ๆ ให้เกียรติท่านเอกอัครราชทูตและสถานที่ มีสติรู้ตัวถึงพร้อม เมื่อเห็นผู้อาวุโสนั่งแล้วจึงทรุดตัวนั่งลงสบาย ๆ หลังตรง สังเกตผู้ใหญ่อบข้างเมื่อทุกท่านนั่งเรียบร้อยแล้วจึงหยิบผ้าเช็ดปากมาพับครึ่งหันด้านปลายเข้าหาตัว ไม่วางข้อศอกบนโต๊ะ ไม่นั่งเอาหัวไหล่ค่อม จานอาหารหรือยี่นศีรษะไปบนโต๊ะอาหารมากเกินไป เวล่านำอาหารเข้าหาปาก มิใช่ก้มปากลงไปหาอาหาร อุปกรณ์บนโต๊ะอาหารจะถูกจัดวางตามการใช้งาน โดยจะใช้อุปกรณ์ที่อยู่ด้านนอกสุดมาจนถึงด้านในสุด จานอาหารจะอยู่บนที่รอง จานสลัดซ้อนบนจานหลัก ถ้วยชุปซ้อนบนจานสลัด ด้านขวาจะวางมีด ส้อม ช้อนชุป โดยการวางเรียงจากซ้ายไปขวา หยิบชุดอาหารจากด้านนอกเข้าด้านในสุดหาตัว อุปกรณ์เหล่านี้มักถูกจัดเรียงตามรายการอาหารที่จะเสิร์ฟ เมื่อรับประทานอาหารเสร็จพนักงานจะเก็บอุปกรณ์ที่ไม่ใช้แล้วออกไป ส่วนการใช้มีดช้อนส้อมจะเริ่มจากด้านนอกสุดเข้าหาด้านในสุด

สังเกตขนาดและตำแหน่งของช้อนช้อมที่วาง

อุปกรณ์บนโต๊ะอาหารจะถูกจัดวางตามการใช้งาน โดยจะใช้อุปกรณ์ที่อยู่ด้านนอกสุดมาจนถึงด้านในสุด

พับผ้าเช็ดปากเป็นสี่เหลี่ยมวางบนตัก เมื่อต้องการใช้เช็ดปากแตะเบา ๆ ที่ปลายผ้า ด้านใน

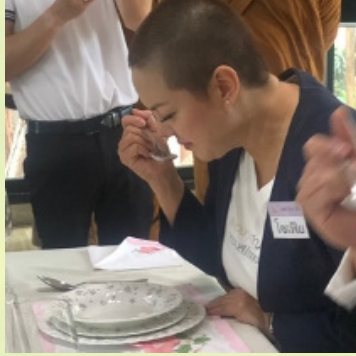

วางมือทั้งสองบนโต๊ะสบายๆ ไม่วางข้อศอกบนโต๊ะ

ในการรับประทานอาหาร

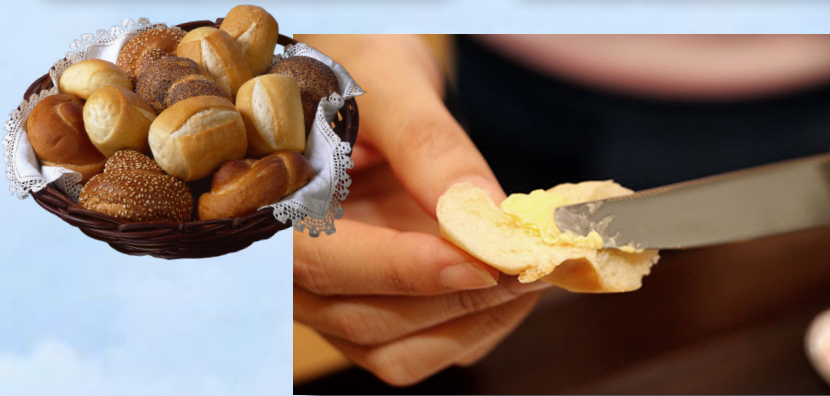
จับช้อนชุปด้วยมือขวา ตักชุปออกจากตัว และทานชุปจากด้านข้างของช้อน ส่วนช้อน ในลักษณะอื่นให้ตักเข้าหาตัวได้ตามปกติ

ก้มตัวเล็กน้อยในการรับประทานชุป ไม่มีเสียงดัง

วางช้อนชุปด้านข้างเพื่อแสดงว่า รับประทานชุปเสร็จแล้ว

ขนมปังที่นำมาเสิร์ฟอาจเป็นลักษณะก้อนกลม เปลือกแข็ง ใช้มือบิออกเพียงพอดีคำ ใช้มีดเนย ป้ายเนยจากจาน ใส่เนยทาลงบนขนมปัง วางมีดป้ายเนยลง ส่งขนมปัง คำเล็ก ๆ นี้เข้าปาก และรับประทานทีละคำ ไม่ฉีกขนมปัง เตรียมไว้ และไม่จุ่มขนมปังลงในถ้วยชุป

เมื่อรับประทานอาหารจานหลัก

เริ่มหยิบมีดและส้อมจากด้านนอกสุด เข้าหาด้านในสุด (เข้ามาหาตัว) ใช้มือขวาจับมีด มือซ้ายถือส้อม

คว่ำส้อมจิ้มจับอาหารให้แน่น เพื่อตัดแบ่งอาหารให้ได้พอดีคำ เข้าปาก ไม่ใช่มีดส่งอาหารเข้าปากเด็ดขาด

การตัดอาหารทุกชนิดให้ตัดทีละคำ ไม่ใช่มีดตัดหั่น แบ่งออกเป็นชิ้น ๆ ยกเว้นเพียงการรับประทาน ขนมปังแบบอังกฤษ หรือขนมปังแซนด์วิช (English หรือ Sandwich Bread) ใช้มีดตัดแบ่งได้ ไม่ใช่มีมือเขี่ยอาหาร ใช้ส้อมหรือมีดช่วยเท่านั้นและไม่ใช่มีดส่งอาหารเข้าปากเด็ดขาด

การตักผักและอาหารชิ้นใหญ่ใช้มีดส้อมพับขึ้นผัก ดันผักเสียบอยู่ในส้อมเพื่อให้เป็นการรับประทานในคำเดียวไม่เคี้ยวอาหารคำใหญ่เกินไป จนเกิดเสียงดังเวลารับประทาน ไม่เคี้ยวเร็วเกินไปหรือตั้งหน้าตั้งตารับประทานแต่อย่างเดียว ควรจะเว้นระยะเพื่อฟังและสนทนาโต้ตอบคนข้างเคียง โดยเคี้ยวอาหารและกลืนอาหารให้เรียบร้อยเสียก่อน ไม่ควรพูดหรืออ้าปากในขณะที่มีอาหารเต็มปาก หากผู้ที่นั่งอยู่ข้างเคียงสนทนาด้วยหันหน้าไปหา รับประทานอาหารก่อนที่จะสนทนาด้วยการจิบแกว่น้ำ ใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้จับที่ก้านแก้วน้ำนั้นอื่น ๆ ประคองไม่กางออก

จับแก้วน้ำที่มีก้านด้วยนิ้วโป้งและนิ้วชี้เป็นหลัก นิ้วอื่น ๆ ประคองก้านแก้วหลวม ๆ สบาย ๆ ไม่กางออก

การจับแก้วไวน์ ใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้จับที่ก้านแก้วส่วนนิ้วกลางใช้รองบริเวณฐานแก้วด้านล่าง โดยนิ้วทั้งหมดจะอยู่ห่างจากตัวแก้ว และไม่ถูกตัวกันแก้วเพราะอุณหภูมิจะทำให้ไวน์เสียรสชาติ ไม่ดื่มเครื่องดื่มในขณะที่มีอาหารอยู่เต็มปาก การดื่มไวน์ควรจิบเพียงเล็กน้อยก่อนแล้วจึงรับประทานอาหารตาม

เมื่อรับประทานอาหารเสร็จ

รวบมีดและส้อมไว้ทางด้านขวาของจานเป็นมุม 10.10 น. เพื่อเป็นสัญญาณบอกให้เก็บอุปกรณ์ได้

เมื่อบริการเก็บอุปกรณ์ นำผ้าเช็ดปากวางบนโต๊ะด้านขวามือเป็นสัญญาณหากจำขั้นตอนหรือวิธีการใช้อุปกรณ์ไม่ได้เฝ้าจนควรสังเกตผู้อาวุโส และผู้ร่วมโต๊ะท่านอื่น ๆ และ มารยาทในการรับประทานอาหารนี้ถือเป็นสากล ยุวทูตและผู้อ่านสามารถนำไปฝึกและปฏิบัติแม้ว่ารับประทานอาหารกับครอบครัวหรือเพื่อนเพื่อเสริมบุคลิกภาพของตน

การยืนสนทนา

การนั่งสนทนา

คณะผู้เขียนได้จัดสถานการณ์จำลองเพื่อเตรียมตัวเยาวชนทั้ง 4 ในการเข้าพบเอกอัครราชทูตไทยประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบอร์ลิน สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบิร์น และอัครราชทูต รองผู้แทนถาวรไทยกับคณะผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา ตามกำหนดการที่สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้ประสานไว้กับกระทรวง การต่างประเทศแล้วนั้น โดยฝึกการเดินเข้าพบ และแสดงความเคารพ ยืนแนะนำตัวและนั่งแนะนำตนเอง การยืนสนทนา การนั่งสนทนา การถามคำถาม การเตรียมเนื้อหาคำถามที่สมควรถาม ภาษาที่ใช้ในการ สนทนากับท่านเอกอัครราชทูตและอัครราชทูต รองผู้แทนถาวรไทย ประจำสหประชาชาติ ฝึกการตอบคำถาม การมอบของที่ระลึก และการแสดงความเคารพเพื่อกล่าวลา ตลอดจนการฝึกมารยาท ในการรับประทานอาหาร การสนทนาระหว่างการรับประทานอาหาร เพื่อสามารถใช้อุปกรณ์ในการรับประทานอาหารอย่างเป็นพิธีการ ด้วยกิจกรรมการทางดงามพร้อมทำหน้าที่เป็นยุวทูตสันติภาพ

2. วิถีชีวิตแห่งสติ...วิถีสู่สันติ

ในการนำเยาวชนทั้ง 4 เรียนรู้วิถีชีวิตแห่งสติ...วิถีสู่สันติ ร่วมกับเยาวชน จิตอาสาภาวนารับใช้นานาชาติ เพื่อฝึกปรับตัวร่วมกัน คณะผู้จัด การอบรมได้เชิญคุณสุนทรี กุลนันทน์ จิตอาสาฝ่ายวิชาการและโครงการ ของเสถียรธรรมสถานร่วมเป็นผู้วางแผนและเสนอรายงานการอบรมในส่วนนี้ คุณสุนทรี ได้ถอดบทเรียนจากองค์ความรู้ของท่านแม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด ผู้ก่อตั้งเสถียรธรรมสถานและ ผู้ได้รับรางวัล “ทูตสันติภาพ ด้านศาสน สัมพันธ์และสังคมสงเคราะห์” ในการประชุมสันติภาพโลก เมื่อปีพ.ศ. 2561

“ลมหายใจเข้าของฉัน
คือ ความรักของต้นไม้
ลมหายใจของต้นไม้
นั่นคือความรักของฉัน
ฉันกับต้นไม้
คือลมหายใจเดียวกัน
ฉันกับต้นไม้ผูกพัน
เป็นเพื่อนกันมานาน”

บทเพลงสั้น ๆ นี้มาจากถ้อยคำของท่านแม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุต เมื่อครั้งที่ ‘เสถียรธรรมสถาน’ ยังเป็นเพียงผืนดินรกร้างที่กำลังพัฒนาให้เป็นป่าในเมืองย่านบางเขน กรุงเทพมหานคร ‘ความผูกพัน’ กลายเป็นเคล็ดลับของการสร้าง ‘ชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสานติ’ โดยการใช้ต้นไม้เป็นสื่อการสอนธรรมที่จับต้องได้ และมีคนหลากหลายเพศวัยที่อยู่ร่วมกันเป็น ‘วงศาคนาญาติ’ โดยมี ‘วิถีชีวิตแห่งสติ’ และ ‘กิจกรรมภาวนา’ เป็นเหมือนเส้นด้ายที่ร้อยดอกไม้หลากสีหลายพันธุ์เข้าด้วยกันเป็นพวงมาลัยที่งดงามและมีคุณค่า

Care – Share – Respect

สันติในใจ เป็นโจทย์การเรียนรู้หลัก ที่เสถียรธรรมสถานได้รับโอกาสในการร่วมออกแบบประสบการณ์ให้เยาวชนได้ใช้เวลา 5 วันร่วมกันและร่วมกับชุมชนเสถียรธรรมสถาน ทำอย่างไรให้เยาวชนที่ยังมีประสบการณ์ชีวิตไม่มากสามารถเข้าใจชีวิตและสัมผัสถึงประสบการณ์ ‘การมองอย่างลึกซึ้ง’ เข้าไปในตนเองและสรรพสิ่งรอบตัวให้ได้มากกว่าการจดจำสิ่งที่เป็ ‘ความรู้’ หรือแม้แต่ ‘ประสบการณ์ของคนอื่น’ ทำอย่างไรให้เยาวชนสัมผัสความสุขของการดูแล (Care) การแบ่งปัน (Share) และการเคารพในคุณค่าที่แตกต่างของกันและกัน (Respect) เพราะเมื่อเขารับรู้ว่ามี ‘ความสุขจากการให้’ ที่ทำให้ห้อมกอดใจได้นานกว่าการได้ทุกสิ่งทุกอย่างได้ เขาจะถนอมรักษาความสัมพันธ์ของตัวเขากับสรรพชีวิตรายรอบเพื่อรักษาความสุขแบบนั้นที่เรียกว่าเป็นสังคมที่รวมคนที่ ‘สงบเย็นและเป็นประโยชน์’ มาอยู่ร่วมกันได้ ความมุ่งมั่นนี้ใด ๆ ในการใช้ศักยภาพที่มีนี้ จะเปลี่ยนจากการแสดงตัวตนเพื่อให้โลกหันมามองรับไปเป็นการสร้างสันติภาพแบบ ‘ตัวตนเล็ก งานใหญ่ใจประเสริฐ’ เป็นหยดน้ำเล็ก ๆ ที่ให้ความชุ่มเย็นในสังคมที่แล้งร้อน เป็นเปลวเทียนที่ให้แสงสว่างในโลกที่มีมืดมัว โดยฝึกหัดขัดเกลาตัวเองให้รู้จักยอมตนให้คนอื่น ฝึกตนเพื่อใช้คนและไมรอให้ใครใช้ ซึ่งเป็นคุณสมบัติของผู้นำแห่งสันติที่มีสติ ไม่กลายเป็นคนที่ทำดีแล้วดิดิตี ทุกข์เพราะการทำดี ขัดแย้งกันเพราะให้คุณค่ากับความดีที่แตกต่าง หรือแม้แต่ใครดีกว่าใคร จนกลายเป็นหลุมพรางจากความ ‘ดีไม่พอ’ หรือความเป็นคน ‘ดิดิตี’ (Perfectionist) อันเป็นปัญหาสุขภาพจิตของคนหนุ่มสาวยุคนี้

ความกตัญญู กับ ‘ทาน ศีล ภาวนา’

เมื่อครอบครัวยังขาดสันติแล้วสังคมจะสันติได้อย่างไร ความขัดแย้งระหว่างคนต่างรุ่นในสังคมไทยปัจจุบัน ที่สำคัญเรื่องหนึ่งคือ คำว่า ‘ความกตัญญู’ ซึ่งความจริงแล้วเป็นเรื่องของการพึ่งพิงอิงอาศัยหรือการผลัดกันเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ การที่เด็กรุ่นใหม่บางส่วนมีความคิดว่า “ลูกเกิดจากความสนุกของพ่อแม่ ลูกไม่ได้อยากเกิด พ่อแม่ต่างหากที่ต้องการลูก การเลี้ยงดูของพ่อแม่จึงไม่ใช่บุญคุณ ไม่ใช่เรื่องที่ลูกต้องกตัญญูหรือทดแทนบุญคุณ” สะท้อนความเจ็บปวดจากความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ทำให้ ‘ความกตัญญู’ กลายเป็นเรื่องบังคับกับกันจนทำให้เยาวชนเสียโอกาสที่จะเรียนรู้ว่า ไม่มีชีวิตใดที่เติบโตขึ้นได้โดยปราศจากการดูแลโดยผู้อื่น ต้นไม้แต่ละต้นเติบโตได้เพราะมีผืนดิน สายน้ำ สายลม แสงแดด นก หนอน ที่ผลัดกันทำหน้าที่ของตัวเองในการเป็นผู้ให้และผู้รับ เมื่อผู้ให้ไม่ทวงบุญคุณและผู้รับก็สำนึกบุญคุณ ความกตัญญูจึงเป็นรากฐานที่แข็งแรงของครอบครัวและสังคมไทยซึ่งเริ่มต้นขึ้นได้จากความผูกพัน

วัยรุ่นมีสมองส่วนพิเศษที่มักถูกนิยามว่า ‘สมองวัยรุ่น’ คือ สมองส่วนระบบลิมบิก (limbic system) ที่ทำงานมากกว่าวัยอื่น ๆ สมองส่วนนี้มีหน้าที่รับรู้เกี่ยวกับอารมณ์ พฤติกรรมและความทรงจำ ภายในมีฮิปโปแคมปัส (hippocampus) ทำหน้าที่บันทึกความจำ ความจำใดที่มีความเข้มข้นทางอารมณ์สูงจะถูกบันทึกไว้เป็นความทรงจำระยะยาวและมีอิทธิพลต่อชีวิตเรา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เป็นสุขหรือปมที่สร้างทุกข์ก็ตาม ข้อดีคือความทรงจำนี้ทำให้มนุษย์กลายเป็นสัตว์สังคมที่มายุ่ร่วมกันเป็นครอบครัว กลุ่ม สังคม มีความผูกพันเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน แต่ข้อเสียคือมันแยกเราออกจากคนอื่นที่แตกต่างและทำให้เราพร้อมจะปกป้องกลุ่มก้อนของเราในรูปแบบต่าง ๆ แม้แต่การทำสงครามเช่นฆ่ากัน

‘ความผูกพัน’ ไม่ใช่เรื่องโรแมนติก แต่เป็นวิทยาศาสตร์อย่างยิ่ง

ที่น่าเศร้ายิ่งกว่าคือ ครอบครัวซึ่งเป็นสังคมแรกของมนุษย์กลับสร้างเยาวชนที่ไม่แคร์ใคร ไร้ความรู้สึกผิดและเห็นแก่ตัว มีพฤติกรรมต่อต้านสังคมที่เป็นผลจากการเลี้ยงดู (Sociopath) คือเป็นคนที่ไม่รู้จักสำนึกในใจและกลายเป็นคนสร้างความรุนแรงให้เกิดขึ้นเพราะขาดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในช่วงวัยตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 2 ขวบ หากเด็กได้รับการปกป้องดูแลอย่างอบอุ่นและปลอดภัยจากครอบครัว เด็กคนนั้นจะรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองมีค่าและสร้างมิตรภาพกับคนอื่นได้ง่าย แต่ในทางตรงข้ามเด็กจำนวนมากในสังคมถูกเลี้ยงดูอย่างละเลย ทอดทิ้ง ถูกกระทำความรุนแรง เด็กคนนั้นจึงเติบโตมาอย่างหวาดกลัว ระแวงสงสัย หรืออาจถึงขั้นที่โกรธเคืองโลก คนทุกขในโลกนี้ที่พร้อมจะกระทำความรุนแรงจึงเหมือนตัวเม่นที่พร้อมจะพองตัวเอาหนามแหลมออกมาต่อสู้กับโลกที่เขาู้สึกว่าอันตรายหรือกระโจนเข้าสู่การต่อสู้อย่างเอาเป็นเอาตาย

กระบวนการเรียนรู้ ‘ความรัก ความเมตตา’

เสถียรธรรมสถานใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ ‘มองนอก...ดูใน’ ต่อเนื่องหลายกิจกรรม ได้แก่ จัดดอกไม้จัดใจแสงเทียนแห่งปัญญา ภาพจำภาพจริง ภาพนาฬิกาการถอนวัชพืช สวนถาดสวนธรรมกายเคลื่อนไหว...ใจตั้งมั่นคลื่นเสียงบำบัดจากคริสตัลโบลล์ เดินเล่นอย่างมีสติทั้งลิ้มตาและหลับตาให้เกิดเกลียวความรู้ที่แน่นขึ้นเรื่อย ๆ โดยมี ‘สันติในใจ’ เป็นแกนกลาง และมี Care-Share-Respect เป็นเส้นเชือก 3 เส้นที่ถักทอกันไปเรื่อย ๆ จนกลายเป็นประสบการณ์ที่สร้างแรงบันดาลใจ เป็นวิธีที่ออกแบบขึ้นเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ให้เยาวชนได้ ‘เปิดรับความรักความเมตตา’ เสมือนตัวเขาเป็นภาชนะที่หยางและไม่ว่าง หยางคือพร้อมเป็นผู้รับ ไม่ว่างคือไม่ให้จุดอ่อนของตัวเองมาสร้างหลุมพรางทางอารมณ์กับเรื่องที่มากระทบใจ จัดการอารมณ์ได้ ไม่จมและจบให้เร็ว แก่ใจแต่ไม่แก่ตัว เมื่อเขาซาบซึ้งใจในการเป็นผู้รับ เขาจะยินดีเป็นผู้ให้ด้วยความรักและเมตตาแบบเดียวกัน

เตรียมจิตก่อนคิดและทำ

เพิ่มพื้นที่สันติในใจทุกวัน เราชวนกันเริ่มต้นวันใหม่ด้วยการคิดพูดทำสิ่งดี ๆ ในวิถีชีวิตแห่งสติ เริ่มด้วยการสวดมนต์ นั่งสมาธิ จัดสมดุลกายใจด้วยการฝึกโยคะแล้วจึงไปทำงานจิตอาสาตามความสนใจ การที่ได้ฝึก ๆ รู้สึก ‘ผูกพัน’ กับอะไร นั่นคือจุดเริ่มต้นของ ‘ความรัก’ และเมื่อเราสอนให้เด็ก ๆ ดูแลสิ่งที่รัก จะสร้างกิจวัตรประจำวัน ทำให้ ‘ความรัก’ เติบโตเป็นความ ‘เมตตา’ ในแต่ละวันจึงมีช่วงเวลาว่างที่เด็ก ๆ เลือกได้ว่า เขาจะ ‘กตัญญูต่อชุมชน’ ในรูปแบบใด ง่ายที่สุดคือการทำให้ ‘เสถียรธรรมสถาน’ ที่เป็นเสมือนบ้านชั่วคราวของเขา สะอาดด้วยการปัดกวาดเช็ดถูและเก็บใบไม้ รดน้ำต้นไม้ ถอนหญ้า ไม่ต้องเป็นงานอาสาที่ยิ่งใหญ่แต่ทำด้วยความเต็มใจที่ไม่ต้องมีรางวัลใดมาแลก

“ผมนึกถึงตอนเป็นลูกเสือ ผมอาสาเยอะมากจนมีป้ายติดเต็มเสื้อไปหมด แต่เมื่ออาจารย์ถามผมว่าผมได้อะไรจากการทำจิตอาสา ผมกลับนึกถึงรอยยิ้มและอ้อมกอดจากคนที่ผมเคยช่วยเหลือ สิ่งนั้นสำคัญกว่าป้ายที่ผมได้มาเป็นรางวัล” วรญาณุ ชัยวิเศษ หนึ่งในสี่เยาวชนสันติภาพ กล่าวด้วยความจริงใจ

ความจริงแล้วเยาวชนต่างมีประสบการณ์เกี่ยวกับการทำความดีมาแล้วไม่ว่าจะมากหรือน้อย เพียงแต่เขาอาจจะมองข้ามความดีเล็ก ๆ และจดจำแต่ความดีใหญ่ ๆ ที่ได้รับการยอมรับจากคนอื่นในรูปแบบรางวัล คำชม ฯลฯ กระบวนการเรียนรู้ในเสถียรธรรมสถาน จะค่อย ๆ ชี้นำให้เด็ก ๆ ค้นพบ ทบทวน คุณค่าในตนเองโดยไม่ต้องเปรียบเทียบกับใคร ค้นหาเรื่องเล็ก ๆ ที่ทำจริงและยังอึดอเมในใจ ไม่ใช่ความคิดฝันที่อยากทำหรืออยากแสดง ให้โลกรู้ให้เขากลับมามีความสุขสันติด้วยตัวเองเป็น

การแปรเปลี่ยนพลังด้านลบในใจให้เป็นความเข้าใจในตนจนทำให้เกิดการยอมรับและเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นคนที่มีความสุข ทุกข์น้อยลงนั้น ต้องอาศัยการสร้างครอบครัวชั่วคราวขึ้นมาในช่วงเวลาอันสั้น หรือที่เรียกว่า ‘วงศาคณาญาติ’ เสถียรธรรมสถาน จึงเรียกขานกันในชุมชนว่า พี่ น้อง พ่อ แม่ ลุง ป้า น้า อา ตา ยาย และเรียกเยาวชนที่เข้ามาทุกคนว่า ‘ลูก’ ทุกคนพร้อมใจกัน แบ่งปันพลังบวกเพื่อต้อนรับดูแลเด็ก ๆ เหมือนลูกหลาน “ผมโตมากับคุณย่า พอได้มาสัมผัสสิ่งนี้ ทำให้ผมนึกถึงวัยเด็กและความรักจากคุณย่า” เป็นสิ่งที่ วรญาณ เยาวชนสันติภาพวัย 19 ปีของเรา ได้สะท้อนความรู้สึกออกมาเมื่อได้ทำกิจกรรม ‘จัดดอกไม้ จัดใจ’ กับป้าภา

การพับดอกบัว 5 แบบ

ป้าภา เป็นครูชุมชนที่สอนชีวิตได้อย่างลึกซึ้ง ด้วยรูปลักษณ์ที่ถูกไฟไหม้ไปทั้งตัวตั้งแต่อายุ 1 ปี ลองนึกดูว่าป้าภาจะใช้ชีวิต เติบโตมาอย่างยากลำบากเพียงใด แต่ทว่าสิ่งที่เยาวชนได้สัมผัส คือ ใจที่เปี่ยมไปด้วยรอยยิ้ม คำพูดที่อ่อนโยน ที่สำคัญ มือที่ไม่มีนิ้วกลับสอนการพับดอกบัวได้อย่างสวยงาม ดอกไม้เป็นเพียงเครื่องมือเรียนรู้ที่ทำให้เด็กมีประสบการณ์แห่งสติ ที่เรียกว่า ‘กายอยู่กับกิจ จิตอยู่กับงาน’ อย่างที่ป้าภาเล่าว่า การพับดอกบัวถวายพระทุกวัน ทำให้ป้าภาเห็นคุณค่าของตัวเองและรู้สึกสงบมีสมาธิได้ในทุกวัน ป้าภาทำอย่างนี้มาทุกวัน จนวันหนึ่งความทุกข์อันมากมายก็หายไป เหมือนว่าขณะที่ป้าภาจัดดอกไม้โดยเฉพาะดอกบัว ที่แต่ละดอกมีก้านและกลีบที่ต่างกันแม้จะเป็นดอกบัวพันธุ์เดียวกัน ดอกไม้ก็จัดใจเรา ให้อยอมรับกับสิ่งที่ไม่เป็นดั่งใจและจัดวางให้ทุกดอกกรวมกันเป็นแจกันที่งดงามและทำหน้าที่ ของดอกไม้บูชาพระได้ เยาวชนทั้ง 4 ได้เรียนรู้วิธีการพับดอกบัว 5 แบบ และ เยาวชนชายทั้ง 2 ก็ได้พิสูจน์ให้เราเห็นว่าฝีมืองดงามไม่แพ้เยาวชนสาว ๆ 2 คนเลย

ทุกครั้งที่ป้าภาได้แบ่งปันประสบการณ์ของตนเองขณะสอนพับดอกบัวจะมีคนที่กลับไป ด้วยความรู้สึก ‘ทุกข์น้อยลง’ เพราะเห็นว่าทุกข์ของตัวเองนั้นเล็กน้อยเมื่อเทียบกับ สิ่งที่ป้าภาเผชิญมาทั้งชีวิต เขาจะกลับไปทบทวนและหาทางออกอย่างมีป้าภาเป็นแรงบันดาลใจ เด็ก ๆ ได้รับการฝึกให้ ‘กายอยู่กับกิจ จิตอยู่กับงาน’ ยอมรับกับสิ่งที่ไม่เป็นดั่งใจและจัดวาง สิ่งที่ทำแล้วร่วมกันให้ออกมางดงาม

 <https://www.youtube.com/watch?v=HK5I2Myk3pg>

แสงเทียนแห่งปัญญา

แม่ต่าย เป็นครูชุมชนอีกคนหนึ่งซึ่งแบ่งปันประสบการณ์ชีวิตในขณะสอนการทำเทียน ชีวิตของแม่ต่ายย้อนกลับไปเมื่อ 30 ปีก่อนที่การตั้งครรภ์ในวัยเรียนทำให้เด็กสาวกลายเป็นแม่ ต้องหยุดเรียนและเป็นการความอับอายของครอบครัว ความโกรธเคืองในชีวิต การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้ตัวเองและลูกรอดจึงกลายเป็นเปลวเพลิงที่ปะทุอยู่ในใจของแม่ต่าย ‘การทำเทียนดอกไม้’ ได้กลายเป็นเครื่องมือที่ทำให้แม่ต่ายเรียนรู้ที่จะ ‘จัดการความโกรธ’

ของตนเอง งานเทียนจะสวยเมื่อเสร็จ แต่สุขได้ในระหว่างทำ แผ่นเทียนที่ร้อนแต่ต้องจับให้เป็นกลีบดอกไม้ทีละกลีบด้วยความรวดเร็วและอ่อนโยน ทำให้แม่ต่ายต้องจดจ่อกับงานอยู่ตลอดเวลา ถ้าใจร้อนเมื่อไร กลีบดอกไม้เทียนก็จะเสียหาย การจัดการอารมณ์ทุกครั้งจึงทำให้เห็นความโกรธที่เป็นจุดอ่อนของตัวเอง ยอมรับ ปรับแปลงให้เป็นผลงานเทียนที่ถูกใช้ในงานสำคัญต่าง ๆ เทียนจะมีคุณค่าเมื่อถูกจุดเพื่อให้แสงสว่าง ใส่เทียนที่สั้นลงทุกครั้งทีจุดคือการเสียสละตัวตนเพื่อให้แสงของตนส่องสว่างสร้างแรงบันดาลใจให้คนอื่นต่อไป นี่คือนิยามของการเสียสละซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสันติภาพ เยาวชนได้แสดงฝีมือทั้งตมงานในการทำเทียนด้วย สติ สมาธิ ความอดทนและ ในการจัดการกับอารมณ์ของตนอย่างสนุกสนานและมีความสุข

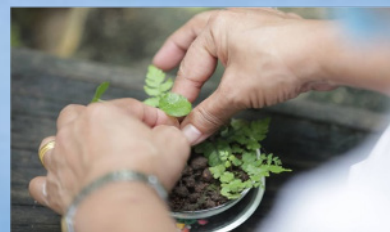

สวนมอสเป็นอีกหนึ่งความประทับใจเมื่อเดินเข้ามาในเสถียรธรรมสถาน แต่สวนมอสต้องอาศัยแรงคนในการดูแลด้วยการถอนวัชพืชทุกวัน ที่น่าสนใจคือการถอนวัชพืชในสวนมอสกลับเป็นงานจิตอาสาที่ทำให้มีความสุขจนมีคนมากมายขอกลับมาทำซ้ำเพราะได้สงบสุขอยู่กับตัวเองจริง ๆ โจทย์เรียนรู้ที่ท้าทายคือวัชพืชมีหลายพันธุ์หลายขนาด บางพันธุ์ก็สวยจนเราไม่อยากถอนออก แต่เมื่อปล่อยทิ้งไว้มันก็เติบโตใหญ่จนยากจะถอนได้ เหมือนกับนิสัยไม่ดีของเราที่ปล่อยทิ้งไว้จนยากที่จะแก้ไข สุดท้ายมันอาจกลายเป็นภาพลักษณ์ไม่ดีที่มาบดบังด้านดีของเรา ขณะที่ถอนวัชพืชทำให้มีการเรียนรู้เกิดขึ้นมากมายที่ผุดขึ้นมาขณะที่ใจสงบ เห็นนิสัยของตนเองและแรงบันดาลใจในการปรับเปลี่ยน เช่นเดียวกับคนที่ใจร้อน ทำอะไรเร็ว ก็ต้องปรับให้ช้าลง ค้นพบวิธีทำงานให้สำเร็จโดยไม่ทำลายอะไรไปในระหว่างทาง

ถอนวัชพืช

เป็นกิจกรรมที่แต่ละคนจะจัดสวนเล็ก ๆ ด้วยวัชพืชที่ถอนมาตอนที่เป้าหมายคือการทำสวนมอสให้ปลอดภัยจากวัชพืช วัชพืชเป็นสิ่งที่ต้องถอนทิ้ง แต่เมื่อโจทย์เปลี่ยนไป วัชพืชกลับกลายเป็นสิ่งที่มีความหมาย นิสัยที่ไม่ดีถ้าปรับให้พอดี เช่นความใจร้อนมักทำให้เราเป็นคนโกรธง่าย บุ่มบ่าม ทำลายความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง แต่ถ้าปรับให้พอดีกับสถานการณ์จะกลายเป็นความมุ่งมั่นที่ทำให้เรากลายเป็นผู้นำที่กล้าเผชิญ การจัดวางวัชพืชให้อยู่ร่วมกับองค์ประกอบอื่นอย่างสมดุลจนเป็นสวนถาดที่สอนธรรม ให้เยาวชนใช้พลังและความกล้าหาญซึ่งเป็นด้านดีอย่างมีสติและปัญญา โดยเฉพาะการเปิดใจกว้างและวางอคติ จะทำให้เราหาสมดุลในการใช้พลังอย่างสร้างสรรค์และสร้างความร่วมมือได้มากขึ้น

ภาพจำภาพจริง

สมาร์ทโฟนเป็นเครื่องมือเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ ‘สื่อสาร’ ในขณะที่ถ่ายภาพหรือคลิปสั้น ๆ นั้นเยาวชนจะได้ฝึกสังเกตและรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของตนเองที่มีต่อสิ่งรอบตัว โดยเฉพาะสิ่งที่เลือกมาเล่าเรื่องผ่านภาพถ่าย การถ่ายภาพเป็นการเปิดประสาทสัมผัสทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ที่ส่งผลต่อการรับรู้ของใจ เยาวชนจะเลือกการรับรู้ที่พิเศษสุดของตัวเองมาสื่อสาร ขณะที่การกดชัตเตอร์แต่ละครั้งเป็นการฝึกลูกอยู่กับปัจจุบันขณะ เป็นการบันทึกช่วงเวลาที่ไม่อาจย้อนกลับมา เมื่อเยาวชนนำเสนอในกลุ่มจะช่วยให้ครูเห็นมุมมองของแต่ละคนต่อโจทย์เรียนรู้นั้น ๆ เพื่อพัฒนาต่อไปเป็นรายบุคคล ในครั้งแรกเยาวชนได้รับโจทย์จากวิทยากรให้ถ่ายภาพ ‘สันติภาพในชุมชนเสถียรธรรมสถาน’ ภาพถ่ายเหล่านั้นสะท้อนให้เห็นทักษะการเห็นโลกด้านในของตัวเองที่เยาวชนมีต้นทุนมาแตกต่างกัน เพราะการศึกษาในโรงเรียนมักสอนให้เราสนใจโลกด้านนอก แต่เรื่องความรู้สึกนึกคิดของตนเองเป็นสิ่งที่มักไม่มีการสอน การรู้ทันความรู้สึกนึกคิด จนกระทั่งรู้วิธีหยุดอย่างมีสติและมีใจเปิดกว้างที่จะไม่ตัดสินผู้อื่น จึงเป็นทักษะที่ขาดหายไป

ผลงานคลิปที่มีความยาวเพียง 48 วินาทีของเยาวชนจิตอาสาภาวนารับใช้นานาชาติ แต่น่าประทับใจยิ่ง เป็นเพียงมือที่กำทรายขึ้นมาและปล่อยให้ไหลออกไปจนหมด พร้อมคำว่า ‘ปล่อยวางตัวตน’ สะท้อนให้เห็นว่า การทำให้เด็กเข้าใจเรื่องการไม่ยึดติดกับความคิดความเชื่อของตัวเองเป็นการเข้าไปสู่ใจกลางของสันติในใจและสันติภาพที่เริ่มจากการลดละความขัดแย้งระหว่างกันด้วยการปล่อยวางตัวตนของเรา ดังที่ท่านแม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต ใช้คำว่า “ตัวตนเล็ก งานจึงใหญ่” เด็กอีกคนหนึ่งที่มีประสบการณ์จิตอาสาร่วมกับคณะแพทย์ไปผ่าดวงตาให้คนยากจนในประเทศเนปาล ได้เล่าถึงการต่อสู้กับความขัดแย้งในใจ ทุกข์แต่ไม่หยุดทำ ยังคงยอมรับบทบาทเล็ก ๆ คือการล้างเท้าให้ผู้ป่วยยากจนที่เดินทางมาด้วยเท้าเปล่า เพื่อให้เขารู้สึกผ่อนคลาย ช่วยให้ความดันโลหิตลดลงจนพร้อมที่จะส่งต่อไปยังจุดผ่าตัดต่อกระดูกได้

สติ บันทึก อคติ สันติ

หลังจากผ่านประสบการณ์การมองอย่างลึกซึ้งมาเป็นวันที่ 4 เยาวชนได้รับโจทย์ให้ถ่ายภาพ ‘สันติ หรือความอดทนอดกลั้น’ เพื่อเห็นมุมมองต่าง ๆ ของสันติภาพ ที่เริ่มต้นด้วยการมีสติของแต่ละคน ที่จะเผชิญกับสิ่งที่ไม่ชอบไม่คุ้นเคยอย่างมีความอดทนอดกลั้น จนเกิดความเข้าใจที่ปราศจากอคติจากความชอบ ความไม่ชอบ ความกลัว และความไม่รู้ เพื่อให้เยาวชนได้มองลึกเข้าไปในประสบการณ์และเห็นคุณค่าของความอดทนอดกลั้นที่ทำให้เรายอมเปิดรับทุกสิ่งและมองสิ่งต่าง ๆ เป็นโอกาสในการเข้าใจโลกมากขึ้น

“สันติทำให้นึกถึงประสบการณ์ตอนเดินเล่นอย่างมีสติผ่านสะพานแห่งสติ พอก้าวเดินด้วยเท้าเปล่านั้นร้อนมาก แต่ด้วยสภาพแวดล้อมรอบ ๆ สะพานมันสวยงามมาก จนทำให้เรามุ่งมั่นเดินไปได้จนสุดสะพาน จริง ๆ แล้วมันก็ได้ร้อนจนทนไม่ได้” “สันติทำให้นึกถึงประสบการณ์ที่เห็นคนถอนวัชพืชเป็นเวลานานชั่วโมงอย่างสงบ เป็นงานเล็ก ๆ ง่าย ๆ แต่อาศัยความอดทนที่จะทำอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นสวนมอสที่สวยงาม เหมือนการสร้างสันติภาพของเรา อาจไม่ใช่การเปลี่ยนโลก แต่เป็นการเปลี่ยนตัวเองให้มีสันติในใจและแบ่งปันออกไปรอบตัว”

พลังชุมชนสร้างพลังตัวตน

พลังชุมชนแบบวงศาตญาณูติแบบที่เกิดขึ้นที่เสถียรธรรมสถาน ช่วยสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการเรียนรู้โดยไม่ด่วนตัดสินว่า ดี ชั่ว ถูก ผิด เพื่อให้เยาวชนค่อย ๆ สร้างตัวตนที่สมดุลขึ้นเรื่อย ๆ จากความเข้าใจโลกเข้าใจชีวิต ถ้าเราช่วยกันสร้างพลังชุมชนแบบนี้ให้มีขึ้นในที่อื่น ๆ โดยเฉพาะโรงเรียนจะช่วยเสริมพลังครอบครัวที่อ่อนแอลง เปิดโอกาสให้เยาวชนอีกมากมายได้เรียนรู้การมีสันติในใจได้ อย่าให้คำว่า ‘ช่องว่างระหว่างวัย’ ทำลายคุณค่าของความสัมพันธ์และการส่งต่ออารยธรรมของไทย ที่มีการยอมรับปรับตัวเข้าหากันด้วยความรักความเมตตา เพราะแท้จริงแล้วคนที่มีความใจเดียวกันที่เห็นโลกแห่งสันติภาพนั้นมีมาทุกยุคสมัย

“หนูเป็นคาทอลิก แต่เมื่อมาที่นั่นหนูได้สัมผัสถึงความสงบสุข ความรัก ความเมตตา ได้เรียนรู้ว่าตัวเองมีคุณค่า คุณค่านี้เราสามารถนำไปช่วยผู้อื่นได้แต่เราต้องรวมพลังกัน ต้องมีสติ คิดให้ดี ๆ อยู่กับปัจจุบันและทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบ รักตัวเอง รักผู้อื่นด้วย”

นางสาวภิกษัณย์ ฤกษ์พัฒนาพิพัฒน์ ผู้ชนะเลิศสาขาการนำเสนอแนวคิด เป็นภาษาอังกฤษเปิดเผยความในใจที่พิสูจน์ให้เราเห็นว่าสันติภาพไม่ใช่เรื่องของศาสนา

ส่วนน้องน้อยของเยาวชนเด็กหญิงปัญญาศา สดใส ด้วยวัยเพียง 13 ปีแต่ชนะเลิศ สาขาวาดภาพได้แบ่งปันความสุขของเธอ

“หนูรู้สึกเย็นสบาย สงบสุข ได้อยู่กับตัวเอง รู้สึกถึงความผูกพัน ปกติหนูนั่งสมาธิ ก่อนนอน 5 นาที แต่พอมาที่นี่ทำให้หนูเรียนรู้ว่าเราสามารถทำสมาธิได้ทุกที่ ตลอดเวลา”

วรัญญู ชัยวิเศษ อายุ 18 ปี ชนะเลิศสาขาภาพยนตร์สั้น (Short Film) ที่ใหญ่และหัวหน้าเยาวชนผู้จริงจังและจริงจังกล่าวว่า

“ผมรู้สึกใจเย็นลง ด้วยธรรมชาติและต้นไม้ ทำให้คิดได้ว่าชีวิตเราไม่จำเป็นต้องอยู่กับความวุ่นวาย แข่งขัน แต่การอยู่ในที่เงียบ ๆ สงบ ๆ ได้พักใจ ทำให้เห็นความซับซ้อนในใจได้มาก เช่น เมื่อก่อนรู้อะไรต้องรีบแสดงออก แต่จริง ๆ แล้วเราไม่จำเป็นต้องแสดงออก แต่เปลี่ยนมาเห็นสิ่งคุณค่าของสิ่งเล็ก ๆ ที่คนอื่นกำลังทำอยู่ด้วย”

อุกฤษฏ์ เดวากาตร์ อายุ 16 ปี ชนะเลิศรางวัลขวัญใจประชาชน (ด้วยคะแนนโหวตจาก Social media ทั้ง 3 แพลตฟอร์ม คือ Youtube, Facebook , TikTok) จากผลงานการนำเสนอแนวคิดเป็นภาษาอังกฤษ (English Presentation) ปิดประเด็นการอบรมนี้ได้อย่างลึกซึ้ง

“ผมเห็นจุดประสงค์ของชีวิต มีสมาธิ สติ รู้สึกโล่งใจ มีความเป็นอิสระภาพมากขึ้น แก่ที่ตัวเองก่อนแล้วเผยแพร่ไปยังครอบครัว เพื่อนในโรงเรียน สันติภาพภายใน คือหนทางสู่สันติภาพโลก”

คณะผู้อบรมพอใจในการพัฒนาของเยาวชนทั้งหลายระดับหนึ่งและเชื่อว่าประสบการณ์ ที่พวกเขาสร้างสมจะเป็นประโยชน์กับตัวเขาเองในการทำหน้าที่ทูตสันติภาพ และจะเป็นประโยชน์กับผู้อ่านให้นำไปพัฒนาเยาวชนของตน

โปรดติดตาม "เส้นทางสู่ทูตสันติภาพ - A Path to Peace Ambassador ตอนที่ 2 การพัฒนากระบวนการคิด การสื่อสาร และการปรับตัวด้วยวิถีแห่งสันติ" ในวารสารความร่วมมือกับต่างประเทศ ฉบับเดือนกรกฎาคม-กันยายน 2566

The Journey of Peace

"เส้นทางสู่สันติภาพ"

โดย Lost in space

Episode 1

บทเริ่มต้นบนเส้นทางแห่งสันติภาพ

ภาพเบื้องหน้าปรากฏฉายราวกับความฝัน.....

หมู่ตารัจกรันบล้านของเอกภพอันกว้างใหญ่ไพศาล อันไร้ซึ่งขอบเขตและมีอาจชนะได้ด้วยมโนสำนึก

มีเพียงเท้าสองข้างเล็ก ๆ ของผมเท่านั้นที่ย่ำอยู่อย่างไร้สัมผัสนิวสลายธารแห่งดวงดาวนับอนันต์

มันคือภาพกาแล็กซีทางช้างเผือกในมุมที่ไม่คุ้นเคยมาก่อน.....

สุดปลายตาปรากฏกรอบแสงสว่างเจิดจ้าทรงสี่เหลี่ยม คล้ายจะเปิดไปสู่ที่ใดสักแห่งหนึ่ง.....

แค่อีกเพียงไม่กี่ก้าวเท่านั้น คำตอบที่ซ่อนเร้นอยู่อีกฟาก จะถูกเผยออกเพียงไม่กี่อึดใจ

นั่นคือเรื่องราวแห่งการเดินทางของพวกเราทั้ง 4 คน ที่จะเริ่มต้นขึ้นอีกครั้ง.....

ในนาม “ยุวทูตสันติภาพ”

ย้อนกลับไป ณ จุดเริ่มต้นแห่งการเดินทาง

แสงไฟแจ่มชัดเข็มขัดและเสียงเครื่องยนต์โบพัต คือสัญญาณที่บอกเป็นนัยว่า

อีกเพียงไม่กี่นาทีข้างหน้า มรดกแห่งความทุ่มเทของสองพี่น้องชาวอเมริกัน

กำลังจะพาพวกเราทุกคนทะยานขึ้นสู่ท้องฟ้า..... ด้วยปีกแห่งความฝันเพื่อมุ่งหน้าสู่การเดินทางครั้งใหม่

ที่สำคัญที่สุดในชีวิตของพวกเราทุกคนในฐานะ Peace Ambassador Idol

ก่อนเมฆลอยเคว้งสลบกันไปเป็นทิวอันงดงามถูกฉาบไว้ด้วยประกายแสงยามเช้า.....

อาจเป็นช่วงเวลาที่เราบางคนกำลังเอนกายเพื่อจะเริ่มนอน และอีกหลายคนที่กำลังเริ่มต้นวันใหม่อีกครั้ง ?

ทัศนียภาพอันวิจิตรบรรจงโอบล้อมร่างกายของพวกเรา โดยมีเพียงกรอบกระจกบาง ๆ ซึ่งทำหน้าที่กั้นเราออกจากท้องฟ้า

อันกว้างใหญ่ไพศาล..... มันคือช่วงเวลาพิเศษที่สุด และในขณะเดียวกันนั้นเอง.....

ความเคลงใจสงสัยในบางอย่างกลับคอยเกาะกุมกันบึงของหัวใจ หลายครั้งที่ผมมักจะได้ยินเสียงในหัวของตัวเอง

คอยตั้งคำถามซ้ำแล้วซ้ำเล่าไม่รู้จบ

"สันติภาพที่พวกเราตามหามันจะเกิดขึ้นบนโลกได้จริง ๆ หรือ.....?"

หรือจริง ๆ มันเป็นเพียงความฝันลม ๆ แล้ง ๆ กับวลี

อันสวยหรู ที่มีมนุษย์พรำพรรณนามาทุกยุคทุกสมัย

"สันติภาพ" ถ้อยคำที่ดูงดงาม แต่ในความเป็นจริง

กลับทิ้งร่องรอยบาดแผลอันฝังลึกผ่านคราบ

ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ.....

ความขัดแย้งระหว่างข้ามหาวานาจนโลกกำลังฉายผ่านสงครามตัวแทน โดยมีสมรภูมิทางยุทธศาสตร์แทบทุกหย่อมทวีป ยูเครนและซีเรีย เป็นเพียงโลเคชั่นหนึ่งเท่านั้นจากทั้งหมด สันติภาพจะเกิดขึ้นได้อย่างไร หากยังถาโถมเข้าทำลายล้างกันอย่างไม่หยุดยั้งแบบนี้ องค์กรต่าง ๆ มากมายบนโลกที่พยายามสร้างสมดุลแห่งอำนาจ กลับไม่สามารถหยุดยั้งความขัดแย้งได้เลยแม้แต่น้อย รวากับว่าเป็นเพียงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ ภาพลักษณ์อันดีงามของนานาชาติประเทศเท่านั้น แล้วพวกเราในฐานะยุทธศาสตร์สันติภาพล่ะ จะทำอะไรได้กับโลกที่แสนบิดเบี้ยวใบนี้.....

ในขณะที่กำลังตกอยู่ในห้วงแห่งความคิด พลันก็สัมผัสได้ถึงความอบอุ่นของผิวกายที่โอบผ่านต้นคอไปอย่างเบา ๆ ของ.....
เพี้ย.....!!! "โอ้ยอะไรของมึงเนี่ย.....!!!" ผมร้องด้วยความตกใจอย่างแรง !! จนทำให้ผู้โดยสารที่อยู่ละแวกใกล้ ๆ ต่างหันมามองต้นเสียงอย่างพร้อมเพียงกันโดยมิได้นัดหมาย
"มัวใจลอยอะไรอยู่ละครับ..... ถึงแล้ว ๆ ต้องเตรียมลงเครื่องแล้วจ้า....!! ไอ้คุณแซมป์!! หนึ่งในแก๊ง PAI ของเราพูดอย่างกวน ๆ หลังติดตึงหุ้มอย่างแรง (ด้วยความหวังดี?) เพื่อให้ผมหลุดออกมาจากโลกแห่งจินตนาการของตัวเอง อ้อลืมบอกไปครับแก๊ง PAI ของพวกเราย่อยมาจาก Peace Ambassador Idol เป็นชื่อที่ท่านปลัดกระทรวงศึกษาฯ ตั้งให้ครับ ชื่อจริงมันดูเท่และค่อนข้างยาว เราเลยตกลงกันว่าจะเรียกชื่อกลุ่มของเราว่า แก๊ง PAI เวลาสะกดคำจะพ้องเสียงกับคำว่า "ภัย" เหมือนราวกับครั้งนี้คงเป็นการผจญภัยครั้งสำคัญของพวกเราทุกคน เพราะเอาเข้าจริงในก๊วนเรายังไม่มีใครเคยมายุโรปเลยแม้แต่คนเดียว

มันคือทริปแรกสำหรับพวกเราทั้ง 4 คนบนซีกโลกตะวันตก เมื่อก้าวลงจากเครื่องด้วยการเดินทางสุดแสนมาราธอนกินระยะเวลาเดินทางกว่า 10 ชั่วโมง สัมผัสแรกสำหรับที่นี่บอกได้คำเดียวเลยคริว่า "โคตรหนาว.....!!!" ดูท่าเลื่อกันหนาวที่เตรียมมาจากประเทศไทยเหมือนจะไม่พอซะแล้ว พวกเราจึงรีบคว้ากระเป๋าจากสายพานลำเลียงแบบตัวสั้น ๆ แล้วรีบเดินปรี๊ดอย่างเร็วเพื่อย้ายตัวเองออกไปให้ถึงรถอุ่น ๆ ของเจ้าหน้าที่จากสถานกงสุลใหญ่ ณ นครแฟรงก์เฟิร์ต ซึ่งกำลังมารอรับพวกเรา ณ สนามบินแฟรงก์เฟิร์ต ท่าอากาศยานหลักของประเทศเยอรมนี และยังเป็นเมืองสำคัญที่เป็นศูนย์กลางทางการเงินของยุโรป ในขณะที่ร่างกายกำลังเคลื่อนที่ไปสายตาก็ทำหน้าที่สำรวจดูบรรยากาศแปลกตารอบ ๆ ตัว สถาปัตยกรรมที่ดูล้ำสมัย กับผู้คนที่มีนัยตา สีมม และผิวพรรณที่ต่างออกไปจากพวกเรา..... รวากับฝูงแกะดำท่ามกลางชาวตะวันตก มันเป็นความรู้สึกที่แตกต่างไปจากทุก ๆ ครั้ง เหมือนอยู่อีกโลกหนึ่งที่ไม่เคยพบมาก่อน
ความประหม่าและระวังตัวได้ก่อปฏิกิริยาบางอย่างภายในร่างกายของผม ตัวเริ่มเกร็งขึ้นเล็กน้อย ลมหายใจแปลกออกไปจากเดิม.....
ป๊าบ.....!!! (มือขนาดใหญ่ของไอ้คุณแซมป์เพื่อนร่วมทีมพาตลงมากลางหลังอย่างจัง)

"เฮ้ย!!! เหม่อไรวะ รู้ตัวซิจ๊ะ.....รู้ตัว..... หายใจเข้าลึก ๆ..... ผ่อนคลาย สบาย ๆ.....
ที่เรียนมาอะได้ใช้รีบล่าวคร๊าบ..... เดินเป็นหุ่นยนต์นะมึงเนี่ย สติจ้า..... สติ"
ปฏิกิริยาของแซมป์เหมือนรู้ว่าผมกำลังเริ่มวนเข้าไปในโลกแห่งความคิดอีกแล้ว ?

55555.....!!! เสียงหัวเราะของสาว ๆ และพี่ ๆ ทีมงาน ดังขึ้นขณะที่เห็นการหยอกล้อของพวกเรา
ซึ่งมีเสียงลากกระเป๋าคือเป็นแบ็คกราวนด์ประกอบฉาก
"โอ้ย..... เจ็บ อะไรของมึงเนี่ย เตือนเบา ๆ ก็ได้ แค่นี้รีบไปโนจินตนาการแป๊บเดียวเอง...."
55555.....!!! เสียงหัวเราะของทุกคนดังลั่นออกมาพร้อมกันอีกครั้ง.....
และแล้วสันติภาพเล็ก ๆ ระหว่างพวกเราก็ได้ฉายปรากฏขึ้นโดยฉับพลัน การเดินทางครั้งนี้คงเป็นประสบการณ์ที่น่าตื่นเต้นไม่ใช่น้อยเลยทีเดีย..... (หวังว่าจะเป็นอย่างนั้นนะ)

"ณ ปราสาทแห่งดิลลิช : Dillich Castle"

พวกเราเดินทางออกจากแฟรงค์เฟิร์ตมาไกลพอสมควร โดยมีโปรแกรมแรกของวันนี้คือปราสาทเก่าแก่อายุกว่า 700 ปี (แก่พอ ๆ กับอายุของเมืองเชียงใหม่บ้านเรา) ที่ตั้งอยู่ ณ Borken – Dillich ของเยอรมนี วิวดูสองข้างทางคือภาพทุ่งเหลืองอร่ามกว้างสุดลูกหูลูกตา กับต้นไม้เป็นหย่อมเล็ก ๆ เป็นวิวแปลกตาที่เลื่อนผ่านการรับรู้ของพวกเราทุกคนภาพแล้วภาพเล่า..... เส้นทางไปปราสาทดูช่างห่างไกลจากความเจริญในตัวเมืองคล้ายเขตชนบทแถวโคราชที่เดินทางเพียงไม่กี่ชั่วโมงจากกรุงเทพก็เหมือนโผล่มายู่อีกโลกหนึ่งแล้ว

ในขณะที่แล่นผ่านต้นแอปเปิ้ลซึ่งเรียงรายสองข้างทางลูกแดงฉ่ำเต็มต้นทำให้อดคิดไม่ได้ว่า หากมันปลูกอยู่ที่ประเทศไทย คงไม่ได้มีโอกาสเห็นภาพแบบนี้แน่นอน เพราะคงมีพ่อค้าหัวใสเด็ดมันก่อนที่ใคร ๆ จะเห็นซะด้วยซ้ำ พลันก็แอบอมยิ้มโดยไม่ตั้งใจ ความสุขแบบขำ ๆ ผุดขึ้นเพียงแค่เห็นรูปที่ปรากฏเท่านั้นเอง และอีกชั่วครู่..... มันก็ค่อย ๆ จางหายไป.....

"ถึงแล้วครับทุกคน !!" เสียงสดใสร่าเริงของพี่ผึ้งหัวหน้าแก๊งยุวทูตฯ ของพวกเรา พี่ผึ้งเป็นทีมงานจากมูลนิธิปฏิสังขสมุขปาหที่อาสาเดินทางมาพร้อมกับเราในฐานะพี่เลี้ยง (หัวหน้าแก๊ง) เพื่อให้เด็ก ๆ ไม่ต้องเครียดหรือกังวลกับการเดินทางครั้งนี้ พี่ผึ้งเป็นพี่ที่น่ารักมาก ๆ แก่อารมณ์ดี ขำได้ตลอดทั้งวัน ถ้าได้คุยกันที่ไรเป็นอันต้องเผลอยิ้มโดยไม่รู้ตัวทุกทีเหมือนตุ๋เต่าบินที่หยอดเหรียญปั๊บได้ความสุขปั๊บ คาเลคเตอร์ที่ดูเป็น ๆ บ๊อง ๆ ร่าเริงเบิกบาน แต่แฝงไปด้วยความตั้งใจอันสุขุม ดวงตากลม ๆ ได้กรอบแว่นเท่ ๆ และน่าอมยิ้ม ๆ ของพี่ผึ้ง เป็นภาพจำตั้งแต่เมื่อครั้งทีไปเข้าแคมป์เตรียมตัวเดินทาง ณ เสถียรธรรมสถาน ซึ่งเป็นช่วงเวลา 5 วันสั้น ๆ ที่ได้รับประสบการณ์อันแสนพิเศษ โดยเฉพาะรอยยิ้มและโอบกอดอันอบอุ่นของคุณยายแม่ชียังคงตราตรึงผมอยู่ไม่มีเลือนเลย

กำแพงหนาสูงราว 3 เมตรที่ก่อด้วยหินสีเทาขนาดใหญ่เหมือนป้อมปราการในหนังพีเรียดยุคกลางของฝรั่ง คือภาพแรกที่ทำให้พวกเราเห็นถึงความยิ่งใหญ่ของปราสาทหลังนี้ ประตูโค้งเหล็กสีดำลวดลายโบราณที่มีสนิมเขียวขึ้นจับเต็มไปหมด เปิดต้อนรับเราอย่างเชื่องช้าราวทำนอร์ดน้อยจากต่างแดนที่มาเยือน ณ ปราสาทแห่งดิลลิชหลังนี้.....

เพียงชั่วขณะที่ผ่านซุ้มโค้งของกำแพงปราสาท ภาพอันน่าตื่นตะลึงถึงกับสะกดเราให้เฝ้ามองไปทั้งคันรถ ถนนที่ทอดยาวสุดตาและโอบล้อมด้วยทะเลสาบผืนใหญ่ที่กำลังประกายแสงระยิบระยับงดงามดุจแสงสวรรค์ ณ ปลายทางตรงหน้านั้นคือปราสาทเก่าแก่แห่งดิลลิช.....

ภาพเบื้องหน้าเหมือนกำลังดูดเราเข้าไปราวต้องมนต์สะกด..... เมื่อรู้ตัวอีกทีร่างกายก็มายืนอยู่เบื้องหน้าประตูทางเข้าของปราสาทโดยอัตโนมัติ สายลมเบา ๆ พัดเอื่อย ๆ พอให้ได้ยินเสียงกิ้งก้านที่ลู่ไปตามกระแสนลม โยยพดกกลิ่นหอมจากพันธุ์ไม้บางชนิดที่ไม่เคยรู้จัก เย็นสบายแต่อบอุ่นอย่างบอกไม่ถูก.....

เพียงครู่เท่านั้นบานประตูปราสาทก็แง้มเปิดออก เผยให้เห็นใบหน้าของภิกษุร่างท้วมอายุกว่า 60 ยิ้มแย้มอย่างเปี่ยมล้นด้วยความสุข พวกเราสัมผัสได้ถึงความรู้สึกนั้นทันทีอย่างชัดเจนโดยไม่ต้องเอื้อนเอ่ยคำใด ๆ ภาวะภายในรู้สึกอึดอัดและอบอุ่น พลันก็ก้าวเท้าเดินเข้าไปยังปราสาทอย่างคุ้นเคย เสมือนราวกับว่าได้กลับมายังบ้าน ที่จากไปนานแสนนาน.....

บัดนี้เป้าหมายแรกของพวกเราได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว
ณ ปราสาทแห่งดิลลิชขานมาว่า "วัดเพื่อพระนิพพาน"

ทุกท่านที่อ่านมาถึงตรงนี้ก็คงอ่านไม่ผิดหรอกครับนี่คือวัดในศาสนาพุทธที่มีชื่อว่า "วัดเพื่อพระนิพพาน" บางคนอาจจะสงสัยว่าเราเดินทางมาตั้งไกลจากประเทศไทยแต่เพื่อมาวัดเนี่ยนะ? ใช่ครับ ครั้งแรกที่ผมได้ยินโปรแกรมการเดินทางนี้ก็สงสัยเหมือนกันว่าทำไมถึงต้องมาที่แห่งนี้เป็นที่แรก

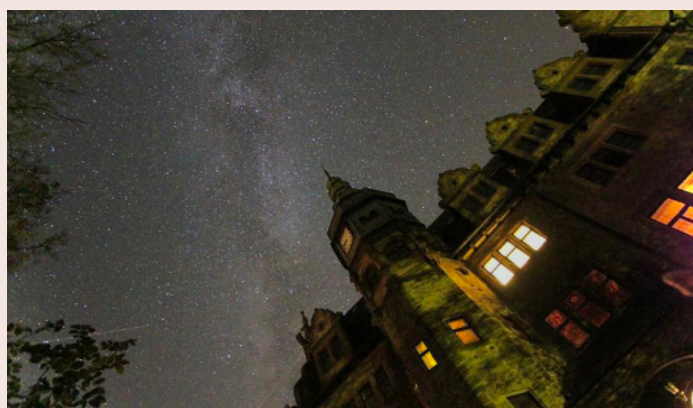
แต่ตลอดระยะเวลา 5 วันที่เราอยู่ ณ ปราสาทแห่งดิลลิช พวกเราก็ค่อย ๆ ซึมซับมุมมองใหม่ ๆ

ที่ไม่เคยเห็นมาก่อน ไม่เคยเชื่อเลยว่าการเรียนรู้ความจริงตามปรัชญาศาสนาพุทธ จะเป็นเรื่องมหัศจรรย์

และมีเหตุผลที่น่าประหลาดใจแบบนี้ มันไม่ใช่ความเชื่อ พิธีกรรม หรือสิ่งที่อธิบายไม่ได้ตามหลักเหตุผลหรือหลักความจริงทางวิทยาศาสตร์ มันลึกซึ้งแบบยลแต่เรียบง่ายและตรงไปตรงมา เป็นสิ่งที่ใคร ๆ บนโลกหรือในจักรวาลนี้ก็สามารถเข้าใจมันได้อย่างไม่ยากเย็น แต่อาจด้วยเพราะกรอบทัศนคติเดิม ๆ และความเคยชินของพวกเรา จึงทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสิ่งสามัญเช่นนั้นได้เท่านั้นเอง

ช่วงเวลาที่เรายู่นี่ช่วงอบอุ่นและเต็มเปี่ยมไปด้วยสีสัน ชีวิตธรรมดาเรียบ ๆ ง่าย ๆ ในปราสาทหลังใหญ่สูง 6 ชั้น ขนาด 17 ไร่เศษ แวดล้อมด้วยป่าและทะเลทรานส์แซนสบ... เราได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย เอาเข้าจริงเราเดินเที่ยวในป่ากันเยอะมาก เราได้เรียนรู้วิธีการทำสมาธิอย่างง่าย ๆ เพื่อให้กลับมารู้จักสันติภาพจากภายใน สันติภาพที่เป็นอิสระจากความดิ้นรนแสวงหา แม้ในทุก ๆ ขณะที่น่าทึ่ง เราสัมผัสได้ถึงทุก ๆ โมเมนต์ ณ ช่วงเวลาขณะนั้น ของชีวิตที่ค่อย ๆ สอดประสานกลมกลืนไปกับทุกสิ่งรอบ ๆ ตัว เป็นช่วงเวลาที่เราสนใจที่มองจนเห็นได้ด้วยสายตาแบบเดิม ๆ มันคือประสบการณ์ที่สำคัญที่สุดครั้งหนึ่งในชีวิตของผม และของพวกเราทุกคน

หากจะบอกว่าทำไมต้องมาที่นี่ ก็ลองดูที่ภาพข้างล่างสิครับ ต้องให้เครดิตแชมป์เค้าเลย สมฐานะของแชมป์ยุทธสันติภาพสาขาฟิล์มจริง ๆ

“แสงแรก...”

แสงอาทิตย์ยามเช้าส่องผ่านกรอบกระจกบาง ๆ กันไอน้ำจากภายนอก ผ้าห่มอุ่น ๆ ที่ถูกโอบอุ้มด้วยไอแห่งความเย็นเป็นความรู้สึกดี ๆ ทุกเช้าก่อนที่เราจะออกไปทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยเริ่มต้นจากเตียงอุ่น ๆ และความซึ่เกียรติเล็ก ๆ ที่อยากจะนอนต่อของผม แต่ด้วยภาพทิวทัศน์ยามเช้าที่สวยงามกับหลุดออกมาจากงานจิตรกรรมของพระผู้เป็นเจ้า ผมเลยอดไม่ได้ที่จะต้องประดับประดาร่างกายที่พร้อมจะทิ้งตัวลงสู่แรงดึงดูดของโลกให้ตั้งฉากขึ้นตรงจนสมฐานะของความเป็นสิ่งมีชีวิตที่วิวัฒนาการเหนืออุปสรรคนานาประการจนได้มรดกอันล้ำค่าอย่างสมอบที่ชาญฉลาด และที่สำคัญไม่แพ้กันผมไม่ควรทำให้บรรพบุรุษของผมต้องอับอายขายหน้าโดยเฉพาะปาลูซีญาติเก่าแก่ของพวกเราเมื่อ 3 ล้านปีก่อน.....

(หาอ่านเพิ่มเติมได้จากหนังสือ “เรื่องเล่าจากร่างกาย” ของหมอเอ๋ว ได้เลยนะครับ รับรองสนุกมาก ๆ)

ผมเดินขึ้นไปเหนือยอดปราสาทบนหอคอยสูงใหญ่สูงกว่า 10 เมตร ความสากของผนังหินทรายถูกสัมผัสด้วยฝ่ามือเล็ก ๆ เพื่อยึดให้รู้สึกปลอดภัย ผมมองออกไปเบื้องหน้ายิ้มอย่างอึดใจด้วยสำนึกในบุญคุณของปาลูซี ช่างเป็นฉากที่งดงามนัก..... แสงอาทิตย์อ่อนอบอุ่นกำลังโอบโอบไปบนกิ่งไม้ ต้นแล้วต้นเล่าประดุจมารดาที่บุตร หรือคนรักที่มีได้พบกันแสนนาน ชีวิตในยามเช้าเริ่มต้นขึ้นอีกครั้ง กลิ่นหอมแปลก ๆ ที่ผมยังคงไม่รู้จักโชนมาแต่ไกล ปลายตานั้นคือเกรียวหมอกสีขาวที่ลอยอยู่เหนือทะเลสาบผืนใหญ่โอบล้อมอยู่รอบปราสาท บรรยากาศ ณ เวลานั้นดุจเทพนิยายปรัมปรา

เสียงฝีเท้าเดินขึ้นบันไดก้องมาจากด้านหลัง เป็นน้ำหนักรถยนต์ที่ผมคุ้นหู
"อ้าว....มาอยู่ตรงนี้เองหรือจะพ่อนุ่มน้อยช่างมนของเร เป็นโงะละรอบนึ่มโนอะไรอีก....?"

ใช้ครับ คนเดิมในทุกฉากบัดนี้ของผมเองคุณแซมบี้

"จู้ๆ" ผมใช้นิ้วชี้ป้องปากเป็นสัญลักษณ์ บัดนี้ผมรู้ทันทีว่ามันหมายถึงอะไร

เราใช้เวลากับความเงียบเสมือนประหนึ่งคือช่วงเวลาแห่งการภาวนาของพวกเรา พระเจ้ากำลังโอบกอดเราด้วยความอบอุ่น อเลเพื่อนสาวคาทอลิกเพียงคนเดียวของแก๊งเรากล่าวไว้อย่างนั้น

"มือเข้าอันแสนวิเศษ"

เวลา 8.00 น. อาหารมือเข้าอุ่น ๆ จากเตาที่พวกเราทุกคนช่วยกันรังสรรค์ดุจเซพระดับมืออาชีพ ถูกเสิร์ฟบนโต๊ะอาหารขนาดใหญ่อายุกว่า 100 ปีนั่งได้ราว ๆ 20 คนตั้งอยู่กลางห้องโถงขนาดใหญ่ที่พอจุคนได้สักครึ่งร้อยเห็นจะได้ แวบหนึ่งทำให้ผมนึกไปถึงการชุมนุมของวอลต์ดิสนีย์ที่เคยคุสมัยเด็ก ๆ ในงานราตรีเต้นรำของโฌงามกับเจ้าชายอสูร ชาร์อั้น ๆ ถูกจัดในกาเซรามิกตกแต่งด้วยลายเก๋ ๆ ขลิบทองและชุดน้ำชาจิว ๆ ที่ถูกเสิร์ฟพร้อมกับอาหาร โดยมีเมนูเด็ดของวันนี้คือสแต็กวัวซินโต ๆ วางบนจานสีขาวขนาด 12 นิ้ว มุมจานถูกจัดวางด้วยสลัดกองเล็ก ๆ อย่างพิถีพิถัน พร้อมด้วยขนมปังบาแกตออมเล็ท ชีสหลากหลายแบบที่ผมไม่เคยรู้จัก โต๊ะข้างไม่ไกลนักก็มีขนมหวานหลากหลายหลายประเภทที่ผมเคยได้ลิ้มรสมาก่อนวางเรียงเสมือนเป็นวันฉลองให้กับการเดินทางครั้งต่อไปของพวกเรา ใช้แล้วครับวันนี้เป็นวันที่เราต้องจากปราสาทหลังใหญ่นี้ไป.....

พวกเราทานอาหารร่วมกับคณะสันติภาพกว่า 10 ชีวิต โดยมีหลวงพ่อดำนาจ โอภาโส ผู้ริเริ่มโครงการสันติภาพฯ นั่งอยู่เป็นกลุ่มกับพระภิกษุณ ดำแหน่งหัวโต๊ะ บางคนอ่านจะคิดว่าการทานอาหารกับพระคงจะเกร็งแน่นอน แต่สำหรับผม ผมว่ามันเป็นช่วงเวลาที่ผมไม่คุ้นเคยนักไม่ได้รู้สึกอึดอัด แต่กลับเป็นกันเองอย่างเหลือเชื่อ บนโต๊ะอาหารมักจะมียะหรืองาและขนมสมประสงค์ที่ปรุงมาจากมุมของหลวงพ่อกและพระที่เป็นลูกศิษย์ของท่านอย่างหลวงพิยศ มุขชา ๆ ที่เราไม่คิดว่าจะได้ฟังจากพระ ใช้จากพระครับ มันช่วยลบคมสมประสงค์ของพวกเราไม่น้อยกระตุ้นให้การทานอาหารมีอรรถรส และมักจะตบท้ายด้วยการชี้ให้เห็นความจริงที่อยู่ตรงหน้า

มันน่าประหลาดใจมากทั้ง ๆ ที่เราก็กินอาหารเหมือนทุก ๆ ครั้งแต่ทำไม? ครั้งนี้กับให้ประสบการณ์ที่แตกต่างออกไปจากเดิม แน่นอนครับว่าทุกขณะที่เราอยู่ที่นี่ พวกเราได้เรียนรู้หลักความจริงมากมาย และฝึกสติไปกับกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดเวลาและในครั้งนี้ก็ยิ่งทำให้ผมประจักษ์ชัดว่า จริง ๆ แล้วความสุขและทุกข์ เกิดได้เพราะอาศัยการกระทบทางทวารทั้ง 6 แล้วมักจะเกิด ปฏิกริยาตอบโต้กับความรู้สึกนั้น ๆ เช่นชอบใจ ความขง ซึ่งล้วนพลัดถิ่นมาจากความปรารถนาในส่วนลึกที่คุ้นเคยกับประสบการณ์นั้น ๆ หากไม่เท่าทันอย่างมีสติ ก็จะจมดิ่งไปยึดเอาสิ่งที่กระทบอย่างเป็นจริงเป็นจัง ทั้ง ๆ ที่สิ่งนั้นล้วนแล้วแต่ชั่วคราวทั้งสิ้น.....

พอเล่ามาถึงตรงนี้ทุกคนอาจจะคิดว่าเห็นที่สภาพแบบนี้คงมีหวังต้องไปบวชแล้วละมัง?

คำตอบคือไม่ใช่แน่นอนครับ ผมยังสนุกกับประสบการณ์ต่าง ๆ รอบตัวแต่ผมมีมุมมองที่ต่างออกไปเท่านั้นเอง ซึ่งผมเรียกไม่ถูกหรือจะเรียกว่ามันคืออะไร แต่เห็นหลวงพี่มารุตเรียกมันว่าการมีสัมมาทิฐิ แต่เอาเป็นว่ามันจะชื่ออะไรก็ตาม ผมว่ามันสนุกดี ผมไม่เคยเข้าใจอะไรแบบนี้มาก่อน และสิ่งนี้ก็ไม่ได้เคยมีสอนในสถาบันการศึกษาตลอดอายุของผมเลยแม้แต่บัดเดียว จนบางครั้งมันทำให้ผมตั้งคำถามว่า

"จริง ๆ แล้วเราเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่ออะไรกันแน่ ?

เราทุ่มเททุกอย่างในชีวิต แต่ตอนจบก็ไม่มีใครเอาอะไรจากโลกนี้ไปได้เลยสักคนเดียว.....

คำถามเหล่านี้ยังคงวนเวียนอยู่ในหัวผมเช่นเคย ไม่ใช่ครั้งนี้เป็นครั้งแรก มันเริ่มต้นตั้งแต่วันที่สาธุการถึงตายต่อหน้าต่อตาผม มันคือสุนัขตัวโปรดของผมเอง เราสนิทกันมานานอนด้วยกันเล่นด้วยกัน เวลาที่ผมเหงา ๆ หรือรู้สึกเศร้าผมจะกอดมัน และสาธุจะรู้ทันที่เพื่อนรักของผมกำลังต้องการกำลังใจ มันจะเลียหน้าเบา ๆ แล้วทำสายตาว้าวอนอย่างเข้าใจเสมือนกับจะบอกผมว่า "ไม่เป็นไรนะเดี๋ยวมันก็ผ่านไป....."

ชีวิตของสาธุหายวับไปต่อหน้าในวินาทีเดียวกันกับช่วงเวลาที่ยลลารถเคลื่อนมาที่ร่างกายของผม ผมได้ยินเพียงเสียงเล็ก ๆ แวบเดียวเท่านั้น ไม่มีแม้แต่คำล่ำลา.....

สักวันหนึ่งคนที่เรารัก และแม้แต่ตัวเราเองก็จะเป็นเช่นนั้นไม่ต่างกัน..... แล้วสิ่งที่เราทุ่มเทมากมายตลอดชีวิตเพื่ออะไรกัน ?

ผมยังคงคิดถึงสาธุเพื่อนสนิทในวัยเด็กของผมเสมอ สักวันหนึ่งเราคงจะได้เจอกัน.....ณ จักรวาลอันกว้างใหญ่แห่งนี้.....

“อนุสรณ์สถานแห่งความสุขเสีย.....”

ได้เวลาที่เราต้องเดินทางต่อไปยังเบอร์ลินสถานที่ที่จะทำให้เรารู้จักจุดเริ่มต้นและจุดจบของสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงจะมีผู้กล่าวว่าจริง ๆ แล้วยังมีปัจจัยอีกมากมายที่อธิบายว่าสงครามไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเยอรมนีผมเข้าใจครับ แต่ ณ ที่แห่งนี้มีชายที่คนทั่วโลกต่างรู้จัก ปมในวัยเยาว์ที่ถูกปลูกฝังให้เกลียดชังความเอารัดเอาเปรียบของชาวยิว และอุดมการณ์ที่ปรารถนาเรียกร้องความเป็นธรรม ฮิตเลอร์น้อยจึงแปลงร่างเป็นทรราชของโลก เพียงเพราะเลือกวิถีที่ใช้ในแก้ปัญหาอย่างผิด ๆ 31 กรกฎาคม ค.ศ. 1941 แอร์มันน์ เกอริง ได้ออกหนังสืออนุมาตราการกวาดล้างชาวยิวแบบเบ็ดเสร็จตามคำสั่งของท่านผู้นำ โดยมีจุดเริ่มต้นตามข้อตกลงการประชุมที่วันเซ ชานกรุงเบอร์ลิน ในคฤหาสน์สีน้ำตาลอ่อน เหล่าข้าราชการระดับสูงของนาซีเยอรมนีและผู้นำเอ็สเอ็สเกิดขึ้น ณ ที่แห่งนั้น

ชีวิตที่สูญเสียไปกว่า 17 ล้านคน และ 1 ใน 3 เป็นชาวยิว สัญลักษณ์เหมือนไม้กางเขนบนกรอบหน้าต่างสีขาวเป็นเหมือนเครื่องระลึกถึงหลายล้านชีวิตที่จากไปอย่างไม่มีวันหวนคืน..... หออนุสรณ์แห่งการฆ่าล้างชาวยิวคือสถานที่อันเป็นเป้าหมายหลักสำคัญของพวกเราในฐานะ "ยูวทูตสันติภาพ" และเป็นโปรแกรมสุดท้ายของเบอร์ลิน ก่อนที่เราจะนั่งรถไฟไปที่สวิตเซอร์แลนด์

“สันติภาพในวันรุ่ง : Tomorrow of World Peace”

แต่สำหรับพรุ่งนี้ทริปไฮไลต์ที่น่าสนใจมากที่สุดแห่งหนึ่งสำหรับเด็ก ๆ อย่างพวกเราทุกคน คือการได้ไปเที่ยวพิพิธภัณฑ์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของโลก อาคารล้ำสมัยขนาดมหึมาที่ตั้งตระหง่าน ณ เส้นสมมุติซึ่งเคยกันแบ่งเบอร์ลินออกเป็น 2 ฟากฝั่ง..... ประวัติศาสตร์ยังคงทิ้งร่องรอยบนกำแพงเก่าอายุกว่า 70 ปี..... สถานที่ตั้งพิพิธภัณฑ์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์เท่าที่มนุษยชาติเคยสร้างมา นามว่า “พิพิธภัณฑ์สันติภาพโลก : World Peace Museum” ประตูดังนี้จะนำเราไปสู่อีกฉากตอนแห่งการเรียนรู้ที่ไม่เคยรู้จัก.....

แล้วติดตามกันได้ไหมในฉบับหน้า
กับการผจญภัยของเหล่ายูวทูตน้อยสันติภาพ
ในตอนที่ 2 : “ การเดินทางข้ามกาลเวลา.....สู่ปฐมบทแห่งสันติภาพ ”

Episode 2 : “ Back to the beginning of World Peace”
Presented by : Lost in space

ร้านคาเฟ่เก่าแก่ของบัวโนสไอเรส มรดกวัฒนธรรมในความคุ้มครอง

บรรดาร้านคาเฟ่เก่าแก่เป็นส่วนหนึ่งในจิตวิญญาณแห่งนครหลวงของอาร์เจนตินา ศิลปินไร้แบบต่างมาแวะเวียน นักเขียนพากันกล่าวขวัญ และก่อนร้องซ้ำของบทเพลงแทงโกพากันพาดพิงไว้ ปัจจุบันร้านที่เป็นสัญลักษณ์โดดเด่นมากได้รับเครื่องหมาย café y bars notables ซึ่งไม่เพียงตระหนักถึงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมของตัวร้านเท่านั้น แต่ยังตระหนักถึงบทบาทที่ร้านเหล่านี้เคยมีและยังคงมีอยู่ในวัฒนธรรมของนครใหญ่แห่งนี้

เวลา 11 นาฬิกา เข้าวันอาทิตย์ที่ 18 ธันวาคม 2022 อีก 1 ชั่วโมงก่อนที่ฟุตบอลโลกนัดชิงชนะเลิศระหว่างอาร์เจนตินากับฝรั่งเศสจะปิดฉาก บาร์เอล แบนเดอร์ริน (El Banderin) บรรยากาศคึกคักคั่งลูกค้าสวมหมวกกันแดดและเสื้อเชียร์สีทีมชาติยังคงแห่เข้ามาชมการแข่งขันกัน มีทั้งขาประจำและขาจร บริการทั้ง 2 เพศเดินร่ำไปมาระหว่างโต๊ะต่าง ๆ ถู้อาการซึ่งเต็มเพียบด้วยเบียร์ ของขบเคี้ยว...และโซดาฟองฟูซึ่งไม่มีใครสั่งทางร้านแจกฟรี

เดือนพฤศจิกายนบาร์เล็ก ๆ ในย่านอัลมาโกร อันเป็นถิ่นดนตรีแทงโกแห่งนี้ก็ฉลองวันครบรอบ 100 ปีแล้ว ร้านนี้สะสม banderin หรือธงสโมสรฟุตบอลเอาไว้ได้ครบสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศ ติดประตูอยู่ทั่วบนผนังตั้งแต่พื้นจรดเพดาน เคาน์เตอร์ปูพื้นธงสีฟ้า-ขาวยาว 6 เมตร เช่นเดียวกับบาร์เหล่านี้หลายแห่ง ครอบครัวยาวสเปนที่อพยพมาเป็นผู้เปิดบาร์ El Banderin และหลังผ่านมา 4 ชั่วโมงคุณก็ยังคงเป็นเจ้าของกิจการ แม้ทุกวันนี้หลุยส์ พนักงานเก่าของที่นี่จะเป็นคนคุมงานบริหารจัดการก็ตามที

▼ ร้าน Confiteria El Banderin อายุ 100 ปี
สะสมชุดธงสโมสรฟุตบอลไว้ได้อย่างน่าทึ่ง

ภาพครึ่งตัวของฆูลิโอ คอร์ตาซาร์
นักเขียนชื่อดังชาวอาร์เจนตินา
ในร้านกาแฟ London City
ที่เขาเคยนั่งเขียนนิยายเล่มแรก
เมื่อปี 1960

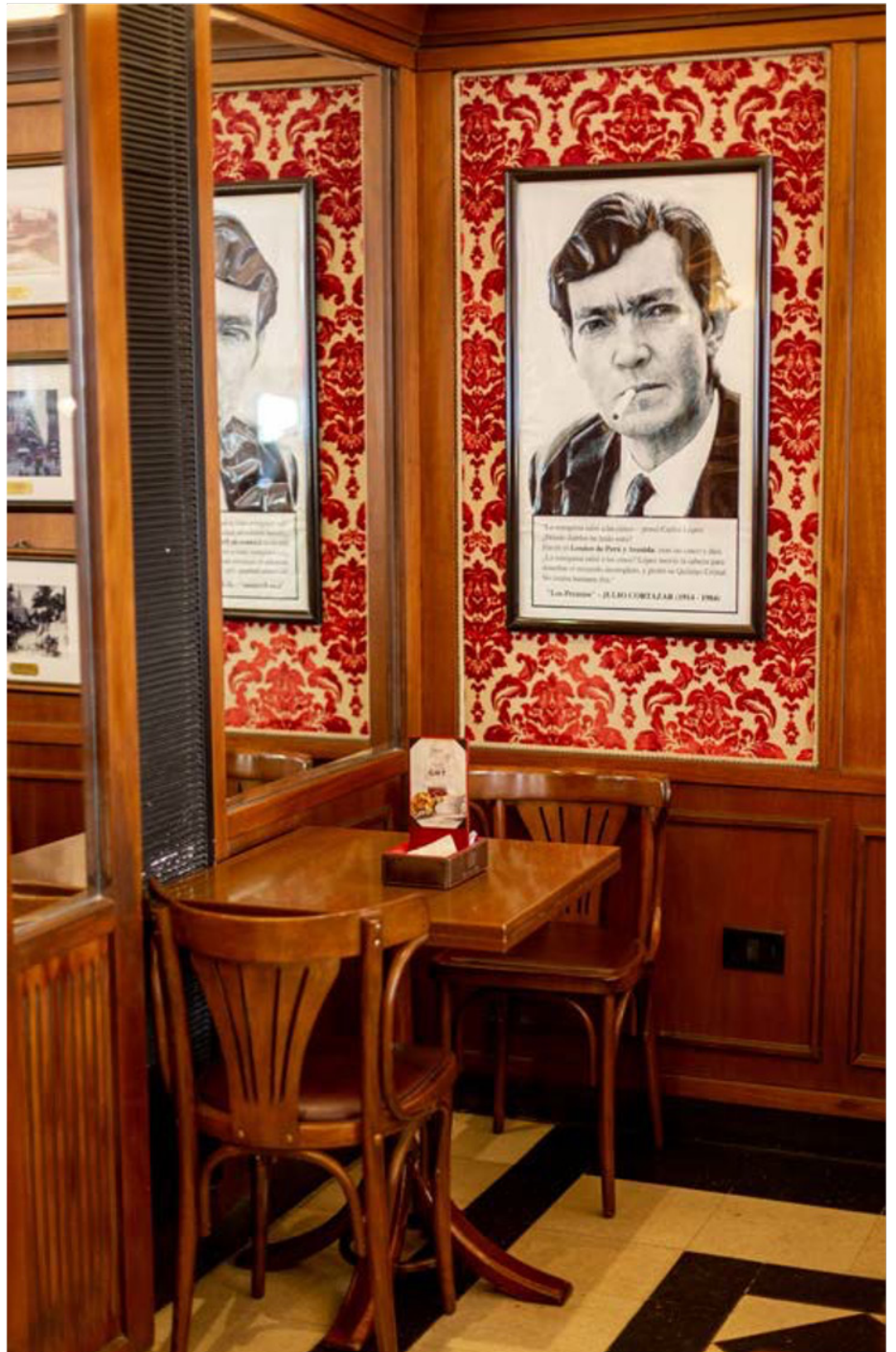
เริ่มแรกร้านนี้ใช้ชื่อว่าเอล แอสตูเรียโน (El Asturiano) ขายสินค้าสารพัด วางโต๊ะไม้กึ่งตัวไว้ให้พวกผู้ชายนั่งจิบเหล้าเย็น เวอร์มูท หรือโซดาสักแก้วหลังเลิกงาน คาร์ลอส การ์เดล นักร้องแทงโก้ที่จัดว่าเป็นตัวแม่ของทุกยุคสมัย (ซึ่งบ้านที่จัดเป็นพิพิธภัณฑ์อยู่ห่างไปไม่กี่ช่วงตึก) เคยซื้อข้าวของที่นั่นแล้วจดยรายการของที่ซื้อลงบัญชีไว้ในชื่อเธอ เป็นเรื่องธรรมดาที่ร้านประเภทนี้จะขายของให้ชาวบ้านใกล้เคียงแบบ fiado หรืออาศัยความไวใจให้ซื้อแบบเชื่อไว้ก่อนได้ ซึ่งเป็นคำแสลงที่ใช้กันอยู่ในบัวโนสไอเรส

สถาบันในความคุ้มครอง

บาร์เหล่านี้ต่างจากร้านกาแฟใหญ่ ๆ ที่มีสาขากระจายอยู่ทั่วโลกซึ่งจะเหมือนกันหมดทุกแห่ง เพราะที่นี่มีอัตลักษณ์แบบท้องถิ่นจริง ๆ เป็นพื้นที่พบปะของผู้คนในชุมชนของแคว้นไปถึงวัดคู่สิ่งของซึ่งช่วยหล่อหลอมให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของเมืองบาร์ที่เป็นสัญลักษณ์เด่นมากได้รับยกย่องให้เป็นคาเฟ่หรือบาร์ที่โดดเด่น

กรุงบัวโนสไอเรสมีคณะกรรมการกิจการบาร์และโรงบิลเลียด (Commission of Bars and Pool Rooms) สังกัดกระทรวงวัฒนธรรมแห่งเทศบาลนคร ซึ่งมีทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและตัวแทนภาคธุรกิจการค้า ข้อมูลของเทศบาลนครบัวโนสไอเรสระบุไว้ว่ามีร้านกาแฟดังกล่าว 77 แห่ง ซึ่ง “ครองชื่อเสียงโดดเด่นในวัฒนธรรมของเมือง มีพร้อมทั้งคุณค่าที่จับต้องได้ (รูปแบบ ลักษณะการตกแต่งและการใช้สอย) และคุณค่าอันจับต้องไม่ได้ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการของวัฒนธรรมในเมืองนี้”

© Julieta Christofilakis

**"ในส่วนผสมกลมกลืนอันน่าอัศจรรย์ที่คุณรวมเอาไว้
ทั้งคนอวดรู้วางภูมิและพวกเขาคิดผลิตชีพตัวเอง
ทำให้ฉันรำเรียนปรัชญา เกมลูกเต๋า ไพ่ และบทกวีที่โหดร้าย
เพื่อหยุดคิดถึงตัวตนของตัวเอง"**

จากบทเพลงแกงโก Cafetin de Buenos Aires, 1948,
เอ็นริเก ซานโตส ดิสเซโปลี ร้องคู่กับมาเรียโน มอเรซ

สถาบันดังกล่าวจัดพิมพ์รายชื่อร้านกาแฟเหล่านี้เป็นประจำหลังตรวจสอบข้อมูลตามที่เจ้าของร้านหรือคนแถบนั้นยื่นเสนอ ทางสถาบันแถลงว่าสถานที่ตามรายชื่อดังกล่าวเป็น “ศูนย์กลางการนัดหมายทำงาน แลกเปลี่ยน และพบเจอ โดยค้นพบและถกสนทนาถึงประวัติศาสตร์กันที่นั่น” พร้อมกับเสริมว่า “ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของนครแห่งนี้เคยถูกสร้างสรรค์และกำลังถูกสร้างขึ้นตามโต๊ะในร้านเหล่านี้ เหล่านักดนตรี นักเขียน ศิลปิน และนักการเมืองต่างผสมกลมกลืนไปกับบรรยากาศของพื้นที่สนทนา แลกเปลี่ยนในเมืองใหญ่นี้”

สถานภาพ “บาร์ที่โดดเด่น” ซึ่งเริ่มให้การยกย่องกันมาตั้งแต่ปี 1998 “มอบหมายให้ดำรงรักษาจิตวิญญาณของตัวสถานที่ บริการที่ให้ รวมถึงส่งเสริมประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเมือง”

ร้านส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่แถบศูนย์กลางประวัติศาสตร์และการเงินของนครแห่งนี้ บรรดาร้านซึ่งอยู่นอกวงจรมีจึงสังเกตเห็นว่าการได้อยู่ในรายชื่อของทางการที่แจกจ่ายให้นักท่องเที่ยวก็คือมูลค่าเพิ่ม นอกจากนั้นแล้วร้านที่ได้รับสถานภาพดังกล่าวยังสามารถยื่นขอเงินสนับสนุนได้ 2 แบบด้วย คือ เพื่อส่งเสริมการคุ้มครองมรดกวัฒนธรรม และเพื่อส่งเสริมกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว

บทเพลงแทงโก้และงานวรรณกรรม

ไม่น่าประหลาดใจที่คาเฟ่และบาร์ต่างได้รับการกล่าวขานถึงทั้งในงานวรรณกรรมและบทเพลงแทงโก้ ที่ร้านคาเฟ่ลอนดอนซิตี (London City) บนถนนมาโย (Avenida de Mayo) มีโต๊ะตัวหนึ่งจัดวางรูปปั้นนักเขียนชื่อดัง ชูลิโอ คอร์ตาซาร์ ซึ่งมีมือคิบัซาร์ ทอดตามองไปด้านในของร้าน

เมื่อปี 1960 นักเขียนผู้นี้เคยนั่งโต๊ะตัวนี้เขียนนิยายเล่มแรก คือ Los Premios (ผู้ชนะ) ในเรื่องเอ่ยถึงร้านแห่งนี้ไว้ว่า “ที่ร้านลอนดอน ถนนมาโย เวลา 5.10 น.”

บนถนนสายนี้ซึ่งเปรียบเสมือนแก่นแกนแห่งศูนย์กลางประวัติศาสตร์และหัวใจอันเต้นร่วของกรุงบัวโนสไอเรส เป็นที่ตั้งของร้านคาเฟ่เก่าแก่ที่สุดซึ่งยังคงดำรงอยู่ คือร้านคาเฟ่ ตอร์โตนี (Café Tortoni) อันโด่งดัง ร้านนี้ตั้งขึ้นเมื่อปี 1858 เป็นหนึ่งในคาเฟ่ระดับมหาราชสำคัญของ Porteño (ชื่อเดิมของบัวโนสไอเรส) อาคารร้านสร้างในสไตล์ฝรั่งเศส ประกอบด้วยห้องหับที่ใหญ่โตน่าประทับใจหลายห้อง ในปี 2023 คาเฟ่แห่งนี้ซึ่งชวนให้รำลึกถึงยุคอันสวยงามตระการตา (Belle Époque) ของกรุงบัวโนสไอเรส ด้วยหน้าต่างประดับกระจกสีพร้อมเฟอร์นิเจอร์หินอ่อนกับไม้โอ๊กของดั้งเดิม จะฉลองครบรอบ 165 ปี ที่เปิดให้บริการอย่างต่อเนื่อง

นิโกลา ปราโด เจ้าของร้าน กล่าวว่า “นอกจากมรดกด้านสถาปัตยกรรมแล้ว เรายังพยายามเก็บรักษาขนบดั้งเดิมเอาไว้ด้วย บริการยังแต่งเครื่องแบบชุดเดิม ไม่จดคำสั่งเครื่องดื่มแต่จะใช้จำเอาด้วยการยืมในลำคอ นี่คือส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในบัวโนสไอเรส”

ร้านคาเฟ่ตอร์โตนีเป็น 1 ใน 4 สถานที่ท่องเที่ยวซึ่งผู้คนไปเยือนมากที่สุดในบัวโนสไอเรส ผับร้านประดับด้วยภาพเขียนและภาพถ่าย รูปหนึ่งเป็นภาพครึ่งตัวขนาดใหญ่ของฮอว์เช่ ลูอิส บอร์เกส นักเขียนผู้เคยนั่งดื่มกาแฟและนัดพบเพื่อนฝูงที่นั่น อีลาเดีย บลาสเกซ เพื่อนร่วมชาติของเขา แต่งบทเพลงแทงโก้ชื่อเดียวกับร้านอุทิศให้คาเฟ่แห่งนี้

นักเขียนสำคัญ ๆ หลายคนของศตวรรษที่ 20 มักพบปะกันในร้านนี้ เมื่อปี 1926 เบนโต ควินเกล มาร์ติน จิตรกรผู้เกิดในย่านลาโบกา ถิ่นชนชั้นแรงงาน เปิดตัวโครงการด้านวัฒนธรรมของเขา ชื่อ La Peña (วงจักร) ที่ห้องใต้ดินในร้านตอร์โตนี นอกจากนั้นยังพบว่า “ห้องใต้ดินอันบรรจุทั้งสุรกายมาและจิตวิญญาณ” ตามที่จิตรกรรายนี้เรียกขานสถานที่แห่งกฎซึ่งถูกใจตน

เคยต้อนรับไว้อย่างอัลฟองซินา สเตอร์นี นักแต่งเพลงอย่างฆวน เดอ คิออส ฟิเลแบร์โต และบุคคลสำคัญอื่น ๆ อีกนับร้อยที่เยี่ยมกรายมา ในทศวรรษ 1960 นักเขียนนามอาเบอเลาร์โด คาสตีญโญ ร่วมกับลิเลียนา เฮเคอร์ และนักเขียนคนอื่น ๆ ก่อตั้งนิตยสารวรรณกรรม El escarabajo de oro (ด้วงสีทอง) กันที่ร้านนี้

ร้านคาเฟ่ตอร์โตนีเป็นสัญลักษณ์เด่นดังที่สุดของบาร์ที่โดดเด่น เนื่องจากร้านนี้ไม่เคยปิดและเป็นพยานรู้เห็นการเปลี่ยนแปลงไปของบัวโนสไอเรสจากหมู่บ้านย่อม ๆ แม้ขยายกลายเป็นนครใหญ่ ในวันที่ 26 ตุลาคมของทุกปี นครแห่งนี้จัดงานฉลอง Día de los Cafés (วันกาแฟบัวโนสไอเรส) เพื่อรำลึกถึงวันที่ร้านตอร์โตนีเปิดบริการบนถนนมาโย แล้วนับจากปี 2022 ก็มีการจัดฉลองราตรีแห่งบาร์ที่โดดเด่นด้วยโดยบาร์ทุกแห่งต่างไม่ปิดร้าน หลายแห่งจัดรายการแสดงหรือบริการอาหารจานพิเศษ

▼ ร้าน Confiteria La Ideal ซึ่งเปิดตัวเมื่อปี 1912
บริการขนมหวานแบบฝรั่งเศสภายในตัวอาคาร
ที่ตกแต่งด้วยสีทองอร่ามตา

© Julieta Christofilakis

ขั้นตอนเขียนกฎหมายพัฒนาบรรณภาพเป็นมรดกโลก

สถานที่ 2 แห่งซึ่งเกี่ยวข้องกับการปลูกกาแฟได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้ว แห่งแรกที่ได้ขึ้นทะเบียนดังกล่าวเมื่อปี 2000 ตั้งอยู่ทางตะวันออกของคิวบา ซึ่งการผลิตกาแฟเมื่อช่วงศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 ได้สร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมพิเศษเฉพาะตัว แหล่งโบราณคดีของไร่กาแฟแห่งแรกในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของคิวบาแสดงภาพการผลิตกาแฟยุคอาณานิคมในแถบนั้น แหล่งดังกล่าวประกอบด้วยแปลงปลูกกาแฟที่หลงเหลือจากอดีตบนพื้นที่ลาดชันของหุบเขาในเขตเซียร์รามาเอสตรา ถนนหนทางและสะพานที่ยังคงผลิตไปสู่ตลาด รวมทั้งแปลงปลูกแต่ละแห่งซึ่งมีบ้าน ท่อลำเลียงน้ำ โรงโม่แป้ง ถังหมัก โรงตากแห้ง และโรงเรือนใหญ่ ๆ ฉายให้เห็นภาพประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีของเขตนี้ หลักฐานที่หลงเหลือยังรวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้แยกเนื้อในผลอันจำเป็นสำหรับการผลิตกาแฟระบบเปียกด้วย

ส่วนภูมิทัศน์วัฒนธรรมกาแฟแห่งโคลอมเบีย ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนในปี 2011 สะท้อนชนบทเก่าแก่กว่า 100 ปีที่นิยมปลูกกาแฟเป็นแปลงเล็ก ๆ ตามป่าสูง และวิธีการซึ่งเกษตรกรปรับเปลี่ยนให้การเพาะปลูกเข้ากับสภาพป่าเขาน้อยาลำบาก แหล่งมรดกนี้ครอบคลุมพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่เมืองแถบเชิงเขาในเทือกเขาคอร์ดิลเลรา เดอลอสอันเดส ทางตะวันตกของประเทศ พื้นที่เมืองมีลักษณะเฉพาะด้วยสถาปัตยกรรมซึ่งรับอิทธิพลสเปนในยุคที่ยึดครองจังหวัดแอนติโอเกียเป็นอาณานิคม ไร่กาแฟตั้งอยู่บนแนวเขาสูงชันอันมีทิวทัศน์งดงาม วิถีชีวิตของพวก cafeteros (ชาวไร่กาแฟ) ผูกโยงกับการถือครองที่ดินแบบดั้งเดิมและระบบการผลิตอันพิเศษเฉพาะของตน

แซนด์วิชอร่อยสุดในประเทศ

คาเฟ่สไตล์ฝรั่งเศสที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง คือ กงฟิเตอร์เรีย ลาไอดีล (Confiteria La Ideal) ซึ่งอลัน ปาร์กเกอร์ ใช้ถ่ายฉาก Waltz for Eva and Che ในภาพยนตร์เรื่อง Evita ที่เขากำกับเมื่อปี 1996 ดารานำ คือ มาดอนนา กับอันโตนีโอ แบนเดอราส บาร์ขนาดใหญ่อิตาลีสไตล์ฝรั่งเศสแห่งนี้ตั้งขึ้นในปี 1912 และเพิ่งเปิดกิจการใหม่อีกครั้งโดยทุกกิจกรรมดำเนินไปได้เพดานปิดทองพร้อมหน้าต่างกระจกสีสวยเด่น บาร์-แฟคทอรีตั้งอยู่ส่วนหน้าของตัวอาคาร 4 ชั้นซึ่งใช้เตรียมของกินทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นขนมอบ ของหวาน ซ็อกโกแลต และอาหารฝีมือประณีต

ตรงชั้น 1 เคยเป็น “พื้นที่ของสตรี” อันกลายมาเป็นห้องมิลองกา (milonga) ซึ่งใคร ๆ นัดกันมาเต้นแทงโก้ ตามผนังติดรูปถ่ายขาวดำ ภาพงานสมรสและงานสังคมที่เตือนให้นึกถึงอดีตอันครึกครื้นที่นั่น แต่ที่ห้ามพลาดในร้านนี้คือห้องน้ำชาซึ่งเสิร์ฟขนมหวานแบบฝรั่งเศส อาเลซานโดร เรญู ผู้จัดการใหญ่ร้านนี้เผยว่า “เขาก่อนว่าแซนด์วิชขนมปังแผ่นที่อร่อยสุดในประเทศมาจากที่นี่”

เชื่อว่าบาร์ทั้งหมดจะขึ้นชื่อว่าโดดเด่นเนื่องจากคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และมรดกวัฒนธรรมเท่านั้น บางแห่งอาจมีวัฒนธรรมอันจับต้องไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญดั้งเดิมอีกด้วย เช่น ร้านบาร์บาโร (Barbaro) ซึ่งเปิดในทศวรรษ 1970 และเคยเป็นแหล่งพบปะของกลุ่มศิลปินหัวก้าวหน้า ก็เป็นหนึ่งในบัญชีรายชื่อนั้น อีกตัวอย่างหนึ่งคือร้านเปาลิน (Paulin) ที่โด่งดังตรงเคาน์เตอร์ของร้านซึ่งใช้วิถีให้แซนด์วิชใส่ไปเหมือนลูกโบว์ลิ่ง “กรณีนี้ สิ่งที่น่าสนใจบาร์ที่โดดเด่นรักษาเอาไว้ก็คือตัวเคาน์เตอร์และธรรมเนียมปฏิบัติที่บริการให้แซนด์วิชส่งให้ลูกค้านั่นเอง คือการหาให้พบว่าบาร์ทุกแห่งมีธรรมเนียมปฏิบัติที่ทำให้ต่างไปจากที่อื่น” เอมีเลียโน มิเชเลนา ผู้จัดการโครงการราตรีแห่งบาร์ที่โดดเด่นชี้แจง

การแข่งขันฟุตบอลจบลงแล้ว อาร์เจนตินาได้เป็นแชมป์โลก ตามธรรมเนียมปฏิบัติที่ร้านเอล แบนเดอร์ริน ลูกค้าต่างถือโทรศัพท์มือถือที่ได้รับแจก แล้วพนละองน้ำโซดาสดไปรยใส่บรรดาบริการและนักท่องเที่ยวซึ่งเฝ้าชมจากข้างนอก นี่คือวัฒนธรรมที่มีชีวิตชีวาเคลื่อนไหวอยู่ต่อหน้าเป็นอัตลักษณ์ในระดับชิมลิกของ Porteño (บัวโนสไอเรส) เหล่าลูกค้าช่วยลูอิสเก็บโต๊ะเพื่อจะฉลองชัยชนะกันที่โอเบลิสก์อันเป็นอนุสรณ์สถานหลักของเมือง “สิ่งซึ่งเกิดขึ้นที่นี่ คุณศึกษาเรียนรู้มันไม่ได้หรอก คุณต้องใช้ชีวิตไปกับมัน” เขาย้ำอย่างภาคภูมิใจ “ร้านเราจะฉลองวันเกิดปีที่ 100 อยู่แล้ว แต่พวกเขากลับรู้สึกมีชีวิตชีวา ยิ่งกว่าเดิมเสียอีก” ■

▲ Café Tortoni เป็นร้านที่ตกแต่งบรรยากาศยุคสยามระการตา ตั้งอยู่ในใจกลางย่านประวัติศาสตร์ของกรุงบัวโนสไอเรส

ดูรายชื่อบาร์ที่โดดเด่นในกรุงบัวโนสไอเรสได้ที่ : <https://turismo.buenosaires.gov.ar/en/article/historic-cafes>

กาแฟตุรกี มิใช่เป็นเพียงเครื่องดื่ม แต่คือวัฒนธรรม

หลังเริ่มเผยแพร่สู่อาณาจักรออตโตมันในศตวรรษที่ 16
กาแฟตุรกีค่อย ๆ ครอบงำที่สำคัญในพิธีการทางสังคม
ไม่ว่าจะร้านอาหารกาแฟตะวันตกจะผุดขึ้นในกรุงอิสตันบูลมากมาย
แต่กาแฟตุรกีก็ยังคงมาแรง โดยเฉพาะในหมู่คนวัยหนุ่มสาว

ผู้เขียน กลุ่มใหญ่สัญจรผ่านแผงร้านรวงสี่ตึกใน
ในแถบเอมิโนนู ขณะได้ยินเสียงคนขายของ
ดังไม่ขาดสายในย่านเก่าแก่บนชายฝั่งด้านทิศใต้
ของอ่าวโกลเดนฮอร์นนี้ ร้านกาแฟกูรู กาแฟเวซี
เมห์เม็ต เอเฟนดี หาง่าย เพราะคนต่อแถวรอ
หน้าร้านยาวเหยียด หรือแค่เดินตามกลิ่นกาแฟเข้มข้น ๆ
ที่ลอยฟุ้งหลังคุณออกจากตลาดแกรนด์บาซาร์
อันเป็นสัญลักษณ์ของกรุงอิสตันบูลก็เจอแล้ว

คนหนึ่งในแถวยืดยาวนั้นคือกุลदान อักดาส
วัย 50 ซึ่งดื่มกาแฟตุรกีวันละ 2 ถ้วย กลิ่นหอม
เฉพาะตัวของเมล็ดกาแฟดำทำให้เธออารมณ์ดี
มีรอยยิ้มเต็มใบหน้า “กาแฟสดมาก คุ่มค่าการรอค่ะ”
เธอว่า “เมื่อไหร่ที่ฉันแวะมาแถวเอมิโนนู ฉันจะไม่กลับ
จนกว่าจะได้กาแฟตุรกีติดมือไป”

“กาแฟตุรกีเข้มข้น แต่ไม่เป็นไร เราชอบรสชาติมัน”
ซาฟิเย สตรีที่อพยพมาจากซีเรียกล่าวขณะยืนรอ
ในแถวนั้นข้าง ๆ สามิของเธอ

เซงค์ เกอร์กินอล ผู้เขียนหนังสือ Coffee : from
the Soil to the Cup (กาแฟ : จากผืนดินสู่ถ้วย)
กล่าวว่ากาแฟตุรกีคือวัฒนธรรม เพราะมันไม่เคย
มีฐานะเป็นเพียงเครื่องดื่มเท่านั้น ภาพจิตตังคัง
ของชาวตุรกีกล่าวว่า กาแฟถ้วยหนึ่งสามารถ
สร้างมิตรภาพที่ยืนยาวไปถึง 40 ปี ประเพณีและ
วัฒนธรรมกาแฟตุรกีถูกรวมไว้ในบัญชีรายชื่อ
ตัวแทนมรดกวัฒนธรรมอันจับต้องไม่ได้ของยูเนสโก
ในปี 2013 (ดูล้อมกรอบหน้า 16)

กาแฟใส่เกลือให้เจ้าบ่าว

ในอดีต กาแฟตุรกีเคยแนบแน่นเป็นส่วนหนึ่ง
ของการดำรงชีวิตทางสังคมในละแวกร้านกาแฟ
แถวบ้านแถบคาบสมุทรอนาโตเลียใช้กาแฟ
เป็นเครื่องมือแก้ปัญหาขัดแย้ง ครั้งใดที่ผู้ชาย 2 คน
ในหมู่บ้านเกิดทะเลาะวิวาทกัน ก็จะมีการเสิร์ฟ
กาแฟมิตรภาพให้แก่ทั้งคู่ก่อนเปิดการสนทนา
เพื่อยุติความขุ่นเคืองใจ

ชงกาแฟตุรกีในหม้อกาแฟเซสเวแบบดั้งเดิม

ทุกวันนี้กาแฟมีบทบาทสำคัญในพิธีสมรส
เมื่อครอบครัวเจ้าบ่าวไปเยี่ยมบ้านเจ้าสาว
ก่อนแต่งงาน ทางเจ้าสาวก็จะถูกคาดหวังให้
จัดเตรียมกาแฟตุรกีอย่างสมบูรณ์แบบในอดีตวาระนี้
มักเป็นโอกาสเดียวซึ่งว่าที่เจ้าบ่าวและเจ้าสาว
จะได้พบกัน ถ้าหากเจ้าสาวชอบว่าที่เจ้าบ่าว
เธอจะชงกาแฟให้น้ำตาลให้ แต่ถ้าไม่ชอบหนุ่ม
ที่เสนอตัว เธอจะใส่เกลือในกาแฟให้แทน ปัจจุบัน
กลับตรงกันข้ามไม่เป็นเช่นนั้น ว่าที่เจ้าสาวบางราย
กลับเสิร์ฟกาแฟใส่เกลือให้ว่าที่เจ้าบ่าวระหว่างพิธีนี้
เพื่อประเมินความรักของเขาคือมีต่อเธอ ถ้าฝ่ายชาย
ชอบสาวคนนั้น เขาจะดื่มกาแฟเค็ม ๆ เข้าไป
แทนที่จะถ่มทิ้ง

เซงค์ เกอร์กินอลเห็นว่า “คนมักใช้กาแฟเป็นบริบท
เพื่อเริ่มสนทนาพูดคุยเสมอ” กาแฟมีบทบาท
สำคัญในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบ
“กาแฟยามเช้า” (sabah kahvesi), “กาแฟ
ยามเย็น” (keyif kahvesi) หรือ “กาแฟ
ยามเหนียว” (yorgunluk kahvesi)

การชงกาแฟเรียกว่าเป็นพิธีกรรมในตัวเอง
เลยทีเดียว เท่าที่ต้องใช้คือหม้อใบเล็กมีด้ามจับยาว
เรียกว่า เซสเว (cezve) และถ้วยกาแฟใบน้อยเรียกว่า
ฟินคาน (fincan) พร้อมจานรอง เมื่อกาแฟเริ่มเดือด
ฟองจะผุดลอยขึ้นด้านบน ฟองนี้เป็นลักษณะเฉพาะ
ของกาแฟตุรกีชั้นดีซึ่งเสิร์ฟพร้อมน้ำเปล่าเคียงด้วย
ขนมหวานเตอร์กิชดีไลท์ซึ่งมีไส้เป็นถั่ว

เกอร์กินอลเสริมว่า “นอกจากนี้ยังมีพิธีอ่านกากกาแฟด้วย” กากที่ค้างอยู่ในถ้วยเปล่ามักถูกใช้บอกโชชะตาของผู้ดื่ม การทำนายอนาคตในหมู่เพื่อนฝูงหรือให้หมอดูอาชีพทำนายเป็นที่นิยมทำกันในยามว่าง มีกระทิงแอปบอนไลน์อย่างฟาเลดดิน (Faladdin) ซึ่งป้อนความคิดเห็นกลับภายในไม่กี่วินาทีหลังส่งรูปถ้วยกาแฟที่ดื่มหมดแล้วไปให้

คั่วและบด

ความเป็นมาของกาแฟตุรกีย้อนกลับไปไกลถึงศตวรรษที่ 16 สมัยสุลต่านสุไลมานผู้เกรียงไกรปกครองอาณาจักรออตโตมัน ตำนานเล่าว่าเจ้าผู้ปกครองชาวออตโตมันคนหนึ่งซึ่งไปประจำในเยเมนชื่นชอบกาแฟจึงได้แนะนำให้ห้องเครื่องเสวยของราชสำนักรู้จัก

ในแถบอานาโตเลีย เมื่อคน 2 คนวิวาทกัน จะมีการเสิร์ฟกาแฟ มิตรภาพให้เพื่อยุติ ความขัดแย้ง

เกอร์กินอลบอกว่า “ร้านกาแฟแห่งแรกเปิดขายที่กรุงอิสตันบูลในปี 1554” เขาบรรยายว่าระหว่างการค้าลอมกรูเวียนนาเมื่อปี 1683 กองทัพออตโตมันทิ้งกระสอบกาแฟไว้ที่นั่นหลังจากยึดเมืองนั้นไม่สำเร็จ จึงทำให้ชาวยุโรปรู้จักกาแฟ “นับแต่นั้นความนิยมกาแฟก็แพร่หลายสู่ประเทศอื่น ๆ อย่างรวดเร็ว”

“เมื่อเมล็ดกาแฟมาถึงแผ่นดินออตโตมันก็จะถูกคั่วบดและปรุงให้ได้รสชาติพิเศษเฉพาะทุกวันนี้พวกเราทั้งหลายดื่มกาแฟอร่อยก็เนื่องจากชาวตุรกีที่นำเทคนิคการชงแบบใหม่มาใช้ในศตวรรษที่ 16” ก็เซม ซัลซิกิล ไวต์ อ้างไว้ เธอเป็นผู้ประกอบการชาวอเมริกันเชื้อสายตุรกีซึ่งมีฉายาว่า

“เลดี้กาแฟตุรกี” เธอกล่าวเพิ่มเติมว่า “หลังผ่านมา 5 ศตวรรษหม้อกาแฟโบราณเฮสเนนี่ก็ยังคงใช้กันอยู่ในตุรกี รวมถึงหลายประเทศในแถบบอลข่านและตะวันออกกลาง”

ตั้งแต่ปี 2012 ไนต์ตระเวนไปทั่วโลกด้วยรถขายกาแฟตุรกี (Turkish Coffee Truck) ซึ่งชนะการประกวด เพื่อให้ผู้คนในสหรัฐอเมริกา และที่อื่นไกลได้รู้จักวัฒนธรรมกาแฟตุรกีกันมากขึ้น

รับรองวัฒนธรรมกาแฟตุรกีเป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

ในปี 2013 ยูเนสโกได้ขึ้นทะเบียนให้ประเพณีและวัฒนธรรมกาแฟตุรกีรวมอยู่ในบัญชีรายชื่อตัวแทนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ โดยรับรองกรรมวิธีเฉพาะตัวซึ่งใช้เตรียมและชงกาแฟ ตลอดจนประเพณีอันรุ่มรวยของชุมชนโดยรวมในการดื่มกาแฟ ว่าเป็นส่วนสำคัญในมรดกวัฒนธรรมของตุรกี

กาแฟตุรกีจัดเตรียมโดยเริ่มแรกจะบดเมล็ดกาแฟคั่วใหม่ ๆ ให้ละเอียดก่อน จากนั้นจึงใส่กาแฟบด น้ำเย็น และน้ำตาลลงในหม้อกาแฟ แล้วค่อย ๆ ต้มให้เกิดฟองตามต้องการ เครื่องดื่มนี้จะเสิร์ฟในถ้วยเล็ก ๆ และดื่มกันตามร้านกาแฟเป็นหลัก

ประเพณีดังกล่าวแพร่กระจายทั่วไปในทุกสาขาอาชีพ กาแฟตุรกีได้รับยกย่องในวรรณกรรมและบทเพลงว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งมิตรจิตมิตรภาพและความละเอียดประณีต มีบทบาทสำคัญในวาระต่าง ๆ ทางสังคม เช่น พิธีหมั้นหมายและงานเทศกาล

▼ ร้านกาแฟริมทางในกรุงอิสตันบูลเมื่อประมาณ ค.ศ. 1900

ออสมัน เซริม กรรมการสมาคมศึกษาวิจัยและวัฒนธรรมกาแฟตุรกี (Turkish Coffee Culture and Research Association) ให้ความเห็นว่า “กาแฟตุรกี” ไม่ได้หมายถึงกาแฟที่ผลิตในตุรกี เขาเห็นว่า “ไม่ใช่ชนิดพันธุ์ของกาแฟหรือแม้แต่วิธีปรุงกาแฟต่างหากที่สำคัญ คืออุณหภูมิที่ใช้คั่วแบบคั่วปานกลาง และการบด” กาแฟตุรกีจะบดเมล็ดกาแฟให้ละเอียดยิ่งกว่ากาแฟเอสเปรสโซแบบอิตาลี เซริมอธิบายว่า “วิธีนี้ทำให้เสิร์ฟกาแฟได้ทั้งกาก โดยที่กากไม่เข้าปาก”

ในระยะหลังนี้ร้านกาแฟตะวันตกพากันขยายสาขาเข้ามาในตุรกีเหมือน ๆ ที่อื่นทั่วไป แต่เซกเกอร์กินอล คิดในทางบวกว่าถึงแม้คนนิยมแบรนด์ต่างชาติ แต่วัฒนธรรมกาแฟพื้นถิ่นก็จะเป็นต่อออสมัน เซริมเห็นด้วยว่า “กาแฟตุรกีไม่ได้เสี่ยงต่อการสูญหาย ตรงกันข้ามมันกำลังได้รับความนิยมมากโดยเฉพาะในหมู่คนหนุ่มสาว” ■

เอริโอเปีย บ้านของกาแฟ

ผู้เขียน
เอลัว ฟีเกต์

นักมานุษยวิทยา นักประวัติศาสตร์
และอาจารย์ที่สถาบันอุดมศึกษา
ด้านสังคมวิทยา (École des hautes
études en sciences sociales) ในกรุงปารีส

แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี

ตำนานเล่ากันว่าคนเลี้ยงแกะชาวออบิสซีเนียคือผู้ค้นพบว่ากาแฟมีคุณสมบัติกระตุ้นประสาทให้ตื่นตัว ตามประวัติความเป็นมาแต่เดิมเครื่องดื่มชนิดนี้มีเฉพาะคนมุสลิมเท่านั้นที่ดื่มได้ ต่อมาจึงใช้เชื่อมโยงชุมชนที่แตกต่างของประเทศนั้น ปัจจุบันพบเห็นกาแฟได้ทั่วทุกที่ในชีวิตประจำวันของชาวเอริโอเปีย และในยามเทศกาลก็เป็นจุดเด่นของพิธีการซึ่งเป็นระบบระเบียบอย่างยิ่ง

กาแฟเป็นส่วนสำคัญของชีวิตประจำวันในเอริโอเปีย ราคาซึ่งไม่แพงและมีให้ดื่มทั่วทุกที่ ไม่ว่าโอกาสใดทำให้กาแฟเป็นปัจจัยทรงพลัง ส่งเสริมความสนุกรื่นเริงและสายสัมพันธ์ทางสังคมในกรุงแอดดิสอาบาบา อันเป็นเมืองหลวงตลอดจนเมืองอื่นทุกแห่งทั่วประเทศล้วนหากาแฟดื่มได้เสมอตามริมถนนบนทางเท้า นั่งมานั่งตัวเล็ก แล้วตามข่าวคราวในละแวกนั้น นอกจากนั้นยังหาดื่มได้ในโรงแรมหรูหราระดับสากลและตามสนามบินซึ่งนำเสนอพิธีการชงกาแฟบนเวทีเล็ก ๆ

เวลาเตรียมกาแฟขี้ยามเทศกาล ทุกครัวเรือนต่างถือปฏิบัติเคร่งครัดว่าต้องมีความงามน่าชมทั้งกิริยาท่าทาง เครื่องแต่งกาย และภาษาที่ใช้ นายหญิงของบ้านได้อวดฝีมือ ส่วนสาว ๆ ก็มีโอกาสดำเนินในสายตาผู้คน ถนนหนทางในเมืองและหมู่บ้านอวลกลิ่นไอหอมฟุ้งของกาแฟคั่วบดเองที่บ้านเคล้าไปกับกลิ่นควันธูป กาแฟเข้ายวนใจเกินห้ามจนกล่าวกันว่าตึงตูดญาติพราดที่คนมองไม่เห็นแต่ก็เอาใจโดยจูดรูปซึ่งช่วยปิดเป้าความไม่บริสุทธิ์ พร้อมโปรยสนมไพรสดและดอกไม้ไว้ตามพื้นเป็นเครื่องแสดงการต้อนรับญาติมิตรและเพื่อนบ้านจะแวะเวียนมาพร้อมห่อน้ำตาลหรือเครื่องเทศเพื่อใช้ชงกาแฟ พร้อมด้วยของขบเคี้ยวจำพวกเมล็ดพืชอบและข้าวโพดคั่วใส่เกลือ

ร้านกาแฟในกรุงแอดดิสอาบาบา

พิธีการสามลำดับ

อย่างแรกที่ปฏิบัติกันในพิธีคือให้แขกแต่ละคนสูดไอควันจากเมล็ดกาแฟคั่วโดยใช้มือโอบก้นให้เข้าจมูกเล็กน้อย จากนั้นเติมน้ำใส่ภาชนะทรงทรงแกลมคอยาว เรียกว่า djebena terracotta cafetière แล้วนำขึ้นตั้งไฟ ระหว่างนั้นก็บดเมล็ดกาแฟในครก ใช้มือกอบผงกาแฟที่บดเสร็จใส่ลงในภาชนะนั้น และยกกลับไปต้มต่ออีกครู่หนึ่ง ในพื้นที่สูงของเอธิโอเปียระดับความสูง 2,500 เมตรน้ำจะเดือดที่อุณหภูมิ 91° เซลเซียส อันเป็นอุณหภูมิซึ่งรักษากลิ่นหอมทั้งหมดไว้ได้เหมาะเจาะพอดี

เมื่อกาแฟได้ที่ คนชงจะยกภาชนะขึ้นสูงแล้วรินไม่ให้กระดกเลอะลงใส่ถ้วยใบเล็กไม่มีหูจับตรงปากผายกว้าง ที่วางอยู่บนโต๊ะตัวเตี้ย ซึ่งออกแบบไว้เพื่อการนี้โดยเฉพาะ เสร็จแล้วเริ่มเสิร์ฟกาแฟรอบแรกให้แก่แขกผู้มีอาวุโสสูงสุด และเป็นที่เคารพนับถือมากที่สุด อาจจะเติมน้ำตาลเพิ่มรสชาติ หรือไม่ก็ใส่เกลือสักหยิบมือโดยเฉพาะในแถบชนบทซึ่งน้ำตาลหายากมีราคาแพง นอกจากนั้นยังนิยมใช้กิ่งสมุนไพรหอมอย่าง tenadam (หมายความว่า “สุขภาพของอดัม /Adam’s health”) คนในถ้วย หลังเสิร์ฟรอบแรกเรียบร้อยแล้ว คนชงจะเทน้ำใส่ลงไปบนกากกาแฟซึ่งยังอยู่ที่ก้นหม้อกาแฟแล้วต้มเสิร์ฟใหม่เป็นรอบที่ 2 สุดท้ายหลังจากผ่านไป 2 – 3 ชั่วโมงจึงเสิร์ฟกาแฟรอบที่ 3 เป็นอันจบพิธีการ

การเสิร์ฟกาแฟแต่ละรอบต่อเนื่องตามลำดับเป็นสามรอบนี้ใช้คำที่ยืมจากภาษาอาหรับเรียกว่า abol, tona และ baraka ซึ่งแปลเรียงกันไปได้ว่า “ที่ 1” “ที่ 2” และ “อวยพร” ภาษาซึ่งใช้เรียกนี้แผ่ร่องรอยขนบธรรมเนียมทางศาสนา กล่าวคือสมัยก่อนสิ้นศตวรรษที่ 19 แม้แต่ชาวมุสลิมเท่านั้นที่ดื่มกาแฟได้โดยห้ามคนเอธิโอเปียที่เป็นชาวคริสต์ดื่ม

พิธีการกาแฟซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์แห่งวิถีชีวิตของคนเอธิโอเปียมีต้นกำเนิดจากความเชื่อทางศาสนาของชาวมุสลิมนิกายซูฟี

ย้อนหลังไปสมัยนั้นพรมแดนเอธิโอเปียไม่เหมือนในปัจจุบัน โดยอาณาจักรของชาวคริสต์เคยกระจุกตัวอยู่ตามภูเขา เมื่ออาณาจักรขยายตัวลงสู่ที่ราบต่ำจึงรวมเอาดินแดนที่ชาวมุสลิมเคยปกครองเอาไว้โดยมุ่งหมายจะสร้างแนวป้องกันลัทธิขยายอาณาเขตของทางยุโรป

ประเด็นด้านเศรษฐกิจและการเมือง

เอธิโอเปียสร้างตัวเป็นประเทศสมัยใหม่ในบริบทเช่นนี้เอง กาแฟจึงมีบทบาทสองด้านในตัว ด้านหนึ่งคือเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่ช่วยสนับสนุนให้ประเทศเป็นอิสระทางการเมือง โดยพัฒนาเป็นสินค้าส่งออก เอธิโอเปียคือดินแดนและสภาพอากาศที่เป็นต้นกำเนิดกาแฟจึงปลูกได้ผลดีพร้อมกันนั้นในระดับสังคม ประชากรที่แตกต่างก็จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันได้ จักรพรรดิเมเนลิกผู้ครองราชย์ตั้งแต่ปี 1889 ถึง 1913 ทรงใช้วิธีเสวยกาแฟอย่างเปิดเผยเพื่อช่วยส่งเสริมให้ข้าราชการชาวคริสต์ทำตาม ซึ่งนอกจากช่วยกระตุ้นตลาดในประเทศแล้ว (ปัจจุบันผลผลิตกาแฟ 40% ของเอธิโอเปียใช้บริโภคภายในประเทศ) ยังช่วยสถาปนาประเทศซึ่งพลเมืองอยู่ร่วมกันโดยสันติด้วย

พิธีการกาแฟซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์แห่งวิถีชีวิตของคนเอธิโอเปียมีต้นกำเนิดจากความเชื่อทางศาสนาของชาวมุสลิมนิกายซูฟี กระทั่งทุกวันนี้ในวงสังคมของนิกายซูฟียังมีการจัดเตรียมกาแฟไว้ให้ดื่มหลายจุดระหว่างประกอบพิธีกรรม ภาชนะที่ใช้ เช่นหม้อต้มกาแฟ กระถางรูป และที่วางถ้วยกาแฟ ถือเป็นตัวนำพลังจิตวิญญาณ หรือ “บารากา” (baraka) คุณประโยชน์ที่รินหลังให้ประจักษ์ในห้วงยามที่เสิร์ฟกาแฟ ผ่านเสียงอวยพรจากปากผู้นำพิธี การร่ายถ้อยคำอันสุนทรีย์แท้จริงเช่นนี้สด ๆ แผ่พลังไปถึงกาแฟที่จัดให้และแต่ละคนที่ร่วมพิธีก็ซึมซับรับไว้ เสริมสร้างสายสัมพันธ์แห่งภราดรภาพและมิตรภาพซึ่งโยงใยคนเหล่านั้นเข้าด้วยกัน

ความเห็นขัดแย้งเรื่องผลกระทบของกาอา

การจัดพิธีการกาแฟย้อนหลังไปถึงศตวรรษที่ 15 เมื่อผลผลิตจากป่าเขาเอธิโอเปียตอนใต้ ถูกค้นพบและกลายเป็นที่นิยมในเยเมน แรกเริ่มเดิมทีพวกที่รับเอาเครื่องดื่มกระตุ้นประสาทนี้มาใช้คือสมาชิกของรหัสยวิถีชาดีเลียยา (Shadiliyya) ซึ่งแรกสุดปักหลักในตูนิเซียก่อนแพร่ไปสู่อียิปต์ในศตวรรษที่ 13

กลุ่มนี้เริ่มสนับสนุนเครื่องดื่มชนิดใหม่นี้โดยเห็นเป็นสิ่งที่ทรงค่าที่ช่วยเสริมการปฏิบัติทางจิตวิญญาณของพวกตน ทว่าก็เคยมีความเห็นขัดแย้งกันไม่น้อยในทศวรรษแรก ๆ ที่การบริโภคกาแฟเริ่มแพร่หลายในดินแดนอาหรับ ตามด้วยในอียิปต์ ตุรกี และทั่วอาณาจักรออตโตมัน ผู้เชี่ยวชาญกฎหมายบางส่วนคิดว่าอาการตื่นตันทันอันเกิดจากกาอา (qahwa) มีลักษณะคล้ายกันกับอาการมึนเมาที่เกิดจากไวน์ซึ่งศาสนาอิสลามห้ามดื่ม

นอกจากนี้ทางการยังระมัดระวังเรื่องการจัดตั้งดื่มกาแฟซึ่งเป็นพื้นที่พูดคุยอย่างอิสระ แต่ถึงอย่างไรสุขภาวะที่ได้จากเครื่องดื่มชนิดนี้ โดยเฉพาะตรงที่ดื่มแล้วช่วยให้สมองเฉียบคม ก็ทำให้กาแฟเอาชนะปฏิกิริยาแนวอนุรักษนิยมได้ ทางฝั่งยุโรปนั้นกุสสุจอร์บกาแฟเอาไว้เช่นกัน โดยแพร่หลายมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 และเป็นส่วนสำคัญของพัฒนาการสู่ความทันสมัย

ถิ่นเกิดของกาแฟป่า

ในปี 2010 ยูเนสโกได้ประกาศให้เขตกาฟา (Kafa Zone) ของเอธิโอเปียรวมอยู่ในเครือข่ายเขตสงวนชีวมณฑลโลก (UNESCO World Network of Biosphere Reserves) เขตสงวนชีวมณฑลกาฟาซึ่งตั้งอยู่ห่างจากเมืองหลวงคือกรุงแอดดิสอาบาบา ไปทางตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 460 กม. เป็นถิ่นเกิดของกาแฟป่าพันธุ์ราบิกา และในจุดที่ความหลากหลายทางชีวภาพสูงมากแห่งนี้ก็มีกาแฟป่ารวมอยู่เกือบ 5,000 สายพันธุ์

สาว ๆ เตรียมชงกาแฟกันที่ลานบ้านในแถบชานเมืองของกรุงแอดดิสอาบาบา

ตำนานซึ่งรู้จักกันแพร่หลายเล่าประวัติที่มาของกาแฟไว้เป็นเรื่องเป็นราวตามนี้ เล่ากันว่าคนเลี้ยงแกะรายหนึ่งเกิดวิตกกังวลเมื่อเห็นฝูงแกะ (หรืออูฐ ตามแต่สำนวนที่เล่า) ของตนมีอาการตื่นตัวผิดปกติในตอนกลางคืน เขาจึงบอกเล่าปัญหานี้กับผู้นำทางศาสนาในท้องถิ่นซึ่งไปสืบเสาะจนพบว่าไม้พุ่มที่มีผลสีแดงเป็นสาเหตุของอาการตื่นตัวดังกล่าว เขาลองทดสอบผลที่ได้กับตัวเองโดยนำผลของพืชชนิดนั้นไปต้มเคี่ยวสกัดสารออกฤทธิ์ด้วยแรงกระตุ้นจากการค้นพบเขาจึงจะยืนยันชะยอให้เพื่อนนักบวชปฏิบัติเช่นเดียวกัน แล้วพากันสวดมนต์อย่างเปี่ยมศรัทธาจนล่วงสู่ยามดึกสงัด

ในศตวรรษที่ 15 ทางการแลบอาหาร ระมัดระวังเรื่องการตั้งวงดื่มกาแฟ ซึ่งเป็นพื้นที่พูดคุยอย่างอิสระ

นับตั้งแต่ปี 1671 ซึ่งบทความว่าด้วยกาแฟในยุโรปได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเขียนโดยฟาสต์ส ไนรอน นักวิชาการผู้ศึกษาจบจากวิทยาลัยมาโรไนต์ในกรุงโรม คนทั่วไปก็รับเอาเรื่องราวที่โยงกาแฟเข้ากับฝูงแพะศิครันเรียงแล้วดัดแปลงเล่าต่อกันไปหลายรูปแบบจนกลายเป็นรูปสัญลักษณ์ของโรงคั่วกาแฟอิสระหลายรายทั่วโลก มิติด้านความนิยมของเครื่องดื่มชนิดนี้ การประมวลผลทางศาสนาที่แฝงอยู่และการที่กาแฟส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการล้วนแล้วแต่เพิ่มเสริมจากเรื่องเล่านี้ได้ทั้งสิ้น ■

สิ่งโก๋हरुเล็ก ๆ ประสบความสำเร็จ อย่างท่วมท้นในเกาหลีใต้

ภายในเวลาเพียงแค่หนึ่งทศวรรษ กระแสความคลั่งไคล้คอฟฟี่ช็อป ที่ถ่ายรูปลงอินสตาแกรมมอวุดไคร ๆ ได้ส่งผลให้เกาหลีใต้กลายเป็นตลาดคอฟฟี่ช็อปซึ่งใหญ่เป็นอันดับ 3 ของโลก ส่วนใหญ่มองว่าการปะทุของติมานด์มีสาเหตุมาจากวิถีชีวิตที่รีบเร่งของชาวเมือง ผสมกับการไหลบ่าเข้ามาของคอฟฟี่ช็อปซึ่งมีสาขาอยู่ทั่วโลก กว่าอันที่จริงซีรีส์ทางทีวีต่างหากที่เป็นตัวผลักดันให้เกิดกระแสการดื่มกาแฟในคอฟฟี่ช็อป

สำหรับฮุนแจ ลี พนักงานสาวออฟฟิศในวัย 32 ปี ผู้อ้างว่า “ไม่ใช่คนติดกาแฟ” เธอใช้ทั้งเวลาและเงินตราพอสมควรในแต่ละสัปดาห์ตามคอฟฟี่ช็อปหลายแห่งในกรุงโซล ถึงแม้ค่าครองชีพจะสูงขึ้นแต่ค่ากาแฟเอสเพรสโซ้นี้ก็คุ้มค่าของเธอไม่น้อยกว่า 30 เหรียญสหรัฐต่ออาทิตย์

เธอต้องใช้เวลาราว 10 วันกว่าจะจองที่นั่งในร้านคาเฟ่หรูในกรุงโซลซึ่งเป็นที่ยอดนิยมมากที่สุดของฤดูกาลนี้ได้สำเร็จ ภายในคาเฟ่ป๊อป-อัปสไตล์แห่งนี้ซึ่งเปิดตัวโดยแฟชันบูติกสัญชาติสหราชอาณาจักร ตกแต่งด้วยโต๊ะกาแฟซึ่งปิดทองอย่างฉูดฉาดพร้อมด้วยโถโอชามที่เข้าชุดกัน จึงเป็นสถานที่ที่เหมาะสมกับการถ่ายรูปโซเชียลมีเดียด้วยเหตุนี้ เมื่อถึงเวลาเปิดให้จองที่นั่งออนไลน์จึงหมดเกลี้ยงภายในไม่กี่วัน

หนึ่งในเมนูราคาถูกที่สุดคือ กาแฟลาเต้ซึ่งสนราคาอยู่ที่ 7.50 เหรียญสหรัฐ แพงกว่าค่าแรงขั้นต่ำต่อชั่วโมงนิดหน่อย เครื่องดื่มแก้วนี้ไม่ได้มีรสชาติที่โดดเด่นกว่ากาแฟจากร้านแฟรนไชส์ทั่ว ๆ ไปซึ่งราคาสูงกว่าถึง 2 ใน 3 เท่าฮุนแจยินดีที่จะจ่ายแพงกว่าสำหรับประสบการณ์อันหรูหราจางามดื่ม

คนเกาหลีจำนวนมากก็คิดเหมือนฮุนแจ ลี ที่ไม่เกี่ยงเรื่องราคาหากได้มาลิ้มรสค็อกเทลกาแฟเอสเพรสโซ่กับเพื่อน ๆ เมื่อเดือนพฤศจิกายน สภาองค์กรผู้บริโภคแห่งชาติของเกาหลีได้ระบุว่าในแต่ละเดือนชาวเกาหลีได้จ่ายค่ากาแฟโดยเฉลี่ย 75 เหรียญสหรัฐ ในปี 2021 ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนหมดไปกับกาแฟมากกว่า กิมจิ ซึ่งเป็นอาหารหลักที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติถึง 3 เท่า

แม็กซ์ คิม ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อวัย 32 ปี เล่าว่า “เราจะเข้าคอฟฟี่ช็อปกับเพื่อนร่วมงานหลังอาหารกลางวัน หรือไม่ก็ไปจิบกาแฟกับเพื่อน ๆ ในวันธรรมดา แต่ในช่วงสุดสัปดาห์ ตัวผมก็ออกไปมองหาร้านกาแฟแถบชานเมืองที่ผมจะสามารถนั่งวาดรูปได้อย่างสุขสงบด้วย”

ขณะที่ส่วนใหญ่มองว่ากระแสนี้เกิดจากวิถีชีวิตและโมเมนต์การทำงานกับการเรียนรู้ที่ยาวนานและเคร่งเครียด ทว่าความกระหายกาแฟที่รู้จักดีเช่นนี้ทำให้เป็นแค่เรื่องอุปนิสัยการบริโภคกาแฟเพียงอย่างเดียว ยุง-จิน คิม อาจารย์ในบัณฑิตวิทยาลัยธุรกิจโซกังอธิบายว่า ปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดอุปสงค์ คือ “การเพิ่มจำนวนของประชากร ‘เจน Y’ และ ‘เจน Z’ หนุ่มสาวในวัยดังกล่าวเข้าคอฟฟี่ช็อปบ่อย ๆ ไม่ใช่แค่เข้าไปดื่มกาแฟหากแต่เข้าไปนั่งเพราะสถานที่ด้วย”

มากกว่า 3 ใน 4 ของรายได้จากตลาดกาแฟในเกาหลีใต้มาจากลูกค้าในช่วงวัย 20 – 49 ปี ตอนนี้ 80% ของการขายกาแฟเกิดขึ้นในคอฟฟี่ช็อปเทียบกับเมื่อ 7 ปีก่อนหน้า รายได้ทั้งหมดมีกาแฟสำเร็จรูปเป็นสินค้าที่ครองตลาด ปัจจุบันมีคอฟฟี่ช็อปมากกว่า 1,500 ร้านต่อประชากร 1 ล้านคนในเกาหลีใต้ เทียบกับ 529 ร้านในญี่ปุ่น 386 ร้านในสหราชอาณาจักร และ 117 ร้านในสหรัฐอเมริกา นี่คือข้อมูลสถิติในปี 2021

โบกมืออำลากาแฟสำเร็จรูป

ผู้คนรุ่นเก่า ๆ ในยุคอุตสาหกรรมหลังสงครามใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวแบบขยายและทำงานที่ต้องใช้แรงงานมาก ส่วนคนเกาหลี ‘เจน Y’ ที่เกิดในช่วงปี 1980 – 1995 เติบโตขึ้นมาในครอบครัวเชิงเดี่ยวที่มีแค่พ่อแม่ลูก พวกเขาใช้เวลาและรายได้มากกว่าคนรุ่นก่อน ๆ จึงมักจะไปสังสรรค์กับเพื่อนฝูงบ่อย ๆ เนื่องจากการหางานในเมืองหลวงง่ายกว่าในชนบท ผู้ใหญ่วัยเยาว์จึงกรุณาเข้าไปเช่าแฟลตหรือห้องขนาดเล็ก ๆ ในเมืองหลวงซึ่งไม่สะดวกต่อการพบปะเพื่อนฝูงหรือออกเดท

●●
**ในปี 2021 ค่าใช้จ่าย
ในครัวเรือนหมดไป
กับกาแฟมากกว่ากิมจิ
ซึ่งเป็นอาหารหลัก
ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ
ถึง 3 เท่า**

ความนิยมเอสเพรสโซ่ เหมือนไฟลามทุ่ง

ตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 21 การบริโภคกาแฟในเกาหลีใต้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทว่าในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา การขยายตัวเป็นไปในลักษณะไม่ธรรมดา ในปี 2018 ผู้ใหญ่โดยทั่วไปดื่มกาแฟมากกว่า 353 แก้วต่อปี ซึ่งมากกว่าในปี 2015 ถึง 60 แก้ว สถาบันวิจัยฮันได (HRI) ระบุว่าสถิตินี้มากกว่าค่าเฉลี่ยการดื่มกาแฟของโลกถึง 3 เท่าตัว

ครั้นถึงกลางทศวรรษ 2010 จึงเริ่มมีการจัดทำสถานที่เป็น ‘ห้องหับ’ ให้เยาวชนได้ใช้สร้างสรรค์กับเพื่อน ซึ่งมีบริการตั้งแต่อินเทอร์เน็ตคาเฟ่ ห้องคาราโอเกะ ไปจนถึง ‘ห้องอเนกประสงค์’ ส่วนตัว ซึ่งมีเกมกระดานอันหลากหลายให้เลือก รวมทั้งวีดีโอและวีดิโอเกมส์สถานที่เหล่านี้จัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มเบา ๆ เช่น ราเม็งสำเร็จรูป ข้าวโพดคั่ว ขนมปังอบกรอบ รวมทั้ง ชา น้ำอัดลม และน้ำผลไม้ไว้ให้ลูกค้าด้วย

ทว่าแทบจะไม่มีใครจัดเตรียมกาแฟไว้ให้เลย หรือถ้ามี ก็จะเป็นกาแฟผงในซอง หรือไม่ก็เป็นกาแฟจากเครื่องกดที่ผสมกาแฟกับนมผงและน้ำตาลให้เสร็จสรรพ ในทศวรรษ 1980 “กาแฟผสมเสร็จ” ซึ่งเป็นเครื่องดื่มที่ผ่านกระบวนการแช่แข็งของบริษัทเกาหลีใต้ชื่อดังซีโอรองตลาดในช่วงเวลานั้น

อันที่จริง กาแฟอเมริกาโน เพิ่งจะเป็นที่รู้จักในปี 1999 เมื่อครั้งคอฟฟี่ช็อปแฟรนไชส์สัญชาติอเมริกันได้เข้ามาตั้งสาขาแรกในกรุงโซล แต่กระนั้นก็ต้องใช้เวลาอีกหลายปีกว่าเครื่องดื่มที่อิงกาแฟเอสเปรสโซจะติดตลาดในเกาหลีใต้

และแล้วในปี 2007 ก็เกิดจุดหักเหขึ้นเมื่อทั้งประเทศต้องมนต์สะกดจากละครทีวียอดนิยม “เจ้าชายกาแฟ” (Coffee Prince) อันเป็นเรื่องราวความรักโรแมนติกซึ่งเกิดขึ้นในร้านกาแฟ ยุจิง ฮง ผู้จัดการฝ่ายการตลาดของนิตยสารกาแฟรายเดือนประจำกรุงโซลระบุว่า “ทำให้เกิดกระแสความสนใจในการเข้ารับการอบรมเป็นบาร์ิสต้าอย่างท่วมท้นจนกรูยทางให้เกิดคอฟฟี่ช็อปอิสระผุดขึ้นเป็นดอกเห็ด”

คอฟฟี่ช็อปที่ลงรูปบน “อินสตาแกรม” ได้ไม่ยอใคร

รายได้ต่อปีของคอฟฟี่ช็อปเพิ่มขึ้นถึง 14 เท่าจาก 300 ล้านเหรียญสหรัฐในปี 2007 เป็น 4,300 ล้านในปี 2018 ส่งผลให้เกาหลีใต้เป็นตลาดคอฟฟี่ช็อปที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของโลก รองจากจีนและสหรัฐอเมริกา ขณะที่ตลาดขยายตัว ความหลากหลายก็เกิดขึ้นไปพร้อมกัน คอฟฟี่ช็อปกลายเป็นหมุดหมายด้านแฟชั่นที่ดึงดูดกลุ่มคนผู้ชื่นชอบการเปลี่ยนสถานที่จิบกาแฟจากทั่วประเทศ จนต้องต่อคิวยาวหลายชั่วโมงช่วงสุดสัปดาห์

ยุงจิน-คิม กล่าว “คอฟฟี่ช็อปร้านเล็ก ๆ ที่ไม่เหมือนใครเป็นที่นิยมอย่างที่สุดในหมู่ลูกค้าวัยเยาว์ที่อ่อนไหวตามกระแสแสวงหาสินค้าที่มีเอกลักษณ์ส่วนตัวอย่างโดดเด่น นี่คือรูปแบบการส่งออกของตัวตนจากปัจเจกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของโซเชียลมีเดีย”

สำหรับเยาวชนผู้อ่อนไหว ไปตามกระแสนิยม การบริโภคสินค้าพิเศษ เฉพาะบุคคลคือรูปแบบ ของการแสดงออกซึ่งตัวตน

แนวคิดการจัดพื้นที่ร้านให้แหวกแนวจึงเกิดขึ้นตั้งแต่รูปแบบสวนพฤกษศาสตร์ แฮร์รี่ พอตเตอร์ สโตร์ ร้านบนดาดฟ้า ไปจนถึงการตกแต่งภายใน สโตร์สแกนดิเนเวีย มีการออกแบบชิกเนเจอร์เมนูหรือเมนูเฉพาะของทางร้านเพื่อให้ปรากฏบนแผนที่โซเชียลมีเดีย

มานูเอล ยาซนิค ซีอีโอของบริษัทส่งออกและนำเข้า MRI กรู๊ป ตั้งข้อสังเกตว่า “เมื่อเปรียบเทียบกัน จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมการเข้าคอฟฟี่ช็อปของชาวออสเตรเลียนั้น ผู้คนจะเข้าไปมีความสุขกับการดื่มกาแฟในสถานที่ที่คุ้นเคย และลูกค้าส่วนใหญ่มักจะไปยังร้านประจำของตน ในขณะที่คอฟฟี่ช็อปของชาวเกาหลีใต้เป็นเรื่องของการทำตามกระแสล้วน ๆ”

การตามหาหมุดหมายร้านกาแฟราคาแพงที่ถ่ายรูปลงบนสตอรี่แกรมได้สะท้อนให้เห็นการไขว่คว้าหา ซอว์กแกง “ความสุขเล็ก ๆ ที่จริงแท้แน่นอน” ในหมู่เยาวชน คำคำนี้ชี้ให้เห็นแนวโน้มของพวกเขาในการซื้อหาสินค้า “โก้หรูเล็ก ๆ” ทั้ง ๆ ที่อยู่ในสภาพสิ้นหวังกับรายได้ที่ไม่เพิ่มขึ้นของตน นิสัยการจ่ายไม่อันกับเสื้อผ้าและเครื่องประดับหรูหราโดยพึ่งพาการกู้ยืมและบัตรเครดิตสำหรับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของกระแสดังกล่าว

แม้ในช่วงที่โควิด-19 แพร่ระบาด จำนวนคอฟฟี่ช็อปยังเพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่าในปี 2017 – 2022 และคาดว่าจะยังคงเพิ่มจำนวนขึ้นต่อไปอีกหลายปี

ยุงจิน-คิม กล่าวว่า “คนหนุ่มสาวมีแนวโน้มที่จะไม่ออมเงินเพื่อซื้อหาอพาร์ทเมนต์ การแต่งงานหรือการใช้จ่ายในอนาคต พวกเขาไม่ยี่หระกับการซื้อสินค้าที่ถูกใจหากมันทำให้สุขใจในปัจจุบันขณะ ถึงแม้ว่าจะต้องจ่ายแพงกว่าก็ตาม”

© Sylvie Serprix for The UNESCO Courier

"ร้านคาเฟ่คือตัวกระตุ้นเรา ให้เข้าสังคม"

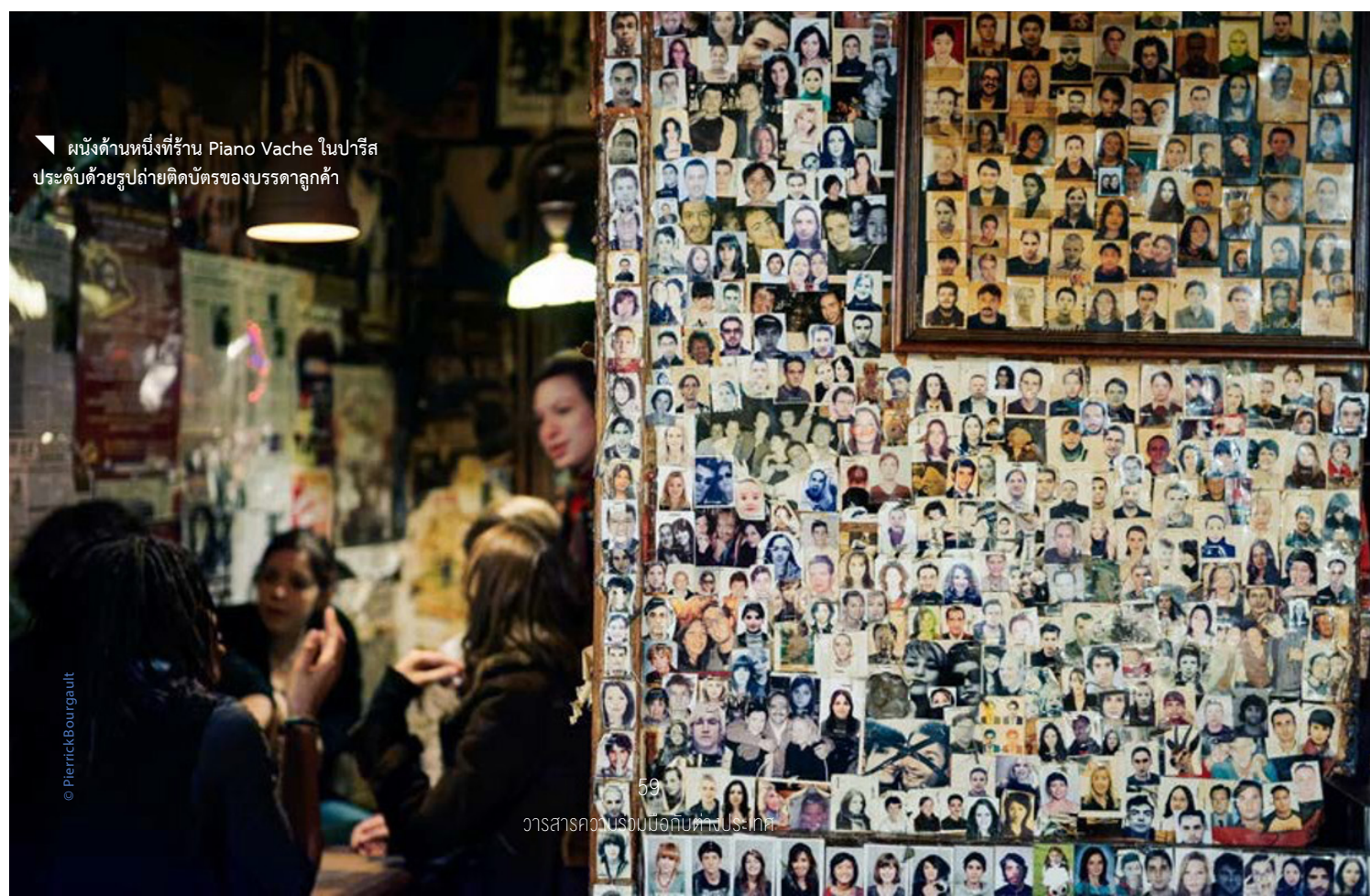
ความเป็นพื้นที่ที่ “อยู่ร่วมกันตามความสะดวกใจ” ของร้านคาเฟ่ทำให้ผู้คนเลือกใช้สอยพื้นที่เดียวกันในหลากหลายวิธี ตามคำอธิบายของปีแยร์-เอมมานูเอล บิด์ซิลสกี นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ผู้เขียนวิทยานิพนธ์หัวข้อ Sociabilités de comptoir : une ethnographie des débits de boisson (คาเฟ่เตอร์ที่ชวนให้เข้าสังคม : มานุษยวิทยาด้านวัฒนธรรมของสถานดื่มกิน)

กาแฟ (ฝรั่งเศสเรียก คาเฟ่) เป็นเครื่องดื่มชนิดเดียวซึ่งมีภาพนึกคิดร่วมกันอยู่กับร้านที่ให้บริการ คุณให้คำจำกัดความสถานที่อย่างคาเฟ่นี้ไว้อย่างไร ?

ในฝรั่งเศส คาเฟ่สัมพันธ์กับประวัติความเป็นมาในช่วงที่กาแฟเข้ามาถึงประเทศนี้ในศตวรรษที่ 17 แรกสุดที่เมืองท่ามาร์เซย์ ตามด้วยที่ราชสำนักที่ว่ากาแฟมีส่วนสร้างประชาธิปไตยขึ้นหลัก ๆ แล้วก็เนื่องมาจากความสำเร็จของร้าน Le Procope

ร้านในกรุงปารีสซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปี 1686 แห่งนี้ประสบความสำเร็จเด่นชัด เพราะร้านนี้ไม่เหมือนโรงเตี๊ยมสมัยนั้น พื้นที่ในร้านสะดวกสบาย พิถีพิถันเลือกใช้เครื่องตกแต่ง กระจก และที่สำคัญที่สุดคือกาแฟ ไม่ช้าร้านจึงดึงดูดพวกนักอ่านนักเขียนซึ่งพกเอาหนังสือพิมพ์และข่าวสารมาด้วยร้านสไตล์เดียวกันนี้จึงแพร่หลายในกรุงปารีสและคงความสำเร็จอยู่นานหลายร้อยปีก่อนจะหลีกทางให้ร้านกินดื่มกึ่งบาร์ แล้วตามด้วยร้านคาเฟ่ใกล้บ้าน

ความต่างน้อยนิดระหว่างร้านประเภทต่าง ๆ เช่น คาเฟ่ บาร์ และบิสโทรนั้น โดยหลักแล้วสะท้อนความแตกต่างในการใช้สอยร้านนั้น ๆ เชิงสัญลักษณ์ เพราะร้านทุกประเภทล้วนมีกฎเกณฑ์ทางการค้าและทางกฎหมายเหมือน ๆ กัน ในทางตรงข้ามร้านพวกนี้แตกต่างอย่างแท้จริงจากร้านขายกาแฟซึ่งเน้นตัวเครื่องดื่ม ตัวผลิตภัณฑ์ มากกว่าเน้นตัวสถานที่และการวิสาสะสังสรรค์

▼ ผนังด้านหนึ่งที่ร้าน Piano Vache ในปารีส
ประดับด้วยรูปถ่ายติดบัตรของบรรดาลูกค้า

ช่วงเกิดโรคระบาดผู้คนรู้สึกปวดใจที่ไม่ได้
เข้าคาเฟ่ ร้านอย่างนี้มีบทบาทอะไรในด้าน
การสร้างบรรยากาศการเข้าถึงของเร ?

มาตรการลือคตาวนัณยเน้นว่าเราผูกพันกับ
ร้านคาเฟ่ นำสังเกตว่าร้านกาแฟเสมือนจริงและ
การรวมตัวออนไลน์อื่น ๆ ซึ่งเกิดในช่วงโรคระบาด
ต่างอยู่ต่อไม่รอดหลังจากช่วงนั้น สิ่งที่เราคิดถึง
ก็คือสิ่งที่ผมขอเรียกว่า “การอยู่ร่วมกันตาม
ความสะดวกใจ” ลักษณะของสิ่งนี้คือการสามารถ
ใช้พื้นที่เดียวกันด้วยกันในวิธีต่าง ๆ กันไป
คนเข้าร้านคาเฟ่จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น
หรือไม่มีก็ได้ จะมาคนเดียวหรือเป็นกลุ่มก็ได้
แต่สิ่งที่ลูกค้าทั้งหลายมีเหมือนกันหมดคือพวกเขา
เลือกจะอยู่ที่นั่น เป็นสถานที่ซึ่งคนเข้าสังคม
วงที่ห่างจากครอบครัวออกไปอีกชั้นหนึ่ง คือเพื่อน
หรือเพื่อนร่วมงานซึ่งเขาไม่จำเป็นต้องชวนไปที่บ้าน
ตัวเอง คาเฟ่เป็นสถานที่กลาง ๆ ซึ่งมีส่วนช่วย
ให้พบปะผู้คนได้มากกว่าบรรยากาศสนิทชิดเชื้อ
ของอพาร์ทเมนต์

ร้านคาเฟ่เป็นเครื่องมือของการพบปะสมาคมได้
ขนาดไหน ? ใครบ้างที่เข้าร้านแนวคาเฟ่ ?

ทั้งหมดขึ้นอยู่กับตัวร้านนั่นเอง ! แต่ละร้านมีเกณฑ์
ของตัวเอง เช่น ราคา ตัวเครื่องดื่ม เพลงในร้าน และ
การตกแต่งร้าน ล้วนเป็นเกณฑ์สำหรับใช้เลือก
ไม่ใช่ว่าคุณณนี้จะไปร้านไหนก็ได้ ความจริง
สิ่งที่ทำให้ตัดสินใจเลือกร้านคือปัจจัยด้านอัตลักษณ์
เรามากไปร้านที่คล้าย ๆ ตัวเรา เกณฑ์เหล่านี้จึงลด
หรือจำกัดการพบปะสมาคม แม้ร้านคาเฟ่จะเปิดรับ
ลูกค้าทุกคนก็จริง แต่ไม่ใช่ทุกคนจะเลือกเข้าร้าน
เดียวกันมีพวกที่ไปกับเพื่อนฝูงหรือนัดไปเจอกัน
ที่คาเฟ่หลังเลิกเรียนหรือเลิกงาน มีพวกที่ไปคนเดียว
เพื่อนั่งทำงาน อ่านหนังสือ หย่อนใจ ไปดื่มกาแฟ
ก่อนหรือหลังทำงาน หรือจะนัดพบปะอย่างใกล้ชิด
มากหน่อยที่นั่นก็ได้เหมือนกัน อันที่จริงแล้วคำถาม
แท้จริงไม่ใช่ใครบ้างที่เข้าร้านคาเฟ่ แต่คือใครเลือก
เข้าร้านไหนต่างหาก

เรามักไปร้านคาเฟ่
ที่คล้าย ๆ ตัวเรา

ช้อกกาแฟไว้ให้คนอื่น : เมื่อกาแฟ หมายถึงความสมัครสมาน

เชื่อว่าทุกคนจะมีกำลังซื้อกาแฟนั่งดื่มที่ร้านได้ ร้านกาแฟชนชั้นแรงงาน
ในเมืองเนเปิลส์คิดธรรมเนียมแคฟเฟ โซสเปโซ (Caffè sospeso) ขึ้นเพื่อช่วยให้
คนทั้งหลายเข้าถึงช่วงยามของการเข้าถึงเช่นนี้ได้ เป็นการแสดงความสมัครสมาน
ร่วมใจโดยช้อกกาแฟฝากไว้ล่วงหน้าแบบนิรนาม คือลูกค้าช้อกกาแฟสองถ้วย
แต่รับเองเพียงถ้วยเดียว แล้วหลังจากนั้น ลูกค้าที่ต้องการกาแฟก็สอบถาม
ได้ว่ามี “กาแฟฝากเผื่อ” อยู่ไหม และได้ดื่มกาแฟร้อน ๆ โดยไม่ต้องจ่ายเงินเอง

ธรรมเนียมนี้เฟื่องฟูในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากผู้คนมากมายไม่มีเงิน
ซื้ออาหารหรือเครื่องดื่ม เมื่อเศรษฐกิจขยายตัวหลังสงคราม ธรรมเนียมดังกล่าว
ก็แทบไม่หลงเหลือ แต่ภายหลังค่อยฟื้นกลับมาใหม่ในระยะไม่กี่สิบปีนี้เอง
ควบคู่ไปกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเมื่อปี 2008 และการเคลื่อนไหวให้สังคม
สมานฉันท์ กาแฟที่จ่ายฝากไว้ก่อนกลายเป็นสัญลักษณ์ของการสนับสนุน
กันและกันของคนรากหญ้าอีกครั้ง

ทุกวันนี้ทั้งร้านคาเฟ่เล็ก ๆ แถวบ้านและร้านกาแฟใหญ่โตมีสาขาข้ามชาติทั่วโลก
ต่างยินดีรับฝากกาแฟเพื่อส่งเสริมความสมัครสมานมีน้ำใจ รวมทั้งเพิ่มยอดขายด้วย
นอกจากนั้นธรรมเนียมนี้ยังคลอใจให้คนร่วมกันปลูกสร้างจิตวิญญาณสมัครสมาน
ในชุมชนโดยไม่ออกนาม อาทิ กระแสดมชานิยม “ช้อกของกินของใช้เผื่อไว้ให้”
ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงใช้มาตรการลือคตาวนัณยป้องกันโควิด-19 โดยคนจะฝากของบางส่วน
ที่ช้อแล้วเอาไว้ให้คนแปลกหน้าที่ไม่สามารถช้อยาได้เอง

ระยะหลังมานี้พิธีการดื่มกินค่อย ๆ พัฒนาไป
อย่างไรบ้าง ?

มันค่อย ๆ พัฒนาคืบคลานไปกับบรรทัดฐานสังคม
เกี่ยวกับการบริโภคแอลกอฮอล์ เช่นแนวปฏิบัติ
ที่แต่ละแห่งผลัดกันเลี้ยงเครื่องดื่มลูกค้าทั้งร้าน
ยังเป็นเรื่องที่พบมากในฝรั่งเศสช่วงทศวรรษ 1950
และ 1960 แต่ทุกวันนี้โดยมากหายไปแล้ว

นอกจากนี้การยอมรับแอลกอฮอล์ก็ต่างออกไป
ตามนาฬิกาชีวิต ดังนั้นการสั่งเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ดื่มช่วงกลางวันจึงเป็นที่ยอมรับน้อยกว่าในช่วงเย็นค่ำ
ถึงกับกล่าวได้เลยว่าเมื่อตกค่ำบรรทัดฐานต่าง ๆ
ก็พลิกกลับด้าน เพราะการสั่งกาแฟดื่มหลัง 21.00 น.
ก็ถือว่าไม่ควร

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญคือรักษาเกณฑ์การดื่ม
แอลกอฮอล์เพื่อความบันเทิง นักดื่มนิสัยแย่
หรือพวกที่ทำลายบรรยากาศรื่นเริงจะโดนกันออกไป
การดื่มถูกกำกับโดยบรรทัดฐานซึ่งบริการและลูกค้า
คนอื่น ๆ ที่นั่นใช้กัน เพื่อให้ยังคงรักษากาจะอยู่ร่วมกัน
อย่างสะดวกใจเอาไว้ได้

ร้านคาเฟ่มีบทบาทอะไรบ้างในการดำรงอยู่
ของสภาพแวดล้อมละแวกใกล้เคียง ?

บทบาทนี้แตกต่างไปตามช่วงเวลาของวัน
ช่วงกลางวันคาเฟ่สะท้อนอัตลักษณ์ของถนน
สายนั้นหรือละแวกนั้น ๆ ได้ ส่วนตอนกลางคืน
ก็จะสลับสับเปลี่ยนไป โดยที่เห็นชัดคือพิกัดสถานที่
หย่อนใจนอกบ้าน วงสมาคมแถวบ้านเปลี่ยน
เป็นการพบปะสมาคมตามสมัครใจ แถวชนบทและ
แถบชานเมืองซึ่งร้านแนวคาเฟ่หายไปเกือบหมดนั้น
ปัจจุบันทางเทศบาลกำลังพยายามส่งเสริม
ให้คนเปิดร้านแบบนี้ซึ่งเป็นตัวช่วยกระตุ้นเร้า
การเข้าถึง

ดิเอเบโด ฟรานซิส เกเร่ :

“ผมพยายามทำงานให้สอดคล้องกับ และไม่ฝืนธรรมชาติ”

ดิเอเบโด ฟรานซิส เกเร่ เป็นชาวแอฟริกาคนแรกที่ได้รับรางวัลปรีตซ์เกอร์ (Pritzker) ซึ่งเป็นรางวัลแห่งเกียรติยศสูงสุดในสาขาสถาปัตยกรรม เขาชื่นชอบการใช้ทักษะและวัสดุท้องถิ่นในการออกแบบอาคารที่สง่างามให้ยืนหยัดยืนงอยู่ในสภาพแวดล้อมโดยไม่ทำร้ายทำลายระบบนิเวศ ภายใต้แนวทางการมีส่วนร่วมของดิเอเบโด เขาจึงนำพาชาวบ้านในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นเพื่อออกแบบพื้นที่ใช้สอยให้สนองตอบตามความต้องการของพวกเขา

**คุณเกิดในหมู่บ้านกานโด ตรงใจกลางที่ค่อนข้าง
ทางทิศตะวันออกของประเทศบูร์กินาฟาโซ
อะไรนำพาให้คุณเลือกอาชีพสถาปนิก ?**

สมัยที่ผมยังเป็นเด็กนักเรียนชั้นประถม ผมอยาก
ปรับปรุงห้องเรียนในบูร์กินาฟาโซให้ดีขึ้น
ห้องที่ผมเคยรำเรียนทั้งแออัด ร้อน และมีมาก
ความปรารถนาที่จะจัดสร้างสภาพแวดล้อม
ในการเรียนรู้ที่ดีกว่าเดิมให้แก่เด็กรุ่นหลัง ๆ
ได้ผลักดันให้ผมเลือกอาชีพสถาปนิกในที่สุด

ผมเรียนที่มหาวิทยาลัยเทคนิคในกรุงเบอร์ลิน
(The Technische Universität Berlin) และได้นำ
ความรู้ที่ได้รับจากที่นั่นไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับ
บริบทของอาคารที่ผมต้องการจะสร้าง บรรดา
อาจารย์ของผมต่างก็สนับสนุนให้ผมสานฝัน
กับไอเดียปรับปรุงวิธีการก่อสร้างตามขนบดั้งเดิม
ผนวกกับการใช้วัสดุพื้นบ้าน ทว่าในเวลาเดียวกัน
พวกเขาก็ทำให้ผมตระหนักว่าวิธีที่ผมต้องการ
จะสร้างมันไม่ใช่แค่การแสวงหาที่เป็นส่วนตัว
หรือ เป็นอะไรที่ ผมชื่นชอบเฉพาะตัว
แต่วิธีที่ผมสรรค์สร้างอาจจะมีคุณูปการต่อวงการ
สถาปัตยกรรมโดยรวม

**หนึ่งในโครงการแรก ๆ ของคุณ คือ การสร้าง
โรงเรียนในหมู่บ้านกานโด ซึ่งคุณเลือกใช้วัสดุ
ตามขนบดั้งเดิม เช่น ดินดิบแทนการใช้ซีเมนต์
หรือบล็อกคอนกรีต ตรรกะเบื้องหลังแนวทาง
เช่นนี้ของคุณคืออะไร ?**

ผมมองตัวเองว่าเป็นนักแสวงหาโอกาส ผมทำงาน
กับวัสดุที่หาได้ง่ายและเหมาะสมกับสถานที่ที่ผม
กำลังก่อสร้างอาคารอยู่ในขณะนั้น ซึ่งอาจหมายรวม
การใช้วัสดุคอนกรีตในสถานที่และในเวลา
ที่เหมาะสมก็ได้ ผมทำเช่นนี้เนื่องจากเหตุผลหนึ่ง
ในหลักการนำทางของผมคือสิ่งสำคัญที่สุด
ผมต้องใช้วัสดุที่หาจากผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น
มาคอยบำรุงรักษาอาคารที่สร้างขึ้นได้โดยง่าย
ผมได้ลองนำหลักการนี้มาใช้ในหลาย ๆ สถานที่
ซึ่งสถาปัตยกรรมร่วมสมัยมักจะมองข้าม และ
ในปัจจุบันผมสามารถใช้วิธีการลองและทดสอบ
ก่อนก่อสร้างจริงในบริบทที่เป็นที่รู้จักกันในวงกว้าง

**คุณนำชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการนี้
รวมถึงโครงการอื่น ๆ ที่ตามมา มันช่วยให้เกิด
ผลลัพธ์ที่แตกต่างไปจากเดิมอย่างไร ?**

เราต้องพูดคุยกันเยอะมาก ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจ
ว่าชาวบ้านรู้สึกมีส่วนร่วมกับการสร้างอาคาร
โรงเรียนแห่งนี้จริง ๆ ยังไม่มีใครเคยนำเสนอ
การสร้างแบบผมมาก่อน ผมเสนอให้สร้างโดยใช้
วัสดุพื้นบ้านซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีแต่ผู้คนไม่ค่อยเห็น
คุณค่า ผมบอกพวกเขาว่าผมเรียนรู้วิธีการก่อสร้าง
อาคารมาจากมหาวิทยาลัย ซึ่งตามปกติแล้ว
คุณเรียนรู้ได้จากผู้อาวุโสในหมู่บ้านกานโด ผมสร้าง
ความมั่นใจให้กับทุกคนด้วยการลงมือลองก่อสร้าง
ไปด้วยกัน เพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าไอเดียของผมใช้
การได้จริง ๆ ผมคิดว่าเราอดบทเรียนจากตรงนี้
ได้หลายเรื่อง เรื่องแรกเกี่ยวกับการเลือกใช้วัสดุ
หากคุณต้องการก่อสร้างในสถานที่ที่ขาดแคลนวัสดุ
คุณก็ไม่ควรท้อเสียแล้วพูดว่า “เออ อย่างนั้นก็สร้าง
ไม่ได้หรอก” หรือไม่ก็ “เราจำเป็นต้องขนย้าย
วัสดุจากที่อื่นเข้ามา” ในกรณีนี้ เราควรใช้
ความขาดแคลนเป็นแรงผลักดันให้เกิดเป็น
นวัตกรรมขึ้นมา

**ผมทำงานกับวัสดุที่หาได้ง่าย
และเหมาะสมกับสถานที่
ที่ผมกำลังก่อสร้างอาคาร
อยู่ในขณะนั้น**

อีกบทเรียนหนึ่ง คือ คุณจำเป็นต้องใช้เวลาในการดึงชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการ อย่าเข้าใจผิดโดยคิดว่าการที่คุณเอาของขวัญเข้าไปให้ชาวบ้านฟรี ๆ ทั้ง ๆ ที่ไม่มีการร้องขอ แล้วพวกเขาจะต้องรู้สึกซาบซึ้งในทันทีทันใด ความไวเนื้อเชื้อใจก่อเกิดจากการมีส่วนร่วมและการร่วมมือร่วมใจกัน คำอธิบายอย่างมีเหตุผลแค่นั้นยังไม่เพียงพอ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ก็ต้องใช้แนวทางเดียวกันนี้ คุณไม่สามารถแก้ปัญหาได้หากตัวคุณไม่ได้อยู่ในพื้นที่ก่อสร้าง หรือไม่ได้นำกลุ่มคนที่จะเป็นผู้ใช้สอยอาคารเข้ามามีส่วนร่วมในการนี้

คุณมีวิธีใส่ความมีชีวิตชีวาให้กับอาคารที่คุณสร้างอย่างไร ?

ถ้าเป็นไปได้ ผมพยายามทำงานให้สอดคล้องกับธรรมชาติและนี่ก็เป็นการสร้างบรรยากาศให้กับพื้นที่ได้ส่วนหนึ่งแล้ว แนวทางนี้ครอบคลุมการหาวัสดุที่ทำให้รู้สึกว่ามีธรรมชาติเพื่อสร้างพื้นที่ล้อมรอบ รวมทั้งสำรวจหาแนวทางสร้างเสริมให้พื้นที่ใช้สอยกลายเป็นพื้นที่อเนกประสงค์ สร้างสรรค์พื้นที่ให้ผู้รู้สึกสบายและอยากเข้ามาใช้เวลาอยู่ที่นี่

สถาปัตยกรรมมีความเชื่อมโยงกับความเสมอภาคทางสังคมเพียงใด ?

ผู้คนและโลกที่เราอาศัยอยู่เป็นทั้งจุดเริ่มต้นและจุดหมายปลายทางของงานของผม ถ้าหากไม่มีใครต้องการตัวอาคารเลย แล้วผมจะสร้างมันขึ้นมาทำไม ? และถ้าหากผมสร้างขึ้นมาแล้ว แต่ไม่มีใครใช้สอย แล้วจะมีประโยชน์อะไรเล่า ? พื้นที่จะมีประโยชน์เต็มที่ก็ต่อเมื่อมีการใช้สอย หากสถาปัตยกรรมทำสิ่งนี้ไม่ได้ก็เป็นเรื่องที่น่าผิดหวัง การพูดเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่าสถาปัตยกรรมไม่ควรออกแบบให้มีความพิเศษหรือไม่ควรก้าวข้ามขอบเขตเดิม ๆ ด้วยการลองไอเดียใหม่ ๆ แต่หากต้องการเป็นสถาปัตยกรรมที่ยั่งยืน ก็ต้องทำให้สิ่งมีชีวิตอยากที่จะเข้าไปอยู่ในอาคารสถานที่นั้น ๆ อย่างน้อยนั่นก็คือสิ่งที่ผมวาดหวังไว้กับอาคารที่ผมสร้างขึ้น

**ผลงานออกแบบที่เชื่อมโยง
กับสถาปัตยกรรม
ที่คำนึงถึงระบบนิเวศ
ไม่ได้เป็นอะไรที่แยกออก
จากกันอย่างสิ้นเชิง
แต่กลับส่งเสริมเติมเต็ม
ซึ่งกันและกันได้**

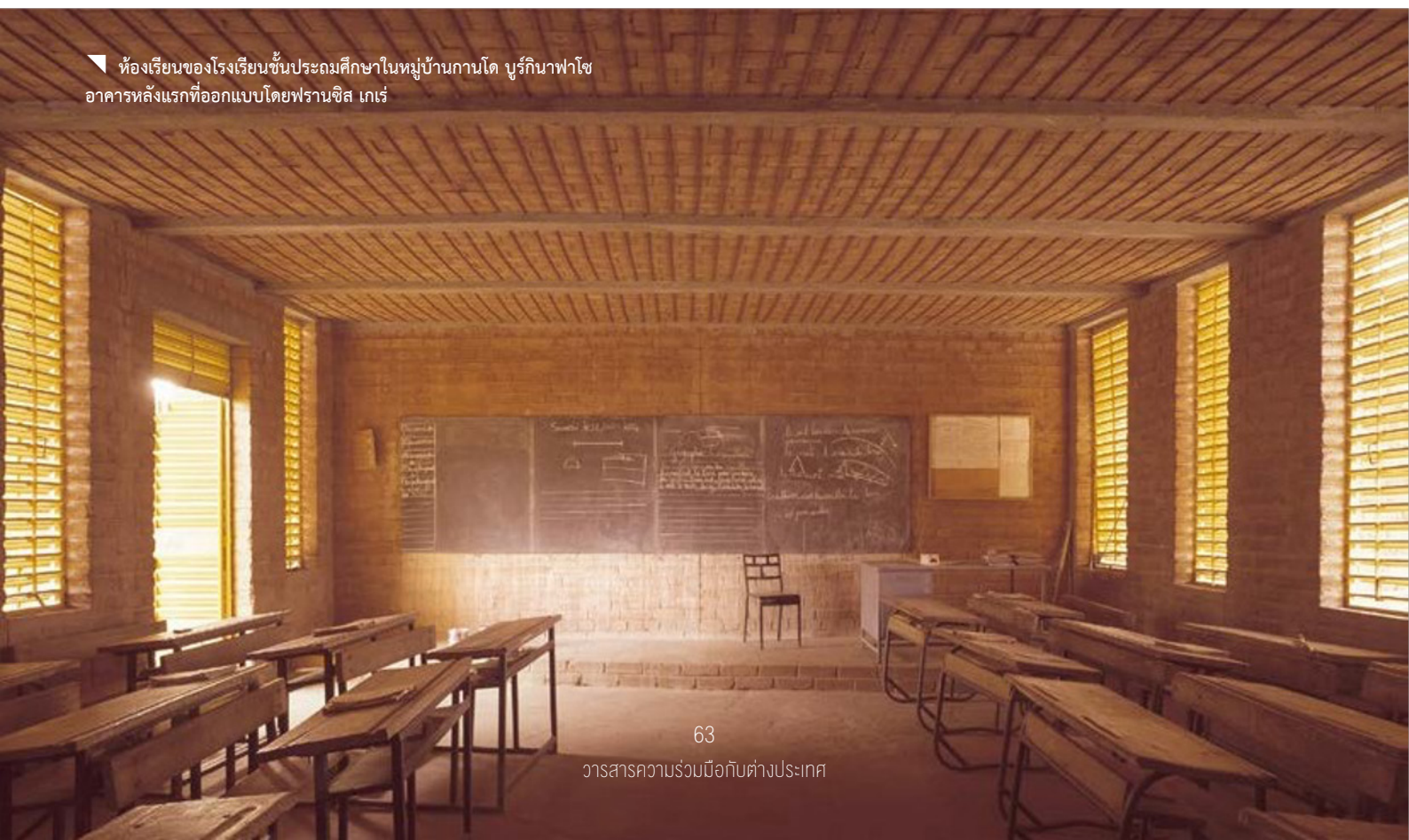
คุณสนับสนุนเรื่อง “มหานครที่มีความเชื่อมโยงและสงบสุข” (Coherent and Peaceful Cities) คุณหมายถึงอะไร ?

มหานครที่ให้ความรู้สึกร่วมกันของผู้คนและดำรงอยู่เพื่อผู้คนจริง ๆ ยิ่งมหานครสรรค์สร้างความสบายมากขึ้นเท่าใด โดยผ่านการจัดหาพื้นที่กว้างขวางให้ผู้คนได้พบปะและพักผ่อน พลเมืองก็จะยิ่งมีความสุขมากขึ้นเท่านั้น ทว่านี่คือความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งไม่ว่าเราจะชอบหรือไม่ เราก็กำลังเผชิญกับมันอยู่ในขณะนี้

บรรดาอาคารที่คุณสร้างมีคุณลักษณะเด่นในเรื่องการประหยัดพลังงานผ่านการออกแบบโดยใช้วัสดุท้องถิ่นเพื่อต้านทานความร้อนในบริบทปรากฏการณ์โลกร้อนที่เราากำลังเผชิญอยู่ ทำไมแนวปฏิบัติเช่นนี้จึงไม่มีการใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลก ?

สำหรับผม ในปัจจุบันนี้คือมิติที่สำคัญยิ่งที่สถาปัตยกรรมจำเป็นต้องทำ ซึ่งหมายความว่าโดยนัยว่าผลงานการออกแบบของผมได้รับการหล่อหลอมขึ้นมาจากแนวคิดดังกล่าว สิ่งสำคัญสำหรับผม คือ ต้องทำให้ครอบคลุมรอบด้าน ไม่ใช่ไล่ลดไล่ไปตามกระแสที่ใหม่ล่าสุด หรือเห็นด้วยแต่ปากโดยไม่คำนึงถึงความสลับซับซ้อนอย่างยิ่งในเรื่องนี้

ห้องเรียนของโรงเรียนชั้นประถมศึกษาในหมู่บ้านกานโด บูร์กินาฟาโซ
อาคารหลังแรกที่ถูกออกแบบโดยฟรานซิส เกเร่

คุณเป็นชาวแอฟริกาคนแรกที่ได้รับรางวัล
พริตสเกอร์ ซึ่งเป็นรางวัลแห่งเกียรติยศในการ
สถาปัตยกรรม รางวัลนี้มีความสำคัญกับคุณ
อย่างไร ?

© Kéré Architecture

เป็นเรื่องเซอร์ไพรส์อย่างเหลือเชื่อ แม้ว่าตอนนี้
การประกาศผลรางวัลจะผ่านมานานหลายเดือนแล้ว
แต่ผมก็ยังไม่อยากเชื่อ รางวัลทำให้ผมกลายเป็น
กระบอกเสียงที่ดังขึ้น และผมรู้สึกว่ามันเป็น
ทั้งโอกาสและความรับผิดชอบในเวลาเดียวกัน

คุณมองว่าในอนาคตสถาปัตยกรรมที่คำนึงถึง
ท้องถิ่นและระบบนิเวศจะเป็นเช่นใด ?

ถ้าผมคนเดียวคงตอบคำถามนี้ไม่ได้ จำเป็น
ต้องมีผู้เชี่ยวชาญที่แตกต่างกันจำนวนมากในหลากหลาย
ท้องถิ่นที่ซึ่งเต็มใจใคร่ครวญวิธีการก่อสร้างโดยคำนึงถึง
โลกและทรัพยากรอันจำกัดของเรา สิ่งที่ผมเห็น คือ
คนรุ่นที่เข้าใจได้ว่าผลงานออกแบบที่เยี่ยมยอด
กับสถาปัตยกรรมที่คำนึงถึงระบบนิเวศไม่ได้
เป็นอะไรที่แยกออกจากกันอย่างสิ้นเชิง แต่กลับ
ส่งเสริมเติมเต็มซึ่งกันและกันได้ บางทีจากจุดนี้
เราอาจจะเซอร์ไพรส์ว่าอะไร ๆ ก็เป็นไปได้

▶ ชาวบ้านมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มกระบวนการก่อสร้างอาคารห้องสมุดของโรงเรียนกานโด

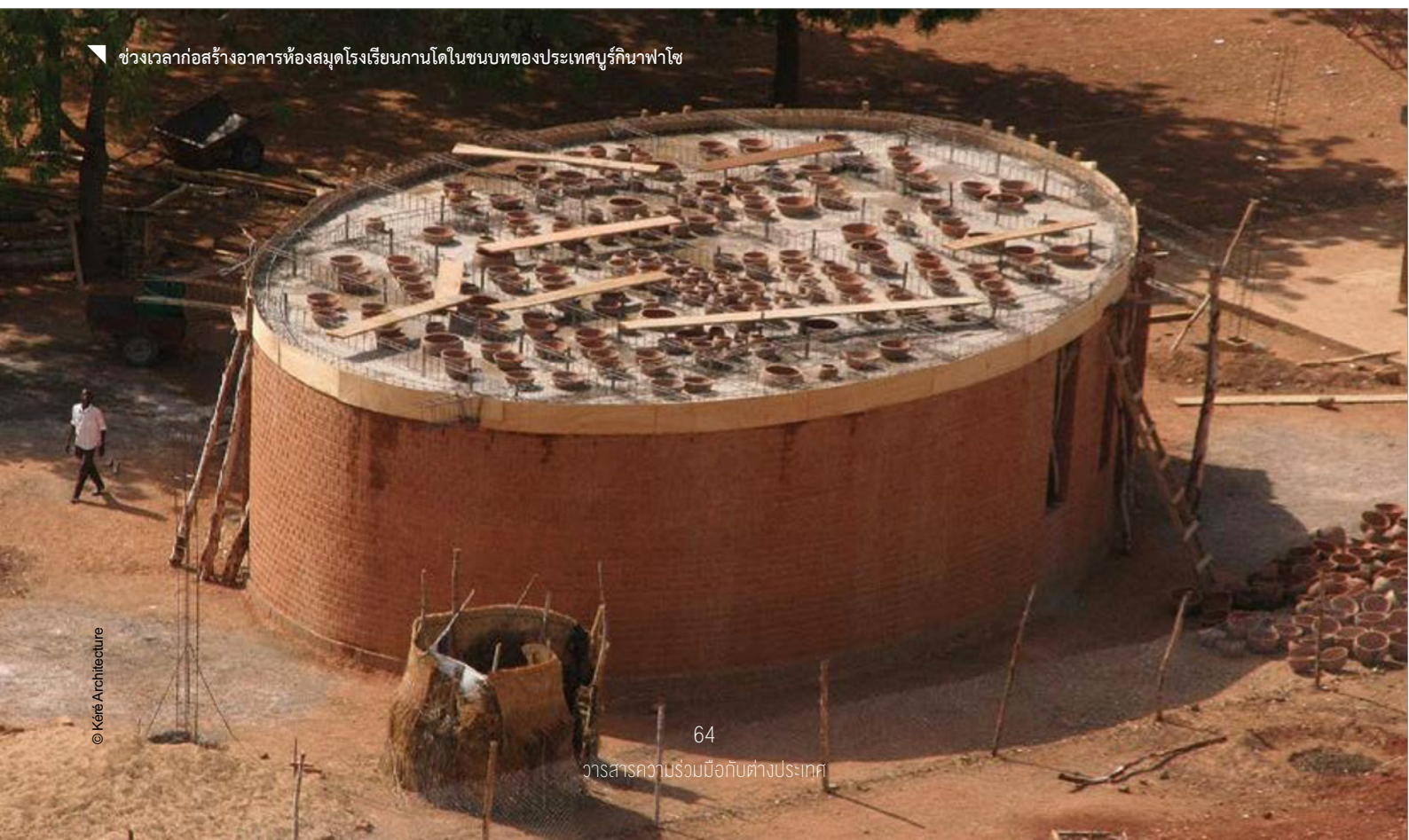
คุณมีผลงานออกแบบอาคารในประเทศของคุณ
ในเคนยา มาลี สหรัฐอเมริกา ยุโรป จีน... ก้าวต่อไป
คืออะไร ?

เราเพิ่งเปิดตัวลานกีฬาชุมชนกัมวือคยาแก่
สาธารณชนในเมืองกัมปาลาของยูกันดา
ซึ่งโครงการนี้นำเสนอจุดเด่นสไตล์แอฟริกันทั้งหมด
ขณะเดียวกัน เรายังคงก่อสร้างอาคารรัฐสภา
แห่งชาติবেনินต่อไป รวมทั้งยังมีงานโครงสร้าง
พื้นฐานทางการศึกษาในบูร์กินาฟาโซมาให้ทำ
อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

พร้อมกันนี้ เรากำลังพัฒนาโครงการต่าง ๆ
ในโปรตุเกส เยอรมนี และโตโกอีกด้วย เรารู้สึก
ซาบซึ้งใจจริง ๆ ที่ยังคงมีโอกาสสำรวจและ
ใช้แนวทางของเราสร้างสรรค์ผลงานในท้องถิ่นใหม่ ๆ

▶ ช่วงเวลาก่อสร้างอาคารห้องสมุดโรงเรียนกานโดในชนบทของประเทศบูร์กินาฟาโซ

© Kéré Architecture

ปรับเปลี่ยนการศึกษา : เรื่องสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี ของนักเรียนต้องมาก่อน

รายงานของยูเนสโก ยูนิเซฟ และโครงการอาหารโลก ซึ่งตีพิมพ์เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2023 เรื่อง “พร้อมที่จะเรียนรู้และเจริญเติบโต : โภชนาการและสุขภาพในโรงเรียนทั่วโลก” (Ready to learn and thrive : School health and nutrition around the world) ระบุว่า ขณะที่ประเทศทั่วโลกตระหนักดีว่าโภชนาการและสุขภาพในโรงเรียนเป็นการลงทุนที่ดีสำหรับเด็กและเยาวชน

ทว่าในทางปฏิบัติ ความเป็นจริงยังอยู่ห่างไกลจาก ‘เกณฑ์พอใช้ได้’ ขณะนี้โลกของเรากำลังเผชิญวิกฤตด้านอาหาร ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องทุ่มเทความพยายามอย่างมากเพื่อสร้างหลักประกันว่าแต่ละชาติจะลงทุนเรื่องสุขภาพและโภชนาการในโรงเรียนสำหรับนักเรียนทุกคน โดยเริ่มต้นจากกลุ่มที่เสี่ยงจะถูกทิ้งไว้ข้างหลังมากที่สุด ■

ตอนนี้เรายืนอยู่ตรงจุดไหน

ระหว่างทฤษฎี กับ ภาคปฏิบัติ

เกือบทุกประเทศในโลก
กำหนดให้การศึกษาเพื่อสุขภาพ
และการกินดีอยู่ดีอยู่ในหลักสูตร

ทว่าในความเป็นจริง
ยังอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์พอใช้ได้มากนัก

9 ใน 10

ประเทศมีนโยบายด้านสุขภาพ
และโภชนาการในโรงเรียน

80%

ของประเทศทั้งหมด
มีนโยบายจัดหาอาหาร
ให้นักเรียนในโรงเรียน

เด็ก **388** ล้านคน

ใน 161 ประเทศหรือเกือบครึ่งหนึ่ง
ของเด็กที่อยู่ในโรงเรียนระดับ
ประถมศึกษาได้รับอาหารกลางวัน
ในโรงเรียน

1 ใน 3

โรงเรียนยังไม่มีน้ำดื่มพื้นฐาน
หรือการสุขาภิบาลที่เหมาะสม

48%

ของเด็กทั้งหมด
ที่ไม่มีน้ำอุปโภคบริโภค
ในโรงเรียนอาศัยอยู่
ในกลุ่มประเทศที่มี
การพัฒนาน้อยที่สุด

มีเพียง **51%**

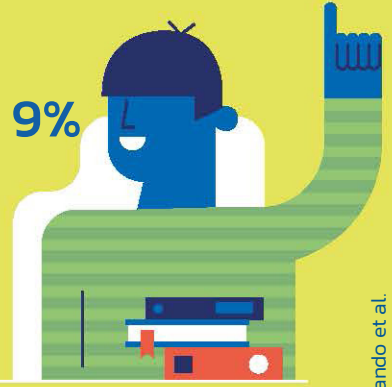
ของประเทศทั่วโลกเท่านั้น
ที่จัดโครงการพัฒนาและป้องกัน
ด้านสุขภาพจิตในโรงเรียน

การดูแลสุขภาพและโภชนาการ ของนักเรียนส่งผลดียิ่ง ต่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา

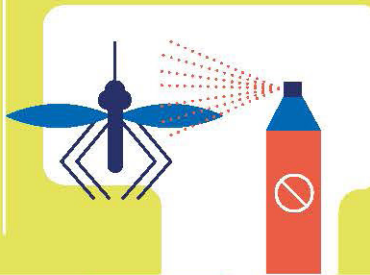
เด็กอาจจะผ่านการสอบ
วิชาการอ่านและ
คณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น
5%
หากมีการตรวจวัด
สายตาและจัดหาแว่น
ให้นักเรียน

นักเรียนลงทะเบียนเรียนเพิ่ม **9%**
และ **8%**
เมื่อมีโครงการจัดหา
อาหารกลางวันให้เด็ก

การขาดเรียนลดลง
62%
เมื่อมีการใช้มาตรการ
ป้องกันโรคมาลาเรีย
ในโรงเรียน

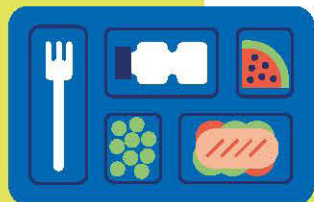
การขาดเรียนลดลง **21%**
ถึง **61%**
ในกลุ่มประเทศรายได้ต่ำ
เมื่อมีการส่งเสริม
ให้มีการล้างมือ

การโดดเรียนลดน้อยลง
50%
ด้วยการจัดการแก้ไข
ปัญหาการใช้ความรุนแรง
และการกลั่นแกล้งกัน
ในโรงเรียน

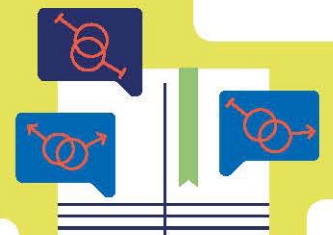

สาระที่พบเห็นได้ทั่วไปในนโยบายสุขภาพ และโภชนาการของโรงเรียน

โภชนาการในโรงเรียน

เพศศึกษา

พลศึกษา

สภาพแวดล้อม
ในโรงเรียน
ที่ปลอดภัยและ
ดีต่อสุขภาพ

ที่มา: Bundy, D. 2011; Drake et al. 2017; Glewwe, et al. 2016; Fernando et al. 2006; McMichael. 2019; UNESCO. 2014; UNESCO. 2019a; UNESCO. 2019b

ที่มา: WHO. 2022b; UNESCO et al. 2021; WFP. 2020; UNESCO. 2022; WHO 2021b

นโยบายและพันธกรณี ด้านงบประมาณคือหัวใจสำคัญ

80%

ของประเทศทั้งหมด
ในปัจจุบันมีนโยบาย
จัดหาอาหารให้เด็ก
ในโรงเรียน

ในช่วงปี 2013 – 2020 จำนวนเด็ก
ที่ได้รับอาหารกลางวันในโรงเรียน
ทั่วโลกเพิ่มขึ้น 9% และในกลุ่ม
ประเทศรายได้ต่ำเพิ่มขึ้นถึง 36%

90%

ของค่าใช้จ่ายในโครงการจัดหา
อาหารกลางวันในโรงเรียน
มาจากเงินทุนภายในประเทศ

ที่มา: WFP.2020
WFP/Hugh Rutherford

การศึกษาเพื่อสุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ดีเป็นส่วนหนึ่ง ของหลักสูตรในประเทศส่วนใหญ่ทั่วโลก

9 ใน 10

ประเทศกำหนดให้พลศึกษา
เป็นวิชาบังคับ

มากกว่า 4 ใน 5 ประเทศ
สอนเรื่องเพศศึกษา

3 ใน 5

ประเทศ
สอนเรื่องสุขภาพ
ทางช่องปากในโรงเรียน

3 ใน 5

ประเทศ
กำหนดเรื่องอาหารและ
โภชนาการไว้ในหลักสูตร

ที่มา: UNESCO. 2022; UNESCO et al. 2021; WHO. 2018;
Petersen et al. 2020

เชื่อมโยงการสนับสนุนและการดูแลสุขภาพที่สำคัญสำหรับนักเรียน ผ่านบริการสุขภาพและโภชนาการในโรงเรียน (School health nutrition: SHN)

9 ใน 10

ของประเทศทั้งหมดดำเนินการ
ตามนโยบายหรือโครงการ SHN

7 ใน 10

ของกลุ่มประเทศรายได้ต่ำ
และปานกลาง ดำเนินการ
ตามโครงการสุขภาพสำหรับเยาวชน

**มากกว่า 450
ล้านคน**

ของเด็กในวัยเรียนได้รับ
การถ่ายพยาธิในโรงเรียน
ทุกปีในกลุ่มประเทศรายได้ต่ำ
และปานกลาง

93%

ของประเทศทั้งหมด
ดำเนินการโครงการอาหารกลางวัน
และโครงการอื่น ๆ เพื่อเด็ก
ในโรงเรียน

**มากกว่า 100
ประเทศ**

ดำเนินโครงการฉีดวัคซีน
ในโรงเรียน

ที่มา: WHO. 2018; UNICEF. 2020; Feldstein et al. 2020; WHO. 2021d; Global Child Nutrition Foundation. 2021.

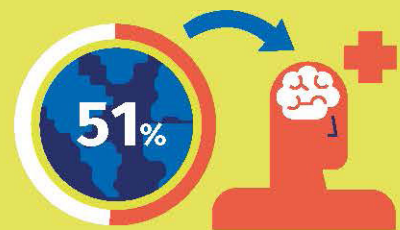
ช่องว่างที่ยังคงอยู่ในปัจจุบันในกลุ่มประเทศที่มีทรัพยากรต่ำ

โดยเฉลี่ย มีเด็กเพียง 20% เท่านั้น
ในกลุ่มประเทศรายได้ต่ำ ที่เข้าถึง
โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
ระดับประถมศึกษา

มีเพียง 1 ใน 4 ประเทศเท่านั้น
ที่จัดให้บริการตรวจสอบ
สภาพสายตาและการได้ยินให้นักเรียน

มีเพียง 51% ของประเทศทั่วโลกเท่านั้น
ที่ดำเนินโครงการป้องกันดูแลสุขภาพจิต
ในโรงเรียน

ที่มา: WFP. 2020; GCNF. 2021; WHO and UNICEF. 2020; WHO. 2021e

เรื่องเล่า ยุคการค้าผ้าไหม

ผู้เขียน

ปีเตอร์ ฟรังโกแพน

ปีเตอร์ ฟรังโกแพน ศาสตราจารย์
ด้านประวัติศาสตร์โลกที่มหาวิทยาลัย
อ็อกซ์ฟอร์ด เขียนหนังสือไว้หลายเล่ม
รวมทั้ง “The Silk Roads : A New
History of the World” (2015)
เขาเป็นอาจารย์สอนการศึกษา
เส้นทางสายไหม ประจำวิทยาลัย
คิงส์คอลเลจ เคมบริดจ์
(สหราชอาณาจักร)

แปลโดย นุชนาฏ เบนประเสริฐศรี

คำว่า “Silk Road” (เส้นทางสายไหม) ซึ่งคิดขึ้นใช้ครั้งแรก
ในศตวรรษที่ 19 บ่งบอกถึงความเป็นไปในสมัยเก่าแก่โบราณ
ยิ่งกว่านั้นมาก ย้อนไปไกลถึงการติดต่อแลกเปลี่ยนครั้งแรก ๆ
ระหว่างจีนกับอาณาจักรโรมัน นอกเหนือจากมิติด้านการค้า
ดังกล่าวกว่า ๆ แล้ว เส้นทางบกและทางทะเลเหล่านี้ซึ่งอำนวยความสะดวก
ให้เกิดการแพร่กระจายความรู้ ความคิด และศาสนา
ยังคงเป็นแหล่งของการแลกเปลี่ยนและความร่วมมืออันหลากหลายมิได้

คำว่า “เส้นทางสายไหม” หรือ Seidenstraße ซึ่งถือกันทั่วไปว่าบารอนเฟอร์ดินานด์ ฟอน ริชโฮเฟน นักภูมิศาสตร์ชาวเยอรมัน เป็นผู้คิดขึ้นใช้ เป็นคำซึ่งในศตวรรษที่ 19 บรรดานักประวัติศาสตร์และนักภูมิศาสตร์เยอรมัน ต่างใช้เพื่อสำรวจการติดต่อสัมพันธ์อันปรากฏขึ้น เมื่อสองสหัสวรรษก่อนหน้า ระหว่างพื้นที่ แถบเมดิเตอร์เรเนียนในยุควาณาจักรโรมันกับจีน ยุคราชวงศ์ฮั่น ผ้าไหมตรงจักรวรรดิของเหล่านักวิชาการเพราะมันเคยเป็น (และยังคงเป็น) สินค้าฟุ่มเฟือยที่ขนส่งง่ายและใช้สวมใส่ในจักรวรรดิโรมัน

แม้ผ้าไหมจะได้รับความนิยมในอาณาจักรโรมัน แต่ก็มีคนบางส่วนไม่ยอมรับ เช่นกานักปรัชญา ลัทธิสโตอิกแห่งยุคโรมันโบราณ เห็นว่าผ้าชนิดนี้ เผยเรือนร่างสตรีเพศมากเกินไปจนเกินควร ยังมีบางราย เช่นพลินี คิดว่าชาวโรมันไม่ควรใช้จ่ายเงินซื้อของฟุ่มเฟือย และอีกหลายคนก็เตือนว่าการซื้อสินค้าจากภายนอกอาณาจักรทำให้เศรษฐกิจของท้องถิ่นรุ่งเรือง แต่กลับเสียหายต่อเศรษฐกิจของโรมเอง

อันที่จริงเมื่อสองพันปีก่อนนั้นโรมกับจีนไม่ได้ติดต่อเชื่อมโยงกันมากนัก ขอนี้ย่อมไม่น่าแปลกใจ เพราะสองโลกนี้แยกต่างหากจากกันด้วยระยะทางแสนห่างไกล รวมทั้งแยกด้วยอาณาจักร ผู้คน และวัฒนธรรมอื่น ๆ อีกมากมาย

นักวิชาการร่วมสมัยหลายคนเห็นว่าข้อเท็จจริงที่กล่าวว่าการรอบความคิดพื้นฐานของเส้นทางสายไหมเน้นการเชื่อมโยงสองอาณาจักรคู่ขนานดังกล่าวโดยละเลยอาณาจักรอื่นทั้งหลายนั้น เป็นปัญหาที่ยังต้องถกเถียงกันต่อไป เช่นเดียวกับข้อที่ว่าคำที่ใช้เรียกขานนี้เป็นความคิดของนักวิชาการฝั่งยุโรป กล่าวง่าย ๆ คือในยุคที่อาณานิคมมีฐานะเป็นเอกราชกันแล้วเช่นทุกวันนี้ การมองและอธิบายโลกย่อมมีแนวทางที่แตกต่างไปจากเดิม

โลกกว้างซึ่งประสานเชื่อมโยง

กล่าวถึงที่สุดแล้ว ในหลายด้านคำว่า เส้นทางสายไหม ก็มีความยืดหยุ่น ละเอียดย่อน และเป็นประโยชน์ยิ่งกว่าอีกหลายชื่อหลายคำเรียกขาน คำนี้นับว่าใช้ได้เหมาะสมที่สุดแล้ว โดยมุ่งเน้นที่การแลกเปลี่ยนเจรจาและปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ มากกว่าจะใช้เป็นเพียงคำเรียกในเชิงภูมิศาสตร์ ซึ่งไม่ครอบคลุมมิติอื่น ๆ

สำหรับบรรดาผู้ปกครองอาณาจักร
ตามเส้นทางสายไหม การส่งเสริม
ให้ผู้คนที่แตกต่างกันหลากหลายอยู่ร่วมกัน
ได้โดยสันติไม่ได้เป็นเพียงเครื่องหมาย
แสดงความฉลาดรอบรู้เท่านั้น
แต่ยังเป็นแนวปฏิบัติทางธุรกิจที่ดีด้วย

ในจินตนาการยอดนิยมของคนทั่วไปมักนึกภาพเส้นทางสายไหมว่าเป็นการไปเที่ยวสถานที่แปลกหูแปลกตา อันประกอบด้วยบางส่วนของจีน อุซเบกิสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน คาซัคสถาน และเติร์กเมนิสถาน แต่ในความเป็นจริงคำเรียกขานนี้ยังครอบคลุมพื้นที่ได้กว้างไกลเกินกว่านี้ไปอีกมาก

เมื่อเขียนถึงประวัติศาสตร์ของศาสนาต่าง ๆ อาทิ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ ย่อมเป็นไปได้เลยที่จะไม่พิจารณาว่าศาสนาเหล่านี้เผยแผ่เข้าไปยังเอเชียใต้และตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงเข้าสู่ตะวันออกกลาง อ่าวเปอร์เซีย แอฟริกาเหนือ และเลยไกลไปกว่านั้นได้อย่างไร?

ในทำนองเดียวกันก็ย่อมเป็นไปได้ที่จะกล่าวถึงการกระจายความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ นับตั้งแต่เรื่องการเพาะปลูกไปจนถึงวิธีการซึ่งเทคนิคการหลอมโลหะถูกเผยแพร่ นำไปใช้ ดัดแปลง และปรับปรุงโดยไม่เชื่อมโยงเข้ากับชนเผ่าเร่ร่อนและดินแดนแห่งทุ่งหญ้าสเตปป์อันไพศาลอันเป็นที่ตั้งเมืองใหญ่น้อยรวมผู้คนซึ่งเชื่อมต่อเอเชีย แอฟริกา และยุโรป

ในแง่วิชาการแล้วเป็นเรื่องแปลกหากจะคิดว่าเส้นทางสายไหมคือการติดต่อเชื่อมโยงชุดหนึ่งซึ่งจำกัดเพียงเฉพาะเส้นทางบกเท่านั้น โดยแยกเส้นทางดังกล่าวจากเส้นทางทะเลที่เชื่อมโยงพื้นที่แถบชายฝั่ง ซึ่งนอกจากเชื่อมต่อกันเองในแถบอ่าวเปอร์เซีย มหาสมุทรอินเดีย เลยไปจนถึงทะเลจีนใต้และตะวันออกแล้ว ยังเชื่อมต่อลึกเข้าไปยังบริเวณภายในทวีปด้วย

ดังนั้นนักวิชาการบางส่วนรวมถึงตัวผู้เขียนจึงเชื่อว่า ควรพิจารณาคำว่าเส้นทางสายไหมอย่างไร้ขีดจำกัดและขอให้ครอบคลุมอย่างที่สุดเท่าที่เป็นได้ แทนที่จะมองว่า “ตะวันออกกลาง” หรือ “เอเชียใต้” (ยกตัวอย่างบางส่วน) เป็นภูมิภาคซึ่งแยกต่างหากจากกันและจากพื้นที่อื่น ๆ ก็คงจะเหมาะสมกว่ามากหากเรามองว่าบริเวณเหล่านั้นต่างเชื่อมต่อกันผ่านการแลกเปลี่ยนอันสลับซับซ้อนหลายอย่าง

ปัจจัยขับเคลื่อนอันหลากหลายที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน

แม้นักวิจารณ์สมัยใหม่ยังจับตาไปที่อาภรณ์และสินค้ามีราคา แต่เส้นทางสายไหมย่อมขยายคลุมกว้างไกลเกินผ้าไหม นักประวัติศาสตร์หลายรายเห็นว่าตัวขับเคลื่อนสำคัญที่สุดของการติดต่อแลกเปลี่ยนก็คือเศรษฐกิจและการค้า ผู้คนเดินทางเพื่อจะซื้อจะขายกัน เพราะเหตุนี้สินค้าและผลิตภัณฑ์แปลก ๆ หรือหายากจึงมีราคาสูง เช่น ผ้าไหม หรือเครื่องเคลือบดินเผา หรือเครื่องหอมอย่างกำยาน หรือแม้แต่ผลไม้และอาหารราคาแพง เช่น “ลูกพีชสีทองของชาวมาร์กันด์” อันที่จริงมีคู่มือเขียนเอาไว้หลายภาษา หลายแห่ง หลายยุค เพื่อชี้แนะให้คนทั่วไปรู้แหล่งที่สามารถซื้อหาอาหารรสเลิศได้ในราคาถูกที่สุด

การค้าขายให้ผลตอบแทนทั้งสำหรับผู้ผลิตและผู้ทำกำไรจากสินค้า ผู้ปกครองหลายรายต่างเข้าใจดีว่าการหาสมดุลให้ลงตัวระหว่างการสร้างรายได้กับการควบคุมธุรกิจย่อมเป็นเรื่องสำคัญ ในบรรดาผู้ที่เข้าใจแจ่มแจ้งอย่างยิ่งนั้น ได้แก่ พวกมองโกล ซึ่งสร้างอาณาจักรที่แผ่ไพศาลจากแถบมหาสมุทรแปซิฟิกไปจนถึงบริเวณทะเลดำ และทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ชาวมองโกลซึ่งมักถูกมองเป็นผู้พิชิตที่โหดร้ายป่าเถื่อนนั้นมีพรสวรรค์เป็นเลิศในด้านบริหารจัดการอาณาเขตและดินแดนภายใต้ปกครองอันมีภูมิประเทศและภูมิอากาศต่าง ๆ กัน นอกจากนั้นยังสามารถรวมเอาผู้คนมากมายหลายภาษาหลายความเชื่อไว้ด้วยกัน เช่นเดียวกับอาณาจักรอิสลามในอาหรับ จักรวรรดิโมกุลในอินเดีย อาณาจักรซาฟาวิดในเปอร์เซีย หรืออาณาจักรออตโตมัน (ซึ่งแผ่ขยายครอบคลุมทั้งทวีปเอเชีย แอฟริกา และยุโรป) การส่งเสริมให้ผู้คนที่แตกต่างกันหลากหลายอยู่ร่วมกันได้โดยสันติไม่ได้เป็นเพียงเครื่องหมายแสดงความฉลาดรอบรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นแนวปฏิบัติทางธุรกิจที่ดีด้วย

ผ้าไหม มรดกวัฒนธรรมมีชีวิต

การเลี้ยงไหมและผลิตเส้นไหมแบบดั้งเดิมเพื่อใช้ทอผ้า (อัฟกานิสถาน อาเซอร์ไบจาน สาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน ตุรกี ทาจิกิสถาน เติร์กเมนิสถาน และอุซเบกิสถาน) ซึ่งหยั่งรากลึกในเส้นทางสายไหมอันยิ่งใหญ่แต่โบราณ ได้รับการขึ้นทะเบียนบัญชีตัวแทนมรดกวัฒนธรรมอันจับต้องไม่ได้ของยูเนสโก ในปี 2022 การปฏิบัติเช่นนี้ถือเป็นสัญลักษณ์ของการเชื่อมประสานทางสังคม เนื่องจากเส้นทางสายไหมมีคุณูปการต่อการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์ ทั้งภายในและระหว่างดินแดนประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรมมีชีวิตอื่น ๆ ที่ยูเนสโกได้ขึ้นทะเบียนให้เป็นตัวแทนมรดกโลกนั้น รวมถึงการเลี้ยงไหมและหัตถศิลป์ผ้าไหมของจีน ซึ่งรับรองไว้เมื่อปี 2009 การทำผ้าไหมครอบคลุมการปลูกหม่อน เลี้ยงตัวไหม สาวไหม พันเกลียวเส้นไหม ออกแบบ และทอเป็นผืนผ้า ตามประเพณีที่ปฏิบัติกันมาแต่เดิมผู้หญิงรับบทบาทนี้ในพื้นที่ชนบทของจังหวัดเจ้อเจียง เจียงซู และเสฉวน ตามบ่อน้ำซึ่งกระจายอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ นั้นใช้มูลหนอนไหมเลี้ยงปลา ขณะที่โคลนเลนจากบ่อใช้เป็นปุ๋ยบำรุงต้นหม่อน ส่วนใบหม่อนก็ใช้เลี้ยงตัวไหม

ยูคิ-ซุมูกิ (Yuki-tsumugi) คือเทคนิคการทอผ้าไหมแบบญี่ปุ่นที่ผลิตเส้นไหมจากรังหนอนไหมที่ไม่มีตัวหรือบิดเบี้ยวผิดปกติ ซึ่งที่อื่นไม่สามารถใช้ผลิตเส้นไหม เทคนิคนี้ได้ขึ้นทะเบียนเป็นตัวแทนมรดกวัฒนธรรมโลกในปี 2010 นี่ใช้ผลิตผ้าไหมปองจี ซึ่งลักษณะเนื้อผ้าเหนียวนุ่มทั้งอุ่นทั้งเบา โบราณใช้ทำชุดกิโมโน กระบวนการรีไซเคิลนี้มีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นที่เลี้ยงไหม

เคลากายี (Kelaghayi) อันเป็นศิลปะและสัญลักษณ์ดั้งเดิมของการทำและใช้ผ้าไหมโพกศีรษะของสตรีในอาเซอร์ไบจาน ประกอบด้วยการทอผ้า ย้อมสี และใช้แม่พิมพ์ไม้พิมพ์ลวดลาย หลังจากทอเป็นผืนแล้วจะนำผืนนั้นไปต้มแล้วตากแห้งให้เป็นผืนผ้ารูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส จากนั้นจึงย้อมสีแล้วใช้พิมพ์ไม้ตบแต่งลวดลายสีที่ย้อมมักจะเจาะจงผูกโยงกับวาระทางสังคมโดยเฉพาะ และแต่ละตระกูลก็มีลักษณะลวดลายประจำของตนเอง ศิลปะโบราณนี้ได้ขึ้นทะเบียนเป็นตัวแทนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เมื่อปี 2014

▼ พวกผู้ขายบรรจุใบชาใส่กระสอบฟาง ประมาณค.ศ.1780-1790 เป็นภาพวาดจากอัลบั้มที่มีอยู่ 23 รูป แสดงการปลูกและดำเนินการผลิตชาในจีน

▼ ไหมปักลายบนผ้าไหมสีพื้นจากเอเชียกลางฝั่งตะวันออก ลวดลายดอกบัวบาน ใบบัว และใบไม้ปลายแฉกตรงกลางผืนผ้าแบบนี้นิยมแพร่หลายในช่วงราชวงศ์หยวน (ค.ศ.1279-1368) ของจีน

หากก็ยังมีปัจจัยขับเคลื่อนอื่น ๆ อีกหลายอย่าง ที่ผลักดันการติดต่อแลกเปลี่ยนตามเส้นทางสายไหม ที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือศรัทธาความเชื่อ และศาสนา บางครั้งสิ่งนี้เกิดขึ้นจากการเพียรพยายามเผยแพร่ความคิดความเชื่อใหม่ ๆ ไม่ว่าจะอาศัยแรงบันดาลใจโดยผ่านการโน้มน้าว จูงใจ หรือว่าโดยการใช้กำลังบีบบังคับ ทว่าบางครั้งก็มีพระภิกษุ นักบวช และคนอื่น ๆ เดินทางรอนแรม ไปสู่ดินแดนห่างไกลเพื่อจะได้เผยแผ่ได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง กรณีนี้ก็เช่นภิกษุจีนนามชวนจาง (หรือ ถังซำจั้ง) ผู้ลี้ภัยในศตวรรษที่ 7 ซึ่งได้อุตสาหะจาริกอย่างอาจหาญผ่านมณฑลซินเจียงของจีนไปยังเอเชียกลาง อินเดีย และศรีลังกา แล้วจึงจาริกกลับคืนมาตามภูมิลำเนาเดิม

นอกจากนี้ยังมีบรรดานักเดินทางซึ่งอาสาออกเดินทางสำรวจไกล ๆ บางครั้งเป็นส่วนหนึ่งในการกิจการทางทูต บางทีก็เพียงต้องการเรียนรู้เรื่องผู้คนในดินแดนห่างไกล รายชื่อโด่งดังมากคือมารโค โปโล และอับบิน บัตตุตา เป็นตัวอย่างชัดเจนที่สะท้อนภาพเส้นทางสายไหม คือเป็นเครือข่ายเส้นทางซึ่งใช้เดินทาง เรียนรู้ เก็บข้อมูล และติดต่อแลกเปลี่ยน

เช่นเดียวกับที่โรคระบาดช่วงหลัง ๆ เดือนให้เราทั้งหลายระมัดระวัง เส้นทางซึ่งใช้เดินทางติดต่อค้าขายย่อมนำผลอันไม่พึงปรารถนาติดมาด้วยแน่นอน โรคภัยร้ายแรงคือเรื่องหลักที่ฝังแน่นในประวัติศาสตร์ทั่วโลกโดยรวมและโดยเฉพาะเส้นทางสายไหม โรคระบาดรุนแรงเริ่มต้นสองคราว

▼ ชวนจาง (แกนโจ) ภิกษุจีนผู้ลี้ภัย ระหว่างจาริกไปอินเดีย (ศตวรรษที่ 7) ภาพนี้วาดเมื่อศตวรรษที่ 14

ได้แก่ กาฬโรคแห่งจัสติเนียนเมื่อศตวรรษที่ 6 และกาฬโรคหรือมรณะดำภายหลังจากนั้นแปดร้อยปีแพร่ระบาดไปตามโครงข่ายซึ่งชักนำให้ผู้คนรวมตัวอยู่ใกล้กัน ทั้งสองกรณีมียอดผู้เสียชีวิตสูงในระดับเป็นหายนะคือนับเป็นล้าน ๆ คน ความก้าวหน้าระยะหลังในด้านวิธีการที่สามารถใช้ประณีตการจัดลำดับจีโนมของการระบาดทั้งสองครั้งดังกล่าว ก่อให้เกิดความเข้าใจใหม่ ๆ ชัดเจนขึ้นว่าโรคร้ายดังกล่าวระบาดรุนแรงเพราะเหตุใดที่ไหน และอย่างไร โดยแนวโน้มคือปัจจัยด้านภูมิอากาศมีบทบาทสำคัญ

จุดร้อนแรงทางภูมิรัฐศาสตร์

เส้นทางสายไหมสะท้อนเสียงใหม่ที่แตกต่างจากเดิมในยุคสมัยใหม่ ซึ่งเริ่มจะขาดการช่วงชิงอำนาจกันระหว่างจักรวรรดิชุดใหม่ โดยบริเวณสำคัญที่สุดคือแถบเอเชียกลาง แม้นักวิชาการบางสายเห็นว่าน่าจะมีการกล่าวไว้เกินจริงถึงการช่วงชิงอำนาจระหว่างรัสเซียกับอังกฤษในพื้นที่บริเวณใจกลางเอเชียเมื่อศตวรรษที่ 19 แต่ก็พิสูจน์แล้วว่ากรณีดังกล่าวมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อบรรดานักคิดในยุคนั้น เมื่อประมาณหนึ่งร้อยปีก่อน อัลฟร็ด แม็คคินเดอร์ นักภูมิรัฐศาสตร์ชาวอังกฤษ เคยเสนอความเห็นซึ่งภายหลังเรียกกันว่า “ทฤษฎีดินแดนใจกลาง” (Heartland Theory) แนวคิดนี้ระบุไว้ว่าผู้ใดควบคุมศูนย์กลางของผืนแผ่นดินยูเรเชียได้ย่อมครองอำนาจเหนือผู้อื่นทั้งด้านการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจ

แม้ความคิดเห็นนั้นจะมีข้อจำกัดอยู่ในตัว แต่ก็พิสูจน์ได้ว่าทรงอิทธิพลในยุคหลังสงครามเย็นยุค ซึ่งเส้นทางสายไหมหวนมายึดกุมจินตนาการของคนทั่วไปตลอดจนผู้กำหนดนโยบายทั่วโลกอีกครั้ง เหตุผลประการหนึ่งในเรื่องนั้นคือประชากรโลก ราว 2 ใน 3 อาศัยอยู่ทางตะวันออกของ กรุงอิสตันบูล นอกจากนี้ยังเป็นอาณาบริเวณ ซึ่งผลิตน้ำมันและก๊าซส่วนใหญ่ของโลก รวมทั้ง ผลิตข้าวและข้าวสาลีปริมาณมากมายด้วย สิ่งที่เกิดขึ้น ในพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาลนี้จึงถือว่ามีความสำคัญยิ่ง ทางภูมิรัฐศาสตร์ โดยยังไม่แนบด้วยว่าหลายประเทศ ในภูมิภาคแถบนี้มีความทะเยอทะยานเพิ่มมากขึ้น

โอกาสและศักยภาพที่แปรเปลี่ยนไปคือ ส่วนสำคัญของการประกาศโครงการหนึ่งแถบหนึ่ง เส้นทางของจีน(China's Belt and Road Initiative) ในแอสตานา เมื่อเดือนกันยายน 2013 ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง แถลงว่าโครงการนี้เป็นมาตรการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและ ปฏิสัมพันธ์ในระดับสูงขึ้น ไม่เฉพาะทั่วเอเชีย แต่แผ่กว้างไกลไปจากนั้น มาตรการนี้ได้รับ แรงสนับสนุนจากการลงทุนมหาศาลในโครงการ สาระพัดด้าน นับตั้งแต่โรงไฟฟ้าในเมืองบิชเคก (คีร์กีซสถาน) ท่าเรือในปากีสถาน ศรีลังกา และกรีซ ไปจนถึงทางรถไฟในเอธิโอเปีย โครงการหนึ่ง แถบหนึ่งเส้นทางซึ่งโดยตัวมันเองก็คล้ายกัน กับเส้นทางสายไหมค่อย ๆ พัฒนาเพิ่มเติม ตามกาลเวลา โครงการนี้จึงเป็นที่รับรู้ไปทั่วโลก

เส้นทางสายไหมช่วยให้เราเข้าใจพลวัต ของปัจจุบันจากมิติทางประวัติศาสตร์อันกว้างไกลขึ้น นักประวัติศาสตร์จะตระหนักได้เสมอว่าการศึกษา อดีตอย่างรอบด้านนั้นเป็นประโยชน์มากเพียงใด โดยพิจารณาดูว่าวัฒนธรรมและอารยธรรมต่าง ๆ ในอดีตเคยรุ่งเรือง (หรือล้มเหลว) อย่างไร นอกจากนี้ นักประวัติศาสตร์ยังสามารถชี้ชัดได้ด้วยว่าเครือข่าย เหล่านี้ซึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่งนักในประวัติศาสตร์ โลก คือที่มาสำคัญของการประสานความร่วมมือกัน เพื่อปัจจุบันและอนาคต

ภาพกองคาราวานกำลังพักผ่อน โดยฮาริรี อัล-บาครี, อัล-กาซิม อิบิน อาลี อัล (ค.ศ.1054-1122)
 ลอกและลงสีโดยยาห์ยา บ.มาห์มูด อัล-วาสิตี ในกรุงแบกแดด (อิรัก) เมื่อปี 1237

ด้วยเหตุนี้เองโครงการเส้นทางสายไหมของยูเนสโก จึงสำคัญอย่างยิ่ง ด้วยการรักษา สนับสนุน และอุปถัมภ์แนวคิดเกี่ยวกับการเสวนาวินิจฉัย แลกเปลี่ยน พร้อมกับเตือนให้ย้อนระลึก ว่าแนวคิดเหล่านั้นเคยสำคัญอย่างไรในอดีต

โครงการนี้ช่วยส่งเสริมการศึกษา การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และความร่วมมือระหว่างผู้คน ในยุคสมัย ซึ่งสำคัญอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน อีกทั้งยังเป็นยุคสมัย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เริ่มหายากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ■

การสำรวจของมาร์โคโพลโลในศตวรรษที่ 13 และฮิบัน บัตตุตาในศตวรรษที่ 14 เป็นตัวอย่าง ชัดเจนที่สะท้อนภาพเส้นทางสายไหม คือ เป็นเครือข่ายเส้นทางซึ่งใช้เดินทาง เรียนรู้ เก็บข้อมูล และติดต่อแลกเปลี่ยน

"มโนทัศน์เรื่องเส้นทางสายไหมมีความหมายสำคัญยิ่งกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต"

ประสบการณ์ที่ได้รับผ่านโครงการเส้นทางแห่งการเสวนาวิสาสะ (Routes of Dialogue) พิสูจน์ได้ว่าทรงคุณค่าเป็นพิเศษในยุคนี้ ซึ่งปรากฏชัดว่าทั่วโลกมีความตึงเครียด และมีแนวโน้มอันน่ากังวลว่าจะหันเข้าหาตัวเอง เป็นความเห็นของ กาเบรียลา รามอส ผู้ช่วยผู้อำนวยการใหญ่ฝ่ายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ของยูเนสโก

ปีนี้เป็นวาระครบรอบ 35 ปีของโครงการ Silk Roads – Routes of Dialogue (เส้นทางสายไหม – เส้นทางแห่งการเสวนาวิสาสะ) เมื่อมองย้อนไปแล้วสรุปบทเรียนอะไรได้บ้างจากโครงการนี้ ?

โครงการเส้นทางสายไหมซึ่งเป็นหลักของโครงการ ‘เส้นทางแห่งการเสวนาวิสาสะ’ (Routes of Dialogue) เป็นหนึ่งในโครงการสำคัญโดดเด่นในสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ นับได้สามทศวรรษกระทั่งปัจจุบัน โครงการนี้เป็นเครื่องมืออันมีคุณค่าในการทำความเข้าใจถึงปฏิสัมพันธ์ที่วัฒนธรรมและสังคมต่างๆ มีต่อกันและเสริมเติมซึ่งกันและกัน สิ่งที่สืบทอดร่วมกันมาและพหุอัตลักษณ์อันเป็นผลจากการติดต่อแลกเปลี่ยนด้านการค้า วัฒนธรรม และวิทยาการ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมสมัยใหม่ของเรา

ช่วงเวลาที่ผ่านมาระหว่างเราได้ผลิตเอกสารวิชาการ สิ่งตีพิมพ์ ภาพถ่าย และวิดีโอจำนวนมากซึ่งบันทึกปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมเหล่านี้ รวมทั้งจุดบรรจบระหว่างหลายภูมิภาคของโลก ความรู้เช่นนี้บวกกับการยอมรับทั่วไปถึงรากเหง้าที่ดำรงร่วมกันช่วยสร้างสะพานเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ รวมทั้งปูพื้นฐานให้สังคมเปิดกว้างยอมรับผู้อื่นมากขึ้น เห็นได้ชัดว่าการเคลื่อนย้าย แลกเปลี่ยน และส่งอิทธิพลทางความคิดต่อกันนั้นอยู่ในดีเอ็นเอของมนุษยชาติ ซึ่งสิ่งนี้ยังคงเป็นความจริงหรืออาจจริงมากยิ่งขึ้นด้วยซ้ำในโลกทุกวันนี้

เป็นเรื่องที่ควรค่าแก่การระลึกถึงว่า แนวคิดริเริ่ม ‘เส้นทางแห่งการเสวนาวิสาสะ’ ได้รับการวางแผนและเปิดตัวในช่วงเวลาที่โลกกำลังแตกแยกอย่างถึงที่สุด และขณะนี้เรากำลังเผชิญหน้ากับอีกยุคสมัยหนึ่งที่ซึ่งความแตกแยกแบ่งฝักฝ่ายและการเผชิญหน้ามีเพิ่มมากยิ่งขึ้น เราจึงหวังว่าประสบการณ์ในการดำเนินโครงการที่ช่วยสร้างสะพานเชื่อมต่อนั้นจะมีส่วนช่วยให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมีนัยสำคัญ

อนาคตข้างหน้าสำหรับโครงการนี้คืออะไร ?

จากพื้นฐานแนวปฏิบัติที่ดีซึ่งพัฒนาไว้ตลอดสามทศวรรษที่ผ่านมา เราต้องการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมร่วมของเส้นทางคาราวานเหล่านี้ จุดมุ่งหมายคือแสดงให้เห็นศักยภาพที่สิ่งเหล่านี้มีต่อการแก้ไขความขัดแย้งพร้อมทั้งสร้างสันติภาพและสังคมที่ครอบคลุมคนทุกเผ่าพันธุ์ เบื้องต้นงานของเรามุ่งเป้าไปที่สาธารณชนทั่วไป โดยเฉพาะเยาวชน

▲ อาหารเซตที่เมืองคิลา ในอุซเบกิสถาน เมืองการค้าโบราณบนเส้นทางสายไหม ซึ่งสื่อชื่อว่ามรดกวัฒนธรรมผสมผสานงดงาม

งานประกวดภาพถ่าย The Youth Eyes on the Silk Roads (เส้นทางสายไหมในสายตาเยาวชน) ได้กลายมาเป็นโครงการประจำปีซึ่งรู้จักกันไปว่าส่งเสริมให้เยาวชนหนุ่มสาวเกิดความสนใจว่าเส้นทางสายไหมอันเป็นมรดกวัฒนธรรมร่วมนี้มีความหมายต่อพวกเขาอย่างไร งานนี้ได้ขับเคลื่อนเยาวชนมาแล้วกว่า 20,000 คนจากกว่า 100 ประเทศ

ทุนวิจัยสำหรับเยาวชน (Silk Roads Youth Research Grant) ซึ่งจัดมอบร่วมกับรัฐบาลจีน สนับสนุนให้นักวิชาการรุ่นหนุ่มสาวดำเนินงานวิจัยทางวิชาการว่าด้วยด้านต่าง ๆ ของมรดกวัฒนธรรมเส้นทางสายไหม โครงการนี้เริ่มเปิดตัวในปี 2020 โดยได้แรงบันดาลใจจากทุน Hirayama Silk Roads ของยูเนสโก ที่มอบร่วมกับทางญี่ปุ่น ทุนนี้สนับสนุนการผลิตความรู้ที่เที่ยงตรงเกี่ยวกับเส้นทางสายไหม พร้อมส่งเสริมให้นักวิชาการและนักวิจัยหนุ่มสาวโดยเฉพาะจากประเทศกำลังพัฒนาศึกษาหัวข้อเหล่านี้ นับถึงปัจจุบันทางโครงการได้รับการเสนอหัวข้องานวิจัยที่นำทิ้งแล้วกว่า 1,500 เรื่อง

อีกตัวอย่างหนึ่งคือโครงการรวบรวมสารัตถะสำคัญของการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมตามเส้นทางสายไหม (Thematic Collection of the Cultural Exchanges along the Silk Roads) เป็นงานพิมพ์ชุดที่มุ่งสนับสนุนสายวิชาและองค์ประกอบอันเื้ออานวยและสร้างการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม วิทยาการ และการค้าตามเส้นทางสายไหม งานเล่มแรกว่าด้วยผ้าและสิ่งทอเพิ่งตีพิมพ์ไปเมื่อไม่นานนี้ และขณะนี้เรากำลังจัดทำอีกเล่มหนึ่งว่าด้วยสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน และวิถีชีวิตเมืองใหญ่ตามเส้นทางสายไหม

เครือข่ายผู้ร่วมมือกับเราขยายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยปัจจุบันครอบคลุมศูนย์ประสานงานแห่งชาติ โครงการเส้นทางสายไหม ศูนย์ category 2 ของยูเนสโก เครือข่าย UNESCO Chairs รวมทั้งสถาบันด้านวิชาการและวัฒนธรรมทั่วโลก แนวคิดคือในอนาคตโครงการนี้จะเปิดโอกาสให้ชุมชนทางวิชาการ วัฒนธรรม และศิลปะในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น นอกจากนี้เรายังเริ่มโครงการส่งเสริมความร่วมมือ Khiva Process ซึ่งมุ่งสนับสนุนการเสวนาสาธกด้านนโยบายในแถบเอเชียกลาง โดยอาศัยพื้นฐานมรดกวัฒนธรรมร่วมของเส้นทางสายไหม เรามีความปรารถนาแรงกล้าว่าจะยังคงส่งเสริมการเสวนาวิสาสะและสันติภาพข้ามวัฒนธรรมในบริบทโลกที่ท้าทายตลอดทศวรรษต่อ ๆ ไป ผ่านงานริเริ่มเชิงรุกอย่างโครงการเส้นทางสายไหม

ในโลกซึ่งเชื่อมโยงติดต่อกันมากขึ้นเรื่อย ๆ มโนทัศน์เรื่องการใช้ “the road” (เส้นทาง) เป็นเครื่องมือสร้างการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมยังได้ผลอยู่ไหม ?

ดิฉันเห็นว่ามโนทัศน์นี้มีความหมายสำคัญยิ่งกว่าเดิมเสียอีก ทุกวันนี้การพบพานเจอเจอ แลกเปลี่ยน และสื่อสารของเราเกิดขึ้นทั้งโดยผ่านเส้นทางกายภาพและผ่านช่องทางดิจิทัล

โลกปัจจุบันซึ่งเชื่อมโยงติดต่อกันมีลักษณะพิเศษที่กระหายการเดินทางเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการแลกเปลี่ยนกันอย่างเข้มข้นผ่านอินเทอร์เน็ตและปัญญาประดิษฐ์

ปฏิสัมพันธ์อันเพิ่มทวีคูณนี้กระทบต่อสมรรถนะในการตัดสินใจของเราทั้งทางบวกและทางลบ แม้ปฏิเสธไม่ได้ว่าเส้นทางติดต่อสื่อสารรวมถึงเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารมีคุณประโยชน์ แต่ก็สุ่มเสี่ยงที่จะทำให้เกิดการแบ่งแยกและความไม่เท่าเทียมซึ่งดำรงอยู่ภายในและระหว่างประเทศ ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเช่นกัน โดยเฉพาะในภูมิภาคและชุมชนที่รวมผู้คนไว้หลายชาติพันธุ์

หากถามว่าเราจะเข้าใจขอบเขตศักยภาพด้านวัฒนธรรมของโลกได้อย่างไร ? ขอตอบว่าโครงการต่าง ๆ อย่างเส้นทางสายไหมได้ฉายภาพอัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ ภาษา ดนตรี และการสร้างสรรค์งานศิลปะเอาไว้ให้ประจักษ์แจ้ง จึงเป็นรากฐานให้ยังคงใช้ประโยชน์จากศักยภาพของเส้นทางแห่งการเสวนาวิสาสะดังกล่าวตอบโต้ปัญหาทุก ๆ ของยุคสมัยนี้ได้

เราปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะส่งเสริมการเสวนาวิสาสะและสันติภาพข้ามวัฒนธรรมโดยต่อเนื่อง ผ่านงานริเริ่มเชิงรุกอย่างโครงการเส้นทางสายไหม

นับตั้งแต่ปี 2012 เราอาศัยแพลตฟอร์มออนไลน์เส้นทางสายไหมส่งเสริมและเผยแพร่มรดกวัฒนธรรมร่วมของเส้นทางสายไหม ให้เป็นพื้นฐานความหลากหลายและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างชุมชนต่าง ๆ เราได้บันทึกข้อมูลดิจิทัลพร้อมจัดทำเอกสารและสิ่งพิมพ์ทางวิชาการไว้แล้วกว่า 7,000 หน้า ภาพถ่ายกว่า 25,000 รูป และเผยแพร่ความยาวกว่า 200 ชั่วโมงว่าด้วยองค์ความรู้ของมรดกวัฒนธรรมนับบนเส้นทางสายไหม การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวทำให้เราสามารถส่งเสริมสันติภาพ ความเสมอภาค สิทธิมนุษยชน และการพัฒนาที่ยั่งยืน

ยูเนสโกจะยังคงส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้ามวัฒนธรรมได้อย่างไรในบริบทซึ่งเห็นความตึงเครียดต่าง ๆ ชัดเจน ?

โลกเราทุกวันนี้ขาดความไว้วางใจกัน เห็นได้จากความหวาดกลัวคนอื่นที่แปลกแตกต่าง โดยเฉพาะการมาถึงของเครือข่ายสังคมและการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล ยิ่งซ้ำเติม ‘ความหวาดกลัวผู้อื่น’ เช่นนี้ให้หนักหนาขึ้น เราสามารถอาศัยโครงการอย่างเส้นทางสายไหมซึ่งส่งเสริมความรู้และการเสวนาวิสาสะข้ามวัฒนธรรมต่อสู้กับความไม่ไว้วางใจเช่นนี้ได้โดยเน้นสิ่งที่เชื่อมประสานเราไว้ด้วยกันมากกว่าสิ่งที่แบ่งแยกเรา

เรามีส่วนร่วมสรรค์สร้างสะพานอันมั่นคงสำหรับอนาคตโดยการบอกชี้ประเด็นซึ่งเชื่อมโยงประเทศและชุมชนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน รวมถึงประวัติศาสตร์ร่วม และโดยเน้นย้ำว่าปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ก่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกันอย่างไร

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ ทางยูเนสโกได้พัฒนาโครงการต่างๆ เช่น Story Circles methodology and Master Classes against Racism and Discrimination เพื่อเสริมผลงานสังคมให้เป็นปึกแผ่น นอกจากนี้เรายังรณรงค์ให้ใช้ศักยภาพจากสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมเพื่อช่วยฟื้นฟูความเข้าใจระหว่างกันในบริบทภายหลังความขัดแย้ง โดยมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายซึ่งเปราะบางที่สุด

▼ ชาวบ้านตากผ้าพิมพ์บาติกบนฝั่งแม่น้ำที่หมู่บ้านบันติในบังกลาเทศ ตรงจุดเชื่อมต่อของเส้นทางสายไหม

© S.M.AI Muztaba Rosul/ UNESCO Youth Eyes on the Silk Roads

การส่งเสริมการเสวนาวิสาสะข้ามวัฒนธรรม ตามโครงการเส้นทางสายไหม ช่วยขจัดความไม่ไว้วางใจและ “ความหวาดกลัวผู้อื่น”

ส่วนที่ท้าทายกันต่อไปคือเราใช้โครงการ Transforming MENTalities Initiative สร้างผลกระทบเปลี่ยนชุดความคิดและนโยบายเกี่ยวกับความเสมอภาคทางเพศ โครงการ Art-Lab ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่ง โครงการนี้เด่นตรงที่ใช้ศิลปะสอดแทรกเพื่อสร้างความเข้าใจต่อบทบาททางสังคมของศิลปินในกระบวนการจดจำและปรองดอง นอกจากนี้โครงการ General and Regional Histories ของทางยูเนสโกยังได้พัฒนาการบันทึกเรื่องราวแบบองค์รวมจากประวัติศาสตร์มนุษยชาติ เพื่อให้ทั่วโลกเกิดความเข้าใจในวิวัฒนาการของสังคมต่าง ๆ

งานอีกสายหนึ่งซึ่งทางยูเนสโกแสดงบทบาทสำคัญคือด้านปัญญาประดิษฐ์ เพื่อชี้แนวทางแก่ประเทศต่าง ๆ ในการสร้างกรอบโครงกฎหมายที่เข้มแข็งและมั่นใจได้ว่าการใช้ AI จะเป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ภาควิชาของยูเนสโกได้รับรองข้อตกลงว่าด้วยจริยธรรมของปัญญาประดิษฐ์ (Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence) อันเป็นข้อตกลงว่าด้วยจริยธรรมของ AI ฉบับแรกของโลก

ยูเนสโกตระหนักว่าสังคมมีลักษณะพหุวัฒนธรรมมากขึ้นเรื่อย ๆ และยังคงพยายามต่อต้านการเหยียดเชื้อชาติ จึงได้เริ่มลงมือรณรงค์อย่างแข็งขันเพื่อส่งเสริมการยอมรับ ไม่แบ่งแยกกีดกัน และความสมานฉันท์ของมนุษยงานที่ริเริ่มไว้นี้มีสองเสาหลักสำคัญ ได้แก่ การจัดเวทีโลกเพื่อจัดการเหยียดเชื้อชาติและการเลือกปฏิบัติ (Global Forum against Racism and Discrimination) ประจำปี และ แนวปฏิบัติเพื่อจัดการเหยียดเชื้อชาติและการเลือกปฏิบัติ (Roadmap against Racism and Discrimination) ซึ่งให้แนวทางพัฒนากิจกรรมสำคัญหลายอย่างที่ต่อต้านการแบ่งแยกกีดกัน

เหล่านี้คือตัวอย่างบางส่วนว่ายูเนสโกชักนำชุมชนและปัจเจกชนให้ร่วมมือกันอย่างไร ถึงที่สุดแล้วก็ล้วนเป็นเรื่องของการเน้นย้ำศักยภาพของปัจเจกบุคคลและการพบปะสังสรรค์ร่วมกัน โดยใช้ชีวิตและทำงานด้วยกันอย่างประสานกลมเกลียว เพื่อสร้างสรรค์โลกที่เป็นธรรม เปิดกว้างครอบคลุมคนทุกหมู่เหล่าและสงบสันติ สำหรับคนรุ่นปัจจุบันและอนาคตยูเนสโกจะยังคงดำเนินการตามเป้าหมายนี้ต่อไปด้วยประสบการณ์ที่ได้ทำเช่นนั้นมาแล้วหลายทศวรรษ

"เส้นทางสายไหมเป็นแนวทาง ที่สมบูรณ์พูนผลมากที่สุด ในการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ การผสมผสานวัฒนธรรม ข้ามพรมแดนให้กลายเป็นรูปธรรม"

ในปี 1988 ยูเนสโกเปิดตัวโครงการเส้นทางสายไหม เส้นทางแห่งการเสวนาวิสาสะ (the Silk Roads, Roads of Dialogue) ให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในทศวรรษโลก เพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมโดยมุ่งเน้นการฉายภาพมรดกร่วมกันของผู้คนหลากหลาย ชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บนส่วนของทวีปที่เป็นรอยต่อระหว่างยุโรปกับเอเชีย (Eurasia continent) นับแต่นั้นเป็นต้นมา มโนทัศน์ของคำว่า “the road” ก็ได้กลายมาเป็นกรอบ มโนทัศน์ในการนึกถึงการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คน ต่างเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ ดุจดิลลออน อดีตผู้อำนวยการของยูเนสโก ฝ่ายการเสวนา ทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดน (Division of Intercultural Dialogue) ให้คำอธิบาย

ไอดีโครงการเส้นทางสายไหมของยูเนสโก มีความเป็นมาอย่างไร ?

สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติญี่ปุ่น ว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ ได้นำเสนอไอดีนี้เป็นครั้งแรก ในปี 1957 ณ ที่ประชุมว่าด้วยเรื่องสัมพันธ์ภาพ ระหว่างตะวันออกกับตะวันตกที่กรุงนิวเดลี ในอินเดีย แต่ที่ต้องใช้เวลาอีกราว 30 ปีหลังจากนั้น กว่าโครงการนี้จะ成真จริงขึ้นมาได้ในภาคปฏิบัติ

นับจากต้นทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา ยูเนสโกได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการเสวนา ทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดนเชิงวิชาการผ่านงานวิจัย ทางด้านประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา และ มานุษยวิทยา แม้ว่าแนวทางด้านวิชาการ จะเป็นสิ่งจำเป็น แต่สิ่งสำคัญพอ ๆ กันก็คือ การสะท้อนมโนทัศน์ดังกล่าวให้ออกมาเป็นรูปธรรม มากขึ้น เพื่อให้เป็นที่ประจักษ์แจ้งในโลกแห่ง ความจริง

เรื่องราวที่เกิดขึ้นตามมาเป็นความบังเอิญ โดยแท้ นั่นคือเพื่อนร่วมงาน 2 คน ได้แก่ โอจิ ฮัตโตริ ชาวญี่ปุ่นซึ่งต่อมาได้ดำรงตำแหน่ง เลขาธิการอำนวยการแผนกเส้นทางสายไหม (The Silk Roads Unit) และมาริโอ รุยโว ชาวอิตาลี ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการระหว่างประเทศ

ด้านสมุทรศาสตร์ ได้เจอบทความเรื่องเส้นทาง สายไหมระหว่างเดินทางไปปฏิบัติภารกิจที่เอเชีย พวกเขาคิดว่านี่คือคำตอบของการเสวนา ทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดน และนำไอดีนี้มา พุดคุยกับผม จากนั้นพวกเราเริ่มทำงานโครงการนี้

**ยูเนสโกเปิดการเดินทาง
ทางบกและทางทะเล
ครั้งใหญ่ 5 ครั้ง ในช่วง
ปี 1990 – 1995
เพื่อย้อนรอยเส้นทาง
สายไหมในอดีต**

คำว่า “Silk Road” ไม่ใช่คำใหม่ ในศตวรรษ ที่ 19 บารอนเพอร์ดินานด์ ฟอน ริชธอฟเฟิน นักภูมิศาสตร์ชาวเยอรมัน ใช้คำนี้เพื่อเรียกขาน เส้นทางการค้าหลายสายระหว่างเอเชียกับยุโรป ผ้าไหมขึ้นชื่อว่าเป็นสินค้าที่โดดเด่น เลอค่า และ น่าฉงนสำหรับการค้าขายระหว่างจีนกับโลก ภายนอก ตำนานเล่าขานว่าวันหนึ่ง ขณะที่ พระจักรพรรดินีเหลยชู่กำลังประทับนั่งเสวย พระสุธารสชาอยู่ใต้ต้นไม้ เผอิญรังไหมได้หล่นตกลง ไปในถ้วยชาของพระนาง เมื่อทรงหยิบรังไหมออกมา พระนางก็ทรงตระหนักว่ารังไหมนั้นสร้างขึ้น จากเส้นไหมเพียงเส้นเดียว

จีนซึ่งหวงแหนและพิทักษ์ความลับของการผลิต ผ้าไหมได้ค้าขายผ้าไหมอย่างต่อเนื่องยาวนาน หลายศตวรรษ ดังนั้นประวัติของผ้าไหมก็คือ เรื่องราวของการเผยแพร่สินค้าชนิดนี้ไปทั่วยุโรป ซึ่งเป็นพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ครอบคลุมจากเกาหลี ถึงโปรตุเกส ทว่ามันเป็นอะไรที่ยิ่งไปกว่าเส้นทาง การค้าขายมากมายนัก เป็นทั้งเรื่องราวการเคลื่อนย้าย ประชากรและการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้คน หลากเผ่าพันธุ์

ศาสนาต่าง ๆ ก็ได้เผยแพร่ผ่านเส้นทางสายไหมด้วยเช่นกัน นี่คือเหตุผลว่าทำไมเส้นทางสายไหมจึงดูเหมือนจะเป็นวิถีทางที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดใน การแปรเปลี่ยนมโนทัศน์การผสมผสานวัฒนธรรมข้ามพรมแดนให้กลายเป็นรูปธรรมทั้งในเชิงภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์

โครงการที่มีขอบเขตงานอันใหญ่โตขนาดนี้พัฒนาขึ้นมาได้อย่างไร ?

การที่จะทำให้โครงการของเราเป็นจริงขึ้นมาได้ ในทางปฏิบัติ สิ่งที่จะต้องทำคือ การรับรองทางวิชาการ ดังนั้น เราจึงปรึกษารัฐบาลกับกลุ่มนักประวัติศาสตร์ นักภูมิศาสตร์ และนักมานุษยวิทยา ผู้ซึ่งเห็นพ้องว่าโครงการนี้มีคุณค่าควรแก่การศึกษาวิจัย หลังจากนั้น เราก็เริ่มเปิดตัวโครงการที่เราเรียกว่า “Silk Roads, Roads of Dialogue” ผู้คนคิดว่าพวกเรบ้าไปแล้ว !

แนวคิดของเราอยู่ภายใต้ไอเดียแนวทางหลัก 2 ประการ คือ ตั้งแต่ต้น งานการจัดทำหลักฐานข้อมูลของโครงการนี้จะต้องเป็นไปในลักษณะสหสาขา โดยบูรณาการวิทยาศาสตร์ธรรมชาติแขนงต่าง ๆ เข้ากับมานุษยวิทยา ตลอดจนการแสดงออกทางวัฒนธรรม อาทิ ศิลปะ การละคร และการระบำรำฟ้อน อีกประการหนึ่ง คือ เราไม่ต้องการให้โครงการของเราเป็นแค่เพียงชุดการจัดประชุมทางวิชาการ ณ สำนักงานใหญ่ในกรุงปารีส เราต้องลงภาคสนามไปยังสถานที่จริงทางประวัติศาสตร์ ภายใต้แนวคิดข้างต้น เราจึงเริ่มวางแผนเปิดตัวการเดินทางศึกษาวิจัยครั้งใหญ่ทั้งทางบกและทางทะเล

นั่นหมายความว่า รัฐบาลของประเทศที่เกี่ยวข้องจะต้องเปิดพรมแดนให้พวกเรา เพื่อการนี้ สิ่งนี้คือความท้าทายที่ใหญ่หลวงยิ่ง เพราะเราต้องการให้การเดินทางของเรามีเสรีภาพในการเคลื่อนไหวอย่างเต็มที่

การเดินทางทางบกและทางทะเลของยูเนสโก

- เส้นทางทะเลทรายจากซีอานถึงคาซการ์ในจีน (20 มิ.ย. – 3 ส.ค. 1990)
- เส้นทางทางทะเลจากเวนิสถึงโอซาก้า (13 ต.ค. 1990 – 9 มี.ค. 1991)
- เส้นทางทุ่งหญ้าสเตปป์ผ่านเอเชียกลาง (18 เม.ย. – 17 มิ.ย. 1991)
- เส้นทางพระพุทธศาสนา (21 – 30 ก.ย. 1995)

นอกจากนี้งานวิจัยของเราบางครั้งก็เข้าไปสัมผัสกับเรื่องอันเกี่ยวพันกับมรดกของชาติ การสอนประวัติศาสตร์ และความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองกับประเทศเพื่อนบ้าน

ด้วยเหตุนี้ เราจึงจัดตั้งคณะกรรมการวิชาการสหสาขา ระหว่างประเทศขึ้นมาเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับโครงการของเรา อย่างเป็นรูปธรรม นี่คือมาตรการที่สำคัญยิ่งในการสร้างความมั่นใจให้กับประเทศที่เกี่ยวข้อง เมื่อการประชุมมากมายหลายครั้งสิ้นสุดลง ในที่สุดรัฐบาลทั้งหลายก็ตอบตกลง ในมุมมองดังกล่าว พันธกรณีจากรัฐบาลจีนนับว่าเป็นหัวใจสำคัญ เนื่องจากเส้นทางสายไหมเริ่มต้นจากเมืองฉางอาน หรือซีอานในปัจจุบัน ซึ่งอยู่ทางตะวันตกของประเทศ การสนับสนุนจากญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ก็สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

แหล่งเงินทุนเพื่อการเดินทางย้อนรอยเส้นทางสายไหมได้มาจากไหน ?

การจัดหาเงินทุนที่จำเป็นสำหรับโครงการนี้นับเป็นผลสำเร็จที่ยิ่งใหญ่จริง ๆ ช่วงปลายทศวรรษ 1980 ยูเนสโกเผชิญวิกฤตการเงินที่หนักหน่วงมาก จึงไม่อยู่ในสถานะที่จะจัดสรรเงินทุนให้โครงการขนาดนี้ได้ ดังนั้น เราจึงจำเป็นต้องแสวงหาจากแหล่งอื่น ๆ เริ่มแรกเลย เราขอให้ทางการของแต่ละประเทศที่คณะของเราจะเดินทางผ่าน มีหน้าที่ดูแลเรื่องอาหารและที่พักให้พวกเรา

นอกจากนี้ เรายังได้รับเงินสนับสนุนจากสื่อมวลชนระหว่างประเทศรายใหญ่ ๆ หลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ตั้งแต่ต้น เราต้องการให้สื่อเข้ามามีบทบาทสำคัญสำหรับการเดินทางครั้งสำคัญ ๆ ของเรา เพื่อสะท้อนภาพงานของเรา พร้อมกับปลุกจิตสำนึกของสาธารณชนไปด้วย ในการเดินทางแต่ละครั้ง เราจะคัดเลือกตัวแทนสื่อจำนวนหนึ่งร่วมทางไปกับเราโดยคิดค่าธรรมเนียมรายละ 25,000 เหรียญสหรัฐ บางครั้งบางครั้ง เราก็ได้รับการสนับสนุนพิเศษจากบางประเทศด้วย เช่น โอมาน ท่านสุลต่านคาบุสทรงประทานเรือส่วนพระองค์ Fulk al-Salamah ให้เราใช้เพื่อการเดินทางย้อนรอยทางทะเล การจัดเตรียมการอันสลับซับซ้อน ผสมกับความหลากหลายของแหล่งที่มาของทุน ส่งผลให้การเดินทางย้อนรอยอดีตเป็นผลสำเร็จ

© UNESCO / Toby Molenaar

▼ พิธีต้อนรับคณะเดินทางย้อนรอยเส้นทางสายไหมทางทะเลของยูเนสโกที่ชาวไอน์โคไนเซีย เมื่อปี 1991

แล้วโครงการภาคพื้นดินเป็นอย่างไรบ้าง ?

การเดินทางทางบกครั้งแรกอยู่ในช่วงวันที่ 20 กรกฎาคม – 3 สิงหาคม 1990 เป็นการเดินทางย้อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์จากซีอานไปยังคาซการทางตะวันตกของจีน คณะผู้เดินทางประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญระดับสากล สมาชิกคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการเส้นทางสายไหม และตัวแทนสื่อมวลชน สรุปรวมเป็นตัวแทนจาก 19 ประเทศด้วยกัน

จากนั้นในเดือนตุลาคมปีเดียวกัน การเดินทางทางทะเลระหว่างเวนิส (อิตาลี) กับโอซาก้า (ญี่ปุ่น) ก็เกิดขึ้นโดยใช้เวลา 154 วัน ทั้งนี้ 54 วันเป็นเวลาอยู่ในเรือเดินทะเล ต่อด้วยการเดินทางย้อนรอยเส้นทางทุ่งหญ้าสเตปป์ทางตอนกลางของเอเชียในปีเดียวกัน

โครงการเส้นทางสายไหมได้สาธิตให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมทางวิชาการว่าอัตลักษณ์ทั้งหลายทั้งปวงนั้นล้วนเป็นผลพวงจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนต่างเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์

จากเติร์กเมนิสถานผ่านอุซเบกิสถาน ทาจิกิสถาน และคีร์กีซสถาน ไปจบลงที่คาซัคสถาน ในปี 1991 จัดการเดินทางย้อนรอยวิถีชนเผ่าเร่ร่อนในมองโกเลีย วัฏจักรการเดินทางย้อนรอยของพวกเราสิ้นสุดลงในปี 1995 ที่เส้นทางสายพระพุทธศาสนา

เมื่อมองย้อนกลับไป คุณถอดบทเรียนอะไรได้จากการผจญภัยไปกับโครงการนี้ ?

โอเคคือทุกประเทศที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามาครอบครองสิ่งที่ได้รับการค้นพบ ภายใต้แนวคิดนี้ เราจึงจัดสัมมนาบ่อยครั้งมากในประเทศที่เราได้เข้าไปเดินทางย้อนรอย ส่งผลให้เกิดคลังข้อมูลอันพูนผล ทั้งบทความ รูปภาพ และวิดีโอ ซึ่งยังคงใช้การได้จวบจนปัจจุบัน

ในช่วงท้าย เราได้จัดทำโครงสร้างต่าง ๆ เพื่อให้มีการสานต่องานศึกษาวิจัย เริ่มแรกด้วยการจัดตั้งสถาบันนานาชาติเอเชียกลางศึกษา (the International Institute for Central Asian Studies : ITCAS) ที่เมืองซามาร์กันด์ (อุซเบกิสถาน) ซึ่งยังคงดำรงอยู่ และสถาบันนานาชาติอารยธรรมชนเผ่าเร่ร่อนศึกษา (the International Institute for the Study of Nomadic Civilization : ITSNC) ที่กรุงอูลานบาตอร์ในมองโกเลีย

โครงการเส้นทางสายไหมทำให้เราได้ทบทวนโอเคด้วยเรื่องราวการผสมผสานวัฒนธรรมข้ามพรมแดนและการเสวนาวิสาสะ โครงการได้สาธิตให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมทางวิชาการว่าอัตลักษณ์ทั้งหลายทั้งปวงนั้นได้ถูกหล่อหลอมผ่านกาลเวลา ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นผลพวงจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนต่างเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์

เมื่อมองในภาพกว้าง มโนทัศน์ของเส้นทางสายไหมก็ได้กลายมาเป็นกรอบมโนทัศน์สำหรับการนึกคิดเรื่องการแลกเปลี่ยนและปฏิสัมพันธ์ต่างตอบแทนระหว่างประชากรต่างเผ่าพันธุ์ นี่คือนักเขียนที่ยูเนสโกใช้ในการออกแบบโครงการ The Slave Route¹ (เส้นทางการค้าทาส) ซึ่งเปิดตัวในปี 1994 ที่เมืองกิตาห์ในเบนิน และโครงการ The Routes of Al-Andalous ซึ่งมีเป้าหมายในการสำรวจการสร้างสรรค์สร้างพหุอัตลักษณ์ให้เจริญก้าวหน้า และมรดกร่วมที่สืบทอดมาจากสเปนในยุคกลาง

¹ ในปี 2022 ชื่อโครงการ The Slave Route (เส้นทางการค้าทาส) ได้ถูกเปลี่ยนเป็น The Routes of Enslaved Peoples, Resistance, Liberty and Heritage (เส้นทางของผู้คนที่ตกเป็นทาส การต่อต้าน เสรีภาพ และมรดก)

ดูดู ดิแอน ขณะเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เป่าจิโจวหยวนทางตะวันตกของจีนในปี 1990 ภายใต้กรอบการทำงานของยูเนสโก โครงการเส้นทางสายไหมสายจากซีอานสู่คาซการในจีน

คัมภีร์มรดกโลก

มรดกโลกทางธรรมชาติ ในแทนซาเนีย

โดย สาวิตรี สุวรรณสถิตย์¹
ภาพนำเรื่องจาก แฟ้มมรดกโลก

เกริ่นนำ

ปัจจุบัน มีแหล่งมรดกโลกที่ได้ขึ้นบัญชีของยูเนสโกไว้แล้ว จำนวน 1,157 แหล่ง จาก 167 ประเทศทั่วโลก (ตัวเลข ณ เดือนมกราคม 2023) ในจำนวนดังกล่าว เป็นมรดกด้านวัฒนธรรม 900 แหล่ง และเป็นมรดกด้านธรรมชาติ 218 แหล่ง ส่วนอีก 39 แหล่งเป็นมรดกผสมวัฒนธรรมกับธรรมชาติ มรดกโลกเหล่านี้ได้รับการขึ้นบัญชีโลกเพราะมีคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และในการขึ้นบัญชีทุกแหล่ง จะมีการประกาศคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลไว้อย่างชัดเจนด้วย

รู้จัก ภาครัฐหรือประเทศที่เป็นเจ้าของแหล่งมรดกโลก จึงจำเป็นต้องดูแลอนุรักษ์คุณค่าอันโดดเด่นตามที่ได้ประกาศไว้ ซึ่งรัฐภาคีที่มีมรดกโลกขึ้นบัญชีไว้ มีหน้าที่รายงานสถานภาพด้านการอนุรักษ์ของแหล่งมรดกโลกเป็นระยะ ๆ (เรียกว่า periodic report) เมื่อใดก็ตามที่คุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลของแหล่งมรดกโลกใดถูกภัยคุกคาม จนอาจจะเสียหาย ไม่ว่าจะเป็นภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม แผ่นดินไหว หรือภัยอันเกิดจากน้ำมือมนุษย์ เช่น การปล่อยมลพิษในด้านการบริหาร การบูรณะที่ผิดหลักวิชาการ หรือการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นคุณต่อมรดกโลก ก็จะต้องแจ้งให้คณะกรรมการมรดกโลกทราบ ซึ่งในกรณีดังกล่าว คณะกรรมการมรดกโลกจะมีมติให้ส่งคณะผู้เชี่ยวชาญไปติดตามตรวจสอบ และรายงานให้ที่ประชุมคณะกรรมการมรดกโลกพิจารณาต่อไป หากมีสถานะเสี่ยงต่ออันตรายจริง ๆ ก็อาจมีมติให้นำมรดกโลกที่มีปัญหาเสี่ยงอันตรายนั้น ขึ้นบัญชี “อยู่ในอันตราย” (In Danger List) ไว้ก่อน ทั้งนี้ตามนัยที่ระบุไว้ในอนุสัญญาข้อ 11(4) และคณะกรรมการมรดกโลกต้องติดตามเพื่อเสนอแนะให้ประเทศสมาชิกปรับปรุงแก้ไขสถานการณ์ให้ดีขึ้นจึงจะมีมติยกออกจากบัญชีเสี่ยงอันตรายได้ แต่ถ้าสถานการณ์การอนุรักษ์เลวลงจนหมดคุณค่า ก็จะต้องถูกถอดออกจากบัญชีมรดกโลก

ปัจจุบันนี้ มีมรดกโลกจำนวนมากถึง 55 แห่งที่ถูกนำขึ้นบัญชี “อยู่ในอันตราย” และมีอีกจำนวนหนึ่งที่มีความเสี่ยงด้านการอนุรักษ์มากเกือบจะต้องนำขึ้นบัญชีอันตราย แต่ยังเจรจาทอรองกันอยู่

¹ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการมรดกโลกทางวัฒนธรรมและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยมรดกโลก

ไฟไหม้คิลิมันจาโร

เมื่อวันที่ 22 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 นี้ มีข่าวแพร่ไปทั่วโลกว่าในบริเวณอุทยานแห่งชาติในภูเขาคิลิมันจาโร ซึ่งเป็นแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติของประเทศแทนซาเนีย ในทวีปแอฟริกาตะวันออก ได้เกิดเพลิงลุกไหม้จนควันคลุ้งไปทั่วบริเวณ มองเห็นได้ชัดเจนจากบริเวณที่ราบตีนเขา

ผู้เขียนซึ่งเคยได้เดินทางไปศึกษาสำรวจพื้นที่ชุ่มน้ำที่อุทยานแห่งชาติแอมโบเซลี (Amboseli National Park) ในประเทศเคนยา ซึ่งมองเห็นวิวทิวทัศน์ภูเขาคิลิมันจาโรได้ชัดเจนงดงามที่สุด เมื่อได้ยินข่าวไฟไหม้คิลิมันจาโร ก็ค่อนข้างห่วงใย จึงรีบติดตามข่าวทันที

ข่าวแจ้งว่า แม้ว่าทางอุทยานแห่งชาติแทนซาเนียจะได้ส่งเครื่องบินดับเพลิงไปยังแหล่งเกิดเหตุแล้ว แต่ก็ไม่สามารถจะนำเครื่องบินลงจอดเพื่อดับไฟได้ จึงต้องระดมกำลังเจ้าหน้าที่หน่วยฉุกเฉิน ตำรวจผจญเพลิงเจ้าหน้าที่บริหารการท่องเที่ยว และอาสาสมัครอีกรวม 300 คน เดินเท้าขึ้นไปเพื่อช่วยกันควบคุมเพลิง ในที่สุดก็สามารถควบคุมเพลิงได้ในเวลาต่อมา

UNESCO expresses concern after fire in Kilimanjaro National Park

Fire at Kilimanjaro National Park, United Republic of Tanzania © TANAPA | TANAPA

เหตุการณ์ไฟไหม้คิลิมันจาโรในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2022 นี้ นับเป็นข่าวใหญ่ซึ่งนำความกังวลห่วงใยมาสู่วงการนักอนุรักษ์นานาชาติ เพราะเมื่อ 2 ปีมาแล้ว ก็ได้มีไฟไหม้ใหญ่ที่คิลิมันจาโรมาครั้งหนึ่งแล้ว ซึ่งบริเวณดังกล่าวมีลมแรงและอากาศแห้งแล้ง ทำให้การดับเพลิงดำเนินไปยากมาก กว่าที่จะควบคุมเพลิงและดับไฟได้ก็กินเวลาถึง 1 สัปดาห์ เป็นเหตุให้ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์นั้นพ่น ๆ เฮกตาร์ที่เนินเขาคิลิมันจาโรต้องถูกทำลายไป ซึ่งกรณีไฟไหม้ป่าจนกระทบต่อความอุดมและหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ป่านั้นเป็นภัยคุกคามที่ใหญ่หลวงสำหรับคิลิมันจาโร

ผลกระทบจากภูมิอากาศโลกเปลี่ยนแปลง

ธารน้ำแข็ง

สิ่งที่น่าห่วงใยตลอดหลายปีที่ผ่านมาคือเรื่องธารน้ำแข็งบนยอดเขาคิลิมันจาโรได้หดตัวลดขนาดลงเรื่อย ๆ หลายปีมาแล้วที่นักวิทยาศาสตร์นานาชาติจำนวนมากได้ติดตามเผื่อระวังยอดเขาคิลิมันจาโรอยู่ด้วยความห่วงใยอย่างต่อเนื่อง เพราะพบว่ามีสถานะการหดตัวและการลดน้อยลงของธารน้ำแข็ง (glaciers) ที่ยอดเขาแห่งนี้อย่างต่อเนื่อง อันเป็นดัชนีชี้วัดสภาวะอากาศโลกเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมาก ระบบนิเวศของภูเขาคิลิมันจาโรนี้ได้ช่วยเลี้ยงดูชีวิตของพืชและสัตว์ป่าจำนวนมาก ตลอดจนเกื้อกูลชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นมากกว่า 2 ล้านคนในประเทศแทนซาเนียและเคนยา

มรดกโลกยอดนิยม

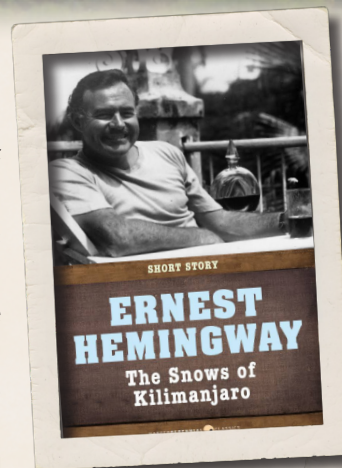
ภูเขาคลิมันจาโรนี้เป็นภูเขาที่สูงที่สุดในทวีปแอฟริกา เริ่มต้นจากภูเขาที่มีระดับความสูง 4,877 เมตร พุ่งสู่ยอดที่สูงที่สุดคือ Uhuru Peak ซึ่งสูง 5,895 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ที่นี่เป็นภูเขาไฟที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก โดยครอบคลุมพื้นที่กว้างถึง 388,500 เฮกตาร์ ลักษณะเป็นภูเขาไฟ 3 ลูก ที่อยู่ติดต่อกัน เคยระเบิดและดับไปนานนับพัน ๆ ปีมาแล้ว ในบริเวณนี้มีธารหิมะโบราณ ทะเลสาบ น้ำตก และทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงามมาก และได้รับการยกย่องเป็นมรดกโลกในปี ค.ศ. 1987

มีตำนานท้องถิ่นเกี่ยวกับภูเขาแห่งนี้มากมาย เช่น เชื่อกันว่าที่นี่เป็นสุสานของช่างป่ามาแต่โบราณ และยังมีเรื่องเล่ากันว่ามิเสือดาวหิมะอาศัยอยู่บนยอดเขา

เรื่องของหิมะบนยอดเขาคลิมันจาโรที่ปกคลุมภูเขาแห่งนี้ เป็นแหล่งสร้างแรงบันดาลใจให้นักเขียนวรรณกรรมสมัยใหม่ที่ได้รับรางวัลโนเบลอย่าง เออร์เนสต์ เฮมิงเวย์ ที่เขียนเรื่องสั้นที่เป็นอมตะ เรื่อง The Snows of Kilimanjaro พิมพ์ในปีค.ศ. 1936 ก่อนผู้เขียนเกิด แต่ก็ยังได้อ่านขณะเรียนมหาวิทยาลัยในอเมริกา เป็นต้น

เรื่องสั้นของเฮมิงเวย์เรื่องนี้ยังได้ถูกนำมาถ่ายทอดเป็นภาพยนตร์ฮอลลีวูดคลาสสิกที่ไม่เหมือนต้นฉบับนัก นำแสดงโดย พระเอกดารา ตึกตาทอง เกรกอรี เพก, ซูซาน เฮย์เวิร์ด และ เอวา การ์ดเนอร์ และยังมีภาพยนตร์สารคดีเรื่องคลิมันจาโรที่สร้างใหม่ตามมาอีกหลายเรื่อง เช่น “Kilimanjaro – To the Roof of Africa” (2002), Carpe Kilimanjaro (2016) ซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลและสร้างความหวังให้คนท้อแท้ชีวิต; และ Le Neiges du Kilimanndajro (The Snows of Kilimanjaro) (2011) หนังสือฝรั่งเศสที่ได้รับรางวัลนานาชาติเช่นกัน ภาพยนตร์เหล่านี้ยังทำให้ภูเขาคลิมันจาโรอยู่ในความฝันและจินตภาพของนักท่องเที่ยวผจญภัยทั่วโลก

การท่องเที่ยวที่นิยมมากขึ้น จึงกลายเป็นปัจจัยเสี่ยงสูงที่สร้างผลกระทบสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับมรดกโลกคลิมันจาโร

มรดกโลกคลิมันจาโร อยู่ที่ไหน

ภูเขาคลิมันจาโรนี้ตั้งอยู่ตรงชายแดนระหว่างประเทศแทนซาเนียกับประเทศเคนยา มียอดภูเขาสูงซึ่งเคยเป็นปล่องภูเขาไฟที่ระเบิดมานานเมื่อหลายพันปีมาแล้ว และในปัจจุบันปกคลุมอยู่ด้วยหิมะหนาแน่นมาตั้งแต่โบราณ

ยอดภูเขาแห่งนี้เป็นที่รู้จักในหมู่นักสำรวจนานาชาติมาตั้งแต่สมัยโบราณ และเป็นจุดหมายที่นิยมชมชอบของหมูนักปีนเขานานาชาติมากที่สุดแห่งหนึ่งรองมาจากยอดเขาเอเวอเรสต์ในเนปาล เพราะถือว่าการปีนขึ้นไปพิชิตยอดเขาคิลิมันจาโรนั้นมีความยากลำบากพอ ๆ กัน ภูมิอากาศบนภูเขานี้แบ่งย่อยออกเป็น 5 เขตภูมิอากาศ ซึ่งทำให้มีแม่น้ำลำธารและมีพืชพันธุ์สัตว์ป่าอยู่หลากหลายชนิดตามเขตภูมิอากาศต่าง ๆ นั้น ที่บริเวณตีนภูเขาคิลิมันจาโรก็รายล้อมไปด้วยเฉลิ้งป่าไม้ และทุ่งชาวานาบนพื้นที่สูงยังไล่ระดับขึ้นไปถึง 6 ระดับ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่ามากมายหลายชนิด

ประวัติการอนุรักษ์

ในยุคที่เยอรมันเข้าครอบครองเป็นอาณานิคม ก็ได้ประกาศให้พื้นที่ป่าไม้รายรอบภูเขาคิลิมันจาโรเป็นป่าสงวนสำหรับการล่าสัตว์ แต่ต่อมาในปี 1921 ได้ออกกฎหมายประกาศเป็นป่าไม้อ่อนุรักษ์ ในปี 1973 รัฐบาลแทนซาเนียได้ปรับเปลี่ยนขอบเขตป่าไม้ใหม่และประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติ มีพื้นที่ทั้งหมด 75,575 เฮกตาร์ หลังจากนั้นอีก 10 กว่าปี รัฐบาลแทนซาเนียได้เสนอเพิ่มเอกสารเพื่อขอให้ภูเขาคิลิมันจาโรและอุทยานทั้งหมดได้ขึ้นเป็นมรดกโลก แต่เอกสารยังขาดรายละเอียดที่สำคัญหลายด้าน จน IUCN ต้องยื่นมือเข้ามาช่วยปรับแก้ไขและเขียนเอกสารให้ใหม่ทั้งหมด จนได้ประกาศเป็นมรดกโลกในปีค.ศ. 1983

อะไรคือคุณค่าโดดเด่นของคิลิมันจาโร ?

คุณค่าโดดเด่นเป็นสากลของอุทยานแห่งชาติคิลิมันจาโรตามเกณฑ์ที่ทำให้ได้ขึ้นบัญชีเป็นมรดกโลกนั้นใช้เกณฑ์คุณค่าด้านธรรมชาติ ข้อ 3 ซึ่งปัจจุบันนำมารวมกับเกณฑ์ด้านวัฒนธรรมและเรียกว่าเกณฑ์มรดกโลกข้อที่ 9 (สุนทรียภาพทางธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ และเป็นที่อาศัยของสัตว์และพืชพันธุ์ที่หายากและเสี่ยงสูญพันธุ์เป็นจำนวนมาก)

นอกจากนั้น อุทยานคิลิมันจาโรยังมีเกณฑ์ด้านบูรณภาพในด้านความครบถ้วนบริบูรณ์ของพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งไม่ใช่จะสงวนรักษาไว้แต่เพียงภูเขาคิลิมันจาโรอันโดดเดี่ยวสูงสุดจนเป็นสัญลักษณ์ของแอฟริกาเท่านั้น แต่ยังมีการอนุรักษ์และศึกษาวิจัยครอบคลุมพื้นที่ที่เป็นป่าไม้ ป่าสนทะเลทราย และทุ่งหญ้าชาวานาอันกว้างใหญ่ มีสัตว์ป่าประเภทเลี้ยงลูกด้วยนมอาศัยอยู่มากมายในระดับความสูง 4,000 เมตร ขึ้นไป ซึ่งโอบล้อมรายรอบตีนเขาคิลิมันจาโร ทำให้มีระบบนิเวศน์ที่สมบูรณ์ ไม่มีที่ใดเหมือน และสำคัญเป็นเอกอด้วย

ปัญหาในการบริหารจัดการ

เนื่องจากคิลิมันجارอโรเป็นภูเขาที่สวยงามขึ้นชื่อลือชาในระดับนานาชาติมานานจนเป็นจุดหมายยอดนิยมสำหรับนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก ซึ่งมุ่งหมายจะมาที่นี่เพื่อพิชิตยอดเขาสูงสุดนี้ให้ได้ในชีวิต ความนิยมมากมายของนักท่องเที่ยวนี้แหละที่ทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการมรดกโลกแห่งนี้หลายประการ

ปัญหาแรก คือ ขยะนานาชาติที่ “นักพิชิตเขา” ทิ้งไว้ เมื่อเขาบรรลุป่าหมายในการเดินทางแล้ว เขาก็พากันจากไป โดยทิ้งขยะสารพัดที่นำติดตัวขึ้นไปถึงยอดเขาแต่ไม่ขนกลับลงมาด้วย ทำให้เกิดปัญหาสุขภาวะของแหล่งน้ำในพื้นที่ และกระทบต่อสุขภาพของสัตว์ป่าตามมาด้วย

ปัญหาที่สอง คือ การลักลอบฆ่าช้างป่าและกวางป่า เพื่อขโมยงาไปขาย

ปัญหาที่สาม คือ ปัญหาไฟไหม้ ซึ่งในระยะหลัง ๆ นี้เกิดขึ้นบ่อยและควบคุมได้ยากมาก ในอดีตไฟไหม้ในป่าแถบคิลิมันจาโรมักเกิดจากความแห้งแล้งในฤดูแล้ง แต่ในช่วงหลัง ๆ พบว่ามีสาเหตุจากการหุงหาอาหารของคหบดีนักท่องเที่ยว ซึ่งปัญหาไฟไหม้นั้นย่อมส่งผลกระทบต่อการละลายของธารหิมะน้ำแข็งบนยอดภูเขาด้วย แม้ว่าธารหิมะที่ปกคลุมยอดเขาคิลิมันจาโรจะค่อย ๆ ละลายมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 - 19 แล้ว แต่นักวิทยาศาสตร์พบว่า ตั้งแต่ปี 2000 การละลายของธารหิมะน้ำแข็งนี้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20

ความรับผิดชอบในการอนุรักษ์

ปัจจุบัน อุทยานแห่งชาติคิลิมันجارอโรเป็นผู้รับผิดชอบดูแลอนุรักษ์แนวป่าซึ่งได้ผนวกเข้ามาอยู่กับอุทยานแห่งชาติตั้งแต่ปี 2005 ซึ่งทำให้ป่าอุดมสมบูรณ์ขึ้น และอุทยานก็ได้ห้ามไม่ให้นักท่องเที่ยวจัดกิจกรรมแคมป์ไฟ จึงช่วยลดความเสี่ยงต่อการมีไฟป่าเกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี 1911 จำนวนประชากรที่อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่บนภูเขาทุกระดับในอุทยานคิลิมันจาโรได้เพิ่มมากขึ้นจาก 100,00 คน เป็น 1.2 ล้านคน เพื่อรองรับอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวนานาชาติที่นิยมมาเที่ยวเป็นเขาที่นี่ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สูญเสียพื้นที่ที่มีพืชพรรณนานาชนิดขึ้นอยู่ตามธรรมชาติไปอย่างมากด้วย ฉะนั้น ในแง่ของนิเวศวิทยา คิลิมันจาโรได้กลายเป็นพื้นที่โดดเดี่ยวเหมือนเกาะที่รอบล้อมไปด้วยพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านไปแล้ว ผลก็คือสัตว์ป่าไม่สามารถข้ามไปมาเพื่อหากินในพื้นที่ป่ารอบนอกได้กว้างขวางดังเคย และพื้นที่ป่าเขาของอุทยานคิลิมันจาโรเองก็สูญเสียความหลากหลายทางธรรมชาติไปอย่างมากด้วย

ผลกระทบจากสภาวะโลกเปลี่ยนแปลง

ในช่วง 150 ปีที่ผ่านมา ระบบนิเวศน์แถบภูเขาสูงในแอฟริกา ต่างได้รับผลกระทบจากสภาวะการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลกอย่างเห็นได้เป็นรูปธรรม วัดได้จากธารหิมะน้ำแข็งที่ลดขนาดเล็กลงกว่าเดิมเกือบร้อยละ 90 อากาศที่แห้งแล้งมากขึ้นก็ทำให้เกิดไฟไหม้ป่าในบริเวณภูเขาในระดับสูงของคิลิมันจาโรบ่อยและรุนแรงมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ สาเหตุของไฟป่ายังเกิดจากน้ำมือมนุษย์อีก เช่น คนเลี้ยงผึ้งจุดไฟเพื่อใช้ควันรมไล่ผึ้งออกจากรังและกิจกรรมทางการเกษตร ซึ่งต้องมีการทน้ำไปใช้ทำให้ความชุ่มชื้นในธรรมชาติลดน้อยลง

ในบรรดามรดกโลกทางธรรมชาติที่ขึ้นบัญชีของยูเนสโกไว้แล้วนั้นมีมรดกโลกที่เป็นแหล่งธารหิมะน้ำแข็งอยู่ 50 แห่งทั่วโลก ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 10 ของแหล่งธารหิมะน้ำแข็งของทั้งโลกทีเดียว จากการศึกษาของยูเนสโกร่วมกับไอยูซีเอ็น (IUCN) พบว่าการปล่อยก๊าซ CO₂ ก็เป็นตัวปัญหาสำคัญที่ทำให้อุณหภูมิโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วต่อเนื่องและทำให้ธารหิมะน้ำแข็งของโลกลดน้อยลงอย่างมากทุกปี

การที่หิมะน้ำแข็งละลายรวดเร็วมากเกินไปนั้น มีผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมต่อวิถีชีวิตของมวลมนุษยชาติเกือบครึ่งโลก เพราะทำให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันหลายแห่งทั่วโลก เป็นเหตุให้ผู้คนที่ต้องย้ายถิ่นที่อยู่ และทำให้พื้นดินโดยรอบภูเขาไม่สามารถจะเก็บรักษาความชุ่มชื้นไว้ได้ในระยะยาว เพราะปกติพื้นที่ที่ราบรอบภูเขา ต้องอาศัยความชุ่มชื้นจากการที่น้ำแข็งจากธารหิมะค่อย ๆ ละลายลงมาหล่อเลี้ยงซึมซับให้พื้นที่ชุ่มชื้นอยู่ต่อเนื่องยาวนาน

ดังนั้นทั้งในปี 2022 ยูเนสโกและ IUCN จึงออกแถลงการณ์ เรียกร้องให้ทั่วโลกช่วยกันลดการปล่อย “ก๊าซเรือนกระจก” และช่วยกันลงทุนในการช่วยกันฟื้นฟูธรรมชาติให้ปรับสู่กับสภาวะภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้นด้วย

อ้างอิง

1. IUCN (1987). World Heritage Nomination - IUCN Technical Evaluation, Kilimanjaro National Park. [online] Gland, Switzerland: IUCN. Available at: <https://whc.unesco.org/en/list/403/documents/> [Accessed 30 November 2020].
2. Minja G (2014). Vulnerability of tourism in Kilimanjaro National Park and the livelihoods of adjacent communities to the impacts of climate change and variability. European Scientific Journal, ESJ 10
3. Hemp, A. & Hemp, C. (2018). Broken bridges. The isolation of Kilimanjaro's ecosystem. Global change biology. DOI: 10.1111/gcb.14078
4. EoH Report (2012). Final Report on the Enhancing Our Heritage project for Kilimanjaro National Park. PAMS Foundation
5. iUCN World Heritage Outlook, Kilimanjaro 2020
6. Iconic World Heritage glaciers to disappear by 2050, warns UNESCO, November 2022 <https://news.un.org/en/story/2022/11/1130157>

เกร็ดความรู้

อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ. 2003 (2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage) ขององค์การยูเนสโก เป็นอนุสัญญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสงวนรักษาแนวปฏิบัติการแสดงออกถึงความรู้และทักษะที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage - ICH) ของชุมชนหรือกลุ่มคน โดยต้องการสร้างความเคารพ และความตระหนักถึงความสำคัญของ ICH ตั้งแต่ในระดับท้องถิ่นจนถึงสากล และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ในการสงวนรักษา โดย ICH สามารถอยู่ในรูปแบบการแสดงออกทางวาจาและภาษา การแสดงศิลปะ แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีทางศาสนา เทศกาลเฉลิมฉลอง และ/หรืองานฝีมือ

อนุสัญญา นี้ได้รับการรับรองในที่ประชุมสมัยสามัญ ครั้งที่ 32 ของยูเนสโก เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2546 (ค.ศ. 2003) ในปี 2566 นี้จึงถือได้ว่าอนุสัญญา มีการดำเนินงานมาได้ครบรอบ 20 ปีแล้ว ในโอกาสนี้ ยูเนสโกจึงได้จัดกิจกรรม ภายใต้หัวข้อ We Are #LivingHeritage เพื่อเป็นการสะท้อนถึงบทบาทของอนุสัญญา ในการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความหลากหลายและความร่ำรวยของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยสามารถเข้าร่วมแคมเปญทางโซเชียลมีเดียของยูเนสโกได้โดยติดแฮชแท็ก #LivingHeritage และติดตามกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามช่องทางของยูเนสโก

เส้นทางสายไหม เป็นศูนย์รวมของการแลกเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ที่มากกว่าสินค้า กิจกรรมและการพบปะของผู้คนต่างชาติพันธุ์บนเส้นทางสายนี้ทำให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ ความคิด วัฒนธรรม และความเชื่ออย่างกว้างขวาง ซึ่งส่งผลอย่างลึกซึ้งต่อประวัติศาสตร์และอารยธรรมของชาวยูเรเชีย ผู้ที่เดินทางผ่านเส้นทางสายไหมไม่เพียงถูกดึงดูดจากการค้าขายสินค้าเท่านั้น แต่ยังมีแลกเปลี่ยนทางปัญญาและวัฒนธรรมตามเมืองต่าง ๆ ตลอดเส้นทางสายไหมอีกด้วย ซึ่งเมืองหลายแห่งก็ได้พัฒนาเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมและการเรียนรู้ในเวลาต่อมา ดังนั้น วิทยาศาสตร์ ศิลปกรรม วรรณกรรม ตลอดจนงานฝีมือและเทคโนโลยี จึงได้รับการแบ่งปันและเผยแพร่สู่สังคมไปตลอดเส้นทาง เพราะเหตุนี้ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมจึงถูกหล่อหลอมพัฒนาและมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

The Silk Road Programme เป็นหนึ่งในโครงการริเริ่มที่สำคัญของยูเนสโก สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เป็นเวลา มากกว่า 3 ทศวรรษ ที่โครงการนี้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมืออันทรงคุณค่าในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลายว่ามีปฏิสัมพันธ์และเสริมคุณค่าซึ่งกันและกันอย่างไร การแลกเปลี่ยนทางการค้า วัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์ ส่งผลให้เกิดมรดกร่วมและพหุอัตลักษณ์ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมสมัยใหม่

วารสาร ความร่วมมือ กับต่างประเทศ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ

THE BULLETIN ON INTERNATIONAL COOPERATION OF THE MINISTRY OF EDUCATION

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการด้านต่างประเทศที่สำคัญ สำหรับใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานการศึกษาและการวิจัยของหน่วยงาน สถานศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ
3. เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้สนใจ สามารถติดตามความเคลื่อนไหวและ ความคืบหน้าในงานด้านต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ
4. เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิงวิชาการเกี่ยวกับความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการในอันที่จะนำมา ซึ่งการพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศในอนาคตให้มีคุณค่า และมีประสิทธิภาพมากขึ้น
5. เพื่อเป็นแหล่งรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับใช้ในการสืบค้น อ้างอิงและ เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์

กำหนดออก

วารสารราย 3 เดือน ปีละ 4 ฉบับ

ที่ปรึกษา

อรรถพล สังขวาสี ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
พิเชฐ โพธิ์ภักดี รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
ในฐานะเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก)

บรรณาธิการอำนวยการ

สุปราณี คำยวง
รักษาการผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

บรรณาธิการบริหาร

พิมพ์วิรัชญ์ เมืองนิล

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ฐิติ ฟอกสันเทียะ
ณัฐทิมา ชาญสุริย์

ออกแบบรูปเล่ม

พิมพ์चना ดารารวัช

เผยแพร่เว็บไซต์

สุเมธ อรรถพันธ์พจน์

ผู้แปล

พิศवास ปทุมุตตรังษี
นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี

ผู้ตรวจแก้ไขงานแปล

พิศवास ปทุมุตตรังษี

สำนักงาน

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
ถนนราชดำเนินนอก ดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร. 0 2628 5646 ต่อ 122-124 โทรสาร. 0 2281 0953
www.bic.moe.go.th

หมายเหตุ

บุคคลหรือองค์กรใดต้องการนำข้อเขียน บทความหรือภาพถ่าย ที่อยู่ในวารสารฉบับนี้ไปตีพิมพ์หรือประโยชน์ ในสิ่งตีพิมพ์อื่น หรือเผยแพร่ทางเว็บไซต์ ขอความกรุณาแจ้งสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการทราบเป็นการล่วงหน้า และขอให้ระบุชื่อผู้เขียนหรือชื่อวารสารในการอ้างอิงด้วย

20th Anniversary of the
Convention for the
Safeguarding of
the Intangible Cultural
Heritage

CELEBRATION OF
THE 35th ANNIVERSARY
OF THE **UNESCO**
SILK ROAD
PROGRAMME